

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK
BEDEN GÜVENLİĞİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BALA ÇAPAR

**ANKARA
HAZİRAN, 2022**



**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI**

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK
BEDEN GÜVENLİĞİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BALA ÇAPAR

DANIŞMAN: DOÇ. DR. EGE AKGÜN

**ANKARA
HAZİRAN, 2022**

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bala Çapar adlı öğrencinin hazırladığı “Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Beden Güvenliği Eğitim Etkinliklerinin Değerlendirilmesi” başlıklı bu çalışma Temel Eğitim Anabilim Dalı / Okul Öncesi Eğitimi Programı’nda jüri üyelerince oy birliği ile **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

	<u>Jüri Üyeleri</u>	<u>İmza</u>
Başkan
Üye
Üye

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca, jüri üyeleri tarafından .../.../2022 tarihinde, Enstitü Yönetim Kurulu tarafından ise .../.../2022 tarihinde kabul edilmiştir.

.....
(Prof. Dr. İlhan YALÇIN)
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdür V.

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgileri akademik yazım kurallarına uygun biçimde raporlaştırdığımı ve bunları etik ilkelere (atıfta bulunulan tüm yapılara kaynaklarda yer verilmesi, tezde kullanılan bilgi ve belgelere resmi yollarla ulaşılması ve bunların aslı bozulmadan kullanılması vb.) uygun olarak elde ettiğimi ve sunduğumu bildiririm.

Bala ÇAPAR

ÖZET

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINA YÖNELİK BEDEN GÜVENLİĞİ EĞİTİM ETKİNLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÇAPAR, Bala

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ege AKGÜN

Haziran, 2022, x + 102 sayfa

Bu araştırmada; okul öncesi dönem çocuklarının kendini koruma becerilerini geliştirmeye ve cinsel istismarı önlemeye yönelik hazırlanan “Beden Güvenliği Eğitimi Etkinlikleri”nin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tek grup öntest-sontest kontrol grupsuz deney deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kilis İl Müdürlüğü’ne bağlı özel bir kreşe devam eden 60-72 aylık 20 çocuk oluşturmaktadır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Çocuk Görüşme Formu kullanılmıştır. Uygulama öncesinde Çocuk Görüşme Formu öntest olarak uygulanmıştır. Uygulama aşamasında; araştırmacı tarafından geliştirilen “Beden Güvenliği Eğitim Etkinlikleri” üç hafta boyunca haftanın iki günü araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama sonrası çocukların beden güvenliğine yönelik bilgi düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Çocuk Görüşme Formu sontest olarak tekrar uygulanmıştır. Çalışma grubuna öntest-sontest olarak uygulanan görüşmelerin değerlendirilmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır.

Bulgulara göre ön görüşmelerde çocukların özel bölgeleri, bu bölgelere kimlerin hangi durumlarda dokunabileceği ve cinsel organların bilimsel isimlerini, iyi-kötü sınırları ve iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeyi, kendilerini rahatsız eden bir durumla karşılaştıklarında ne yapacaklarını ve kime bildireceklerini bilme konularında eksik ve yanlış bilgiye sahip oldukları; son görüşmelerde ise bu konulardaki doğru bilgilerinin arttığı görülmektedir. Araştırma sonucunda “Beden Güvenliği Eğitimi Etkinlikleri”nin çocukların kendilerini koruma beceri ve bilgileri üzerinde etkili olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Beden güvenliği eğitimi, çocuk cinsel istismarı, okul temelli önleme çalışmaları

ABSTRACT

EVALUATION OF BODY SAFETY TRAINING ACTIVITIES FOR PRE-SCHOOL CHILDREN

ÇAPAR, Bala

Master Dissertation, Department of Elementary Education

Supervisor: Assoc. Prof. Ege AKGÜN

June 2022, x + 102 pages

This study aims to evaluate "Body Safety Training Activities" which are prepared to improve preschool children's self-preservation skills and prevent sexual abuse on children's knowledge levels. For this purpose, a single group of pre-test and post-test patterns were used without a group of experiments. The study group consists of 20 children aged 60-72 months, attending a private kindergarten affiliated with the Ministry of Family and Social Services, Kilis Provincial Directorate.

In the study, the Child Interview Form developed by the researcher was used as a data collection tool. Before the implementation, the interview form had been applied as a pre-test. During the implementation phase, Body Safety Training Activities developed by the researcher were applied by the researcher two days a week for three weeks. After the implementation, the interview form was re-applied as a post-test in order to determine whether the knowledge levels of children on body safety differed. The descriptive analysis method was used in the evaluation of the interviews, which were applied to the study group as a pre-test and post-test.

According to the findings, children have incomplete and incorrect information about their private parts, who can touch these areas in what situations, scientific names of the genitals, distinguishing between good-bad secrets and good-bad touching, what to do when faced with a problem and knowing to whom to report, in the preliminary interviews. In the last interviews, it is seen that the correct information on these issues has increased. As a result of the research, it is understood that "Body Safety Education Activities" are effective on children's self-protection skills and knowledge.

Key Words: Body safety training, child sexual abuse, school-based prevention programs

ÖNSÖZ

Tüm süreçlerinden keyif aldığım bu uzun yolculukta en başından bu yana deneyimleri ile yoluma ışık tutan, beni motive eden, bilgisi, ilgisi, anlayışı ve vizyonu ile kendimi bana çok şanslı hissettiren değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ege AKGÜN'e teşekkür ederim.

Tez jürimde bulunarak değerli görüşleriyle tezime katkı sağlayan Doç. Dr. Ahmet SİMSAR ve Dr. Öğr. Üyesi Gökçe KARAMAN BENLİ'ye; veri toplama aracımı ve eğitim etkinliklerimi oluştururken değerli görüş ve önerilerini benimle paylaştıkları için Doç. Dr. Adile Gülşah SARANLI, Doç. Dr. Esra ASICI ve Dr. Öğr. Üyesi Lütfiye COŞKUN'a teşekkür ediyorum.

Beni duygusal anlamda güçlendiren, motive eden, akademik yönden ve arkadaşlık açısından besleyen, her duyguyu yaşarken yanı başımda olan, dostluğunu, sıcaklığını, yüreklendirici teşviklerini, şen kahkahalarını sınırsızca paylaşan, ne zaman gereksinim duysam anında yardımına koşacağını bildiğim sevgili arkadaşım Ayşe ÇAKAN'a, yüksek lisans eğitimim boyunca yanımda olan ve bu süreci keyifli hale getiren arkadaşım Arş. Gör. Sema ÇELEBİ'ye, tez sürecimde psikolojik destekleriyle beni daima motive eden arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Esra SARAÇ, Burcu SARIDOĞAN ve İsmail OKATAN'a teşekkür ediyorum.

Ve teşekkürlerin en büyüğü aileme... Eğitimimin her aşamasında bana tüm fırsatları sonuna kadar sunan ve daima bana güvenen annem Zeynep ÇAPAR'a, her daim arkamda olduğunu bildiğim ve bu güvenle bana kendimi daha güçlü hissettiren ablam Gökçe ÇAPAR'a, her sıkıntıda beni güldürmeyi başaran kardeşim Cevdet ÇAPAR'a ve yanımızda olmasa da her daim beni gururlu gözlerle izlediğini bildiğim babam Orhan ÇAPAR'a tüm kalbimle teşekkür ediyorum.

Bala ÇAPAR

Ankara, 2022



Tüm çocuklara...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BİLDİRİMİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	x
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	4
Önem.....	5
Sınırlılıklar.....	6
BÖLÜM 2.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
Beden Güvenliği Eğitimi.....	7
Çocuk İstismarı.....	9
Çocuk İstismarına Yol Açan Etkenler.....	10
Anne-Baba İle İlgili Etkenler.....	11
Çocuk İle İlgili Etkenler.....	11
Toplumsal-Kültürel Etkenler.....	12
Olağanüstü Durumlar.....	12
Çocuk İstismarına Kuramsal Yaklaşımlar.....	13
Psikiyatrik Model.....	13
Sosyolojik Model.....	14
Ekolojik Model.....	14
Sosyal Öğrenme Modeli.....	15
Çocuk İstismarının Sınıflandırılması.....	16
Fiziksel İstismar.....	16
Duygusal İstismar.....	17
Ekonomik İstismar.....	17
Cinsel İstismar.....	18
Çocuk Cinsel İstismarına Tarihsel Bakış.....	19
Çocuk Cinsel İstismarının Sınıflandırılması.....	20
Fiziksel Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri.....	20
Fiziksel Temas İçeren Cinsel İstismar Türleri.....	21
Çocuk Cinsel İstismarına Neden Olan Risk Faktörleri.....	22
Aileye Ait Risk Faktörleri.....	22
Çocuğa Ait Risk Faktörleri.....	23
Çocuk Cinsel İstismarcısı.....	23

Cinsel İstismarın Etkileri	24
Zedelenmiş Cinsellik	25
İhanet Duygusu	25
Acizlik	25
Damgalanma	26
Çocuk İstismarının Dünyadaki Yaygınlığı	26
Çocuk Cinsel İstismarının Türkiye'deki Yaygınlığı	27
Çocuk Cinsel İstismarının Önlenmesi	28
Cinsel İstismarı Önlemede Okul Temelli Eğitim	29
Beden Güvenliğine Yönelik Önleme Çalışmaları	31
Dünyada Önleme Çalışmaları ve Etkililiği	31
Türkiye'de Önleme Çalışmaları ve Etkililiği	33
BÖLÜM 3	37
YÖNTEM	37
Araştırmanın Modeli	37
Çalışma Grubu	37
Verilerin Toplanması	38
Veri Toplama Araçları	38
Veri Toplama Süreci	39
Verilerin Çözümlemesi	42
Geçerlik ve Güvenirlik	43
BÖLÜM 4	45
BULGULAR VE YORUMLAR	45
BÖLÜM 5	72
SONUÇLAR VE ÖNERİLER	72
Sonuçlar	72
Öneriler	73
KAYNAKLAR	75
EKLER	92
EK 1. Çocuk Görüşme Formu	93
EK 2. Etkinlik Örneği (Sınırlarımı Biliyorum)	94
EK 3. Etik Kurul Onayı	98
EK 4. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü İzinleri	99
BENZERLİK BİLDİRİMİ	101
ÖZGEÇMİŞ	102

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Beden Güvenliği Eğitimi Etkinlikleri	41
Tablo 2. Çocukların Özel Bölgeleri Vücut Bölümleri Arasında Belirtme Durumları ...	45
Tablo 3. Çocukların Özel Bölgeleri Gösterme Durumlarının Dağılımları	47
Tablo 4. Çocukların Cinsel Organlarını Nasıl Tanımladıklarına İlişkin İfadelerinin Dağılımı.....	49
Tablo 5. Çocukların Özel Bölgelere Kimlerin Dokunacağına İlişkin İfadelerinin Dağılımı	51
Tablo 6. Çocukların Hangi Durumlarda Özel Bölgelerine Dokunulabileceğini Belirtme Durumlarının Dağılımı	53
Tablo 7. Çocukların İyi Dokunuş Kötü Dokunuşun Varlığına İlişkin İfadelerinin Dağılımı	56
Tablo 8. Çocukların İyi Dokunuş Kötü Dokunuşa İlişkin İfadelerinin Dağılımı	56
Tablo 9. Çocukların Kötü Bir Dokunma Karşısında Ne Yapacaklarına İlişkin İfadelerinin Dağılımı	60
Tablo 10. Çocukların Kendilerini Rahatsız Eden Kişiyeye Ne Söyleyeceklerine İlişkin İfadelerinin Dağılımı	62
Tablo 11. Çocukların İyi Sır ve Kötü Sırrın Varlığına İlişkin İfadelerinin Dağılımı	64
Tablo 12. Çocukların İyi Sır ve Kötü Sırrın Varlığına İlişkin İfadelerinin Dağılımı	64
Tablo 13. Çocukların İyi Sır ve Kötü Sır Örneklerine İlişkin İfadelerinin Dağılımı	66
Tablo 14. Çocukların Sır Saklama Durumuna İlişkin İfadelerinin Dağılımları	67
Tablo 15. Çocukların Rahatsız Edildikleri Durumda Bunu Kime Söyleyeceklerine İlişkin İfadelerinin Dağılımı	69

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

Problem

Okul öncesi dönem insan yaşamının ilk basamağını oluşturan, tüm gelişim alanlarının desteklenmesi gereken kritik bir dönemdir. Bu dönemdeki çocuklar dış etkilere açık olduğu için korunmaya fazlasıyla ihtiyaç duymaktadır (Güven ve Efe Azkeskin, 2018). Çocuklar bu dönemde sosyalleşmeye adım atmakta ve gelecek yaşamları için temel olacak becerileri bu dönemde kazanmaktadır (Yıldırım ve Temel, 2020). Çocukların yeni bir sosyal ve fiziksel çevreye girdiklerinde kazanmaları gereken bazı beceriler bulunmaktadır (Gatumu ve Kathuri, 2018). Okul öncesi dönem çocuklarının hem akademik hem günlük yaşamlarında başarılı olmalarını sağlayan temel becerilerden olan yaşam becerilerini bu dönemde kazanmaları oldukça önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü [DSÖ] (1997), yaşam becerilerini ‘kişilerin günlük yaşam gereksinimleri ve zorluklarıyla etkili bir şekilde başa çıkmalarını sağlayan beceriler’ olarak tanımlamaktadır. Okul öncesi dönemde kazandırılması gereken temel yaşam becerilerinin en önemlilerinden biri de kendini koruma ve güvende tutma becerileridir (Sezgin, 2018).

Çocuklara kendilerini koruma ve güvende tutma becerilerini kazandırırken öncelikli olarak beden güvenliklerini korumalarını sağlamak amaçlanmalıdır. Bu sebeple çocuklara verilecek beden güvenliğine yönelik eğitimler önem taşımaktadır. Beden güvenliği eğitiminde çocukları kötü muamelelerden korumak, fiziksel ve ruhsal sağlıklarının bozulmasını önlemek amaçlanmaktadır (Department for Education, 2021). Beden güvenliği eğitimi çocukların haklarını bilerek, bedenlerini tanımalarına, kendilerini korumalarına yardım eden önleyici bir eğitimidir. Bu güvenlik eğitimleriyle çocukların kazalardan, yaralanmalardan, zehirlenmelerden, kimyasal yanıklardan kendini koruma, trafikte güvenliklerini sağlama becerilerinin yanı sıra bedenlerinin kendilerine

ait olduğu bilincini, iyi kötü dokunmayı ayırt edebilmeyi, beden güvenliklerini tehlikeye atabilecek durumları fark edip önlem alma gibi becerileri sağlamak da amaçlanmaktadır (Manheim, Felicetti ve Moloney, 2019; Tutty, 2014; Wurtele, 2009).

DSÖ (2008), raporunda çocuk ölümlerinin %23'ünün kazalardan ve yaralanmalardan meydana geldiği belirtmektedir. Beş yaş altı çocuklarda kaza ve yaralanma sonucu ölüm oranının en fazla görüldüğü ve bu oranın %45 olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde alan yazın incelendiğinde çocukların beden güvenliğini tehdit eden cinsel istismara maruz kalma durumlarına yönelik oranların da oldukça yüksek olduğu görülmektedir. European Commission [Avrupa Komisyonu] (2019) çocukların yaklaşık %10 ile %20' sinin çocukluk döneminde cinsel istismara uğradığını belirtmektedir. Hancı ve Özdemir (2001) cinsel istismara uğrayan çocukların %30'unun iki ile beş yaş arasında olduğunu belirtmiştir. Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Suç ve Şiddeti Önleme ve Şiddetle Mücadele, Uygulama ve Rehabilitasyon Derneği Araştırma Merkezi (ASUMA) ve Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) tarafından yayınlanan 'Türkiye de Çocuk İstismarı Raporu' özetinde TÜİK verilerinden elde edilen cinsel istismara uğrayan 0-18 yaş arası çocuk sayısına bakıldığında 2014 yılında 11.095, 2015 yılında 12.689 ve 2016 yılında 16.877 çocuğunun cinsel istismara uğradığı belirtilmektedir (ASUMA-İMDAT, 2018). Bu sonuçlar cinsel istismara uğrayan çocuk sayısının yıllara göre arttığını göstermektedir. Çocuklarda beden güvenliğini tehdit eden istismar oranlarının yüksek olması, önleme çalışmalarının gerekliliğini öncelikli hale getirmektedir (Hammond, 2003; Knack vd., 2019).

Okul öncesi dönemde kazalar, yaralanmalar veya yetişkin davranışlarından dolayı çocukların beden güvenliği riski artmaktadır. Tüm bu nedenlerle çocuğu beden güvenliğini tehlikeye atacak durumlar hakkında bilinçlendirmek için önleyici çalışmalara ihtiyaç vardır. Önleyici eğitimler erken yaşlarda başlamalıdır dolayısıyla okul öncesi dönem bu eğitimlere başlamak için uygun bir zaman dilimidir (Kenny, 2009; Webster-Stratton, Reid ve Hammond, 2001). Çocukların beden güvenliklerine yönelik yapılan önleme çalışmaları daha çok davranış değiştirme üzerine odaklanarak kendilerini nasıl koruyacaklarına yönelik eğitimlerle gerçekleştirilmelidir (Polat, 2019).

Miller-Perrin ve Wurtele (1988), önleme çalışmalarının birincil önleme, ikincil önleme ve üçüncül önleme çalışmaları olarak üç kategoriye ayrıldığını belirtmektedir. Birincil önleme çalışmaları; çocuklara güvenlik bilgi ve becerilerini öğretmeyi amaçlamaktadır. İkincil önleme çalışmaları; bu konuda çalışan profesyonelleri riskli

grupları ve nasıl tanılanmasını gerektiği konusunda eğitmeyi amaçlamaktadır. Üçüncül önleme çalışmaları ise; istismar mağduru çocuklarla teröpatik müdahaleleri içermektedir. Çoğu ülkede beden güvenliğiyle ilgili cinsel istismarı önleme çalışmaları üçüncül önleme çalışmaları şeklinde yapılmaktadır (Polat, 2017). Bu çalışmalar istismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmalardır fakat istismar olgusu meydana gelmeden birincil önleme çalışmaları kapsamında çocuklara eğitimler vermek, çocukların beden güvenliğini korumaları açısından çok daha önemli görülmektedir (National Sexual Violence Resource Center, 2011). Ancak bu birincil önleme çalışmaları henüz çok yaygınlaşmamıştır.

Çocuk cinsel istismarının dünyada yaygınlığı nedeni ile çocukları korumak için eğitimciler, ebeveynler ve toplum olarak harekete geçilmesi gerekmektedir. Çocuk cinsel istismarını önleme kapsamında çocukları, ebeveynleri, eğitimcileri ve kamuoyunu bilinçlendirmek önemlidir (Kenny ve Wurtele, 2012). Çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesi için çocukların ve ailelerin beden güvenliğine yönelik farkındalığı artırılmalıdır (Sanberk, Emen ve Kabakçı, 2017). Bu sebeple istismarı önleyici eğitimler önem taşımaktadır.

Alanyazın incelendiğinde çocuklara, eğitimcilere, ebeveynlere yönelik cinsel istismarı önleyici eğitim programlarının yer aldığı görülmektedir. Beden güvenliğine yönelik önleme programlarının ana odağını ise çocuklara yönelik geliştiren okul temelli programlar oluşturmaktadır (Kenny, 2009; Kenny, Wurtele ve Alonso, 2012; Tutty, 2014; Zhang vd., 2014). Türkiye'deki istismarı önlemeye yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde ise daha çok ebeveynlerin, sağlık personellerinin ve eğitimcilerin cinsel istismarla ilgili görüşlerini, tutumlarını ve bilgi düzeylerini belirlemeyi amaçlayan çalışmalar olduğu görülmektedir (Akgül, 2015; Aksel ve Irmak, 2015; Ayekin, 2014; Berkmen ve Seçim, 2018; Cesur Yılmaz, 2018; Dönmez Bican, 2009; Özer, 2014; Zerey, 2019). Cinsel istismardan korunmaya yönelik beden güvenliği eğitimi ile ilgili çalışmaların içeriğine bakıldığında; çocukların gelişim özelliklerine uygun düzeyde verilen koruyucu eğitimin çocukların beden güvenliğini sağlamaları ve cinsel istismara karşı kendilerini nasıl savunacaklarını öğrenmede etkili olduğu görülmektedir (Berrick ve Barth, 1992; Çeçen Eroğul ve Kaf Hasırcı, 2013; Kenny, Wurtele ve Alonso, 2012; Zhang vd., 2014). Beden güvenliği ve kendini koruma becerileriyle ilgili eğitimlerin birden fazla oturumla verilmesi daha etkili sonuçlar verme eğilimindedir. Özellikle üç ve

üzeri oturumlardan oluşan eğitimlerin daha etkili olduğu belirtilmektedir (Davis ve Gidycz, 2000).

Çocuk cinsel istismarının yaygınlığı ve çocuk üzerindeki olumsuz etkileri göz önüne alındığında okul öncesi dönemden başlayarak cinsel istismarı önlemeye yönelik beden güvenliği eğitimlerinin verilmesi çocukların kendilerini korumaları ve beden güvenliklerini sağlamaları açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Çocuk cinsel istismarını önlemenin en önemli faktörlerinden birinin koruyucu faktörler olduğunun belirtilmesine rağmen alanyazın incelendiğinde Türkiye’de okul öncesi dönem çocuklarına uygulanabilecek beden güvenliği eğitim programlarının ve cinsel istismarı önleme çalışmalarının sınırlı olduğu göze çarpmaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının kendilerini koruma becerileri kazanabilmeleri ve beden güvenliklerini sağlayabilmeleri konularında eğitim almalarının çocuk cinsel istismarlarının önlenmesine önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple beden güvenliğini sağlamaya yönelik okul temelli eğitim etkinliklerinin planlanması, okul öncesi öğretmenleri tarafından uygulanması ve çocukların beden güvenliği eğitimi ile cinsel istismardan korunma bilgi düzeylerine etkililiğin değerlendirilmesinin üzerinde çalışılması gereken önemli bir alan olduğu düşünülmektedir.

Beden güvenliği eğitimine yönelik Türkiye’deki önleme çalışmalarına bakıldığında okul temelli beden güvenliğini sağlama, cinsel istismarı önleme ile ilgili olarak yapılandırılmış ve süreklilik arz eden çalışmalar uygulanmadığı görülmüştür. Bu nedenle beden güvenliğine yönelik eğitimlerin okul müfredatı içerisinde verilmesi sadece istismar durumlarıyla alakalı olmanın yanı sıra çocukların günlük yaşamlarında karşılaştıkları kişisel güvenliklerini tehdit eden herhangi bir durumda kullanabilecekleri haklarını bilme, kendilerini koruma, duygularını rahatça ifade edebilme becerilerini de içermesi gerektiği düşünülmektedir.

Amaç

Bu çalışmada; okul öncesi dönem çocukları için kendilerini koruma becerileri geliştirmeye ve cinsel istismarı önlemeye yönelik okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklar için beden güvenliği eğitimi etkinliklerinin hazırlanması ve hazırlanan beden güvenliği etkinliklerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt sorulara cevap aranmıştır:

- Çocukların vücut bölümlerini tanıma durumları eğitim sonrasında nasıldır?
- Çocukların özel bölgelerine kimlerin, hangi durumlarda dokunabileceğini bilme durumları eğitim sonrasında nasıldır?
- Çocukların iyi kötü dokunuşları tanıma durumları eğitim sonrasında nasıldır?
- Çocukların istismar olabilecek durumlarda yapması gerekenlere ilişkin bilgileri eğitim sonrasında nasıldır?
- Çocukların iyi kötü sırrı tanıma durumları eğitim sonrasında nasıldır?

Önem

Toplumların cinsellikle ilgili konuları genellikle tabu olarak görmesi çocukların beden güvenlikleri ve cinsel istismarla ilgili bilgi düzeylerinin düşük olmasına, doğru ve yeterli bilgi edinememelerine neden olmaktadır. Bu sebeple okul öncesi dönem çocuklarına beden güvenliğiyle ilgili koruyucu ve önleyici eğitimler verilmesi çocukların cinsel istismara karşı farkındalıklarını arttırmak ve doğru bilgiye ulaşmaları açısından önemlidir.

Türkiye’de cinsel istismarı önlemeye yönelik beden güvenliği eğitimi çalışmalarına bakıldığında oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarına yönelik geliştirilen eğitim programlarının azlığı dikkat çekmektedir. Anne babalara, eğitimcilere, sağlık personellerine yönelik yapılan çalışmaların yanı sıra doğrudan çocuklara yönelik okul temelli eğitimlerin hazırlanması çocukların farkındalığını arttırmak açısından önemlidir. Alanyazın incelediğinde hazırlanan beden güvenliği eğitimlerinin sıklıkla ilkökul düzeyindeki çocuklara yönelik olduğu görülmektedir. Bu çalışma okul öncesi dönem çocuklarının beden güvenliğine yönelik bilgilerini ortaya koymak ve hazırlanan eğitim etkinliklerini değerlendirmek açısından önemlidir.

Çocukların bedenleri tanıma ve onu koruma hakları vardır. Bu nedenle çocuklara beden güvenliği konusunda bilgilendirilme yapılması, farkındalık geliştirilmesi açısından “hayır” diyebilme becerisini, kişisel sınırlarını, özel bölge farkındalığını, herhangi bir istismar durumunda bildirebileceği bir yetişkin olduğunu, iyi-kötü dokunmayı ayırt etmeyi ve hoş olan-olmayan duyguların varlığını öğretmek beden güvenliklerini sağlayarak cinsel istismar durumuna karşı çocukları güçlü kılmak açısından önemlidir. Bu nedenle okul öncesi dönem çocuklarına yönelik beden güvenliği eğitim etkinliklerinin

hazırlanması, bu etkinliklerin çocuklara sunulması ve okul öncesi eğitim kurumlarında günlük eğitim planlarında yer alması çalışmaların sürekliliği açısından önemlidir. Bu araştırmanın diğer eğitimlerden farkı; eğitimciler tarafından kolay ulaşılabilir, farklı sınıflardaki çocukların gelişim özelliklerine göre uyarlanabilir, her sınıf ortamında herhangi bir maliyet gerektirmeden kolay bir şekilde uygulanabilir ve Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2013), okul öncesi eğitim programındaki kazanım ve göstergeler kullanılarak oluşturulmasıdır.

Bu araştırma; okul öncesi dönem çocuklarına kendilerini koruma ve kişisel güvenliklerini sağlamaya ilgili bilgi ve beceriye dayalı öğrenme sağlanması, iyi kötü dokunuşu ayırt edebilme, duyguları anlama ve ifade edebilme, herhangi olumsuz bir durumla karşılaştıklarında yetişkinden yardım isteme, kişisel alanlarını koruma becerilerini geliştirmesiyle beden güvenliği eğitimi etkinliklerinin alanyazına kazandırılması ve yeni araştırmalara yön vermesi açısından önem taşımaktadır. Türkiye’de beden güvenliğine yönelik etkinliklerin daha çok uyarlama programlar olması nedeniyle bu araştırmadaki beden güvenliği eğitimi etkinliklerinin MEB (2013) okul öncesi eğitim programındaki kazanım ve göstergelerle oluşturulması, okul öncesi öğretmenlerine yol gösterici olmasıyla da önem taşımaktadır.

Sonuç olarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin alan yazına katkı sağlayacağı ve daha sonra geliştirilecek önleme çalışmalarına yol gösterici nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırma,

- 2020 – 2021 eğitim – öğretim yılı ile,
- Araştırmanın çalışma grubu, Kilis Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü’ne bağlı özel bir Kreş ve Gündüz Bakımevine devam eden ve normal gelişim gösteren 60-72 aylık çocuklarla sınırlıdır.
- Çocukların cinsel istismarı önlemeye yönelik bilgi düzeyine ilişkin elde edilen bulgular, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler ile sınırlıdır.

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çocuk istismarı ve okul öncesi dönem çocukları için istismarı önleyici bir eğitim olan beden güvenliği eğitimi ile ilgili kuramsal bilgilere ve konuyla ilgili araştırmalara yer verilmektedir.

Beden Güvenliği Eğitimi

Çocuk kavramı tarihte farklı dönemlerde, farklı toplumlarda, aynı toplumdaki farklı kesimlerde çeşitli anlamlar taşıyan toplumsal bir kavramdır. Bu nedenle çocukluk kavramına ilişkin tanımlarda farklılıklar görülebilmektedir (Sağlam ve Aral, 2016). Türk Dil Kurumu (TDK) çocuk kavramını ‘küçük yaştaki erkek veya kız’ olarak tanımlamaktadır. Çocuk kavramıyla ilgili bir diğer tanım ise; çocuğu bedensel, sosyal ve ruhsal açıdan yeterli olgunluğa ve erginlik durumuna ulaşmamış kişi olarak belirtmektedir (Erkut, Balcı ve Yıldız, 2017). Çocuk kavramı çeşitli kişi ve kuruluşlarca birçok kez tanımlanmıştır.

Çocuk kavramının Türkiye’nin de içinde yer aldığı 196 ülke tarafından imzalanıp 2 Eylül 1990’da yürürlüğe girmiş olan, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 1. Maddesinde ‘Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre erken yaşta reşit olma durumu dışında, 18 yaşına kadar her birey çocuk sayılır.’ şeklinde evrensel tanımı yapılmıştır. Çocuk haklarını korumayı amaçlayan bu sözleşme, doğdukları andan itibaren herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan tüm çocukların eşit haklara sahip olduğunu, çocuğu ilgilendiren tüm durumlarda çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerektiği konuları üzerinde durmaktadır (T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1998). Çocuğun yüksek yararı ilkesini benimseyen bu sözleşmenin belirli maddeleri çocuk istismarına yönelik olarak çocuk haklarını korumayı amaçlamaktadır.

Çocuklar doğdukları andan itibaren kişisel güvenliklerini tehdit eden birçok duruma maruz kalabilmektedir. Bu güvenlik tehditleri cinsel istismar, kaçırılma, şiddet gibi başkalarıyla etkileşimlerinden veya kaza, zehirlenme, boğulma gibi fiziksel çevreyle

etkileşimlerinden kaynaklanabilmektedir (Miltenberger ve Hanratty, 2013). Çocukların bu etkileşimlerden gördüğü zararı en aza indirebilmek için kişisel güvenlik becerilerini öğrenip, kendileri için tehlikeli durumların farkına varmaları ve beden güvenliklerini riske atabilecek herhangi bir tehdit durumunda güvenli bir şekilde tepki verebilme yeteneklerini artıracak eğitimler verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Akt. Brenick vd., 2014).

Literatür incelendiğinde çocukların kendilerini korumalarına yönelik geliştirilen eğitimler içerik olarak aynı olsa da kendini koruma becerileri eğitimi, beden güvenliği eğitimi, kişisel güvenlik becerileri eğitimi, cinsel istismardan korunma eğitimi gibi farklı isimlerle adlandırılmaktadır (Kenny vd., 2008; Leclerc, Wortley ve Smallbone, 2011; Miltenberger ve Duffy, 1988; Wurtele, 2009). Beden güvenliği eğitimi çocuklara kendilerini koruma becerileri ve bedensel söz haklarını kazandıran, kişisel güvenlik konusunda eğitime amacı taşıyan önleyici bir eğitimidir.

Beden Güvenliği Eğitimi (Body Safety Training) 1986'da Wurtele tarafından geliştirilmiş olup 2007'de güncellenen ve bilimsel temelleri olan bir eğitimidir (Çıtak Tunç, 2016). Beden güvenliği eğitimi iki farklı konu alanından oluşmaktadır. İlk bölümde genel kişisel güvenlikle ilgili bilgilerin öğretilmesi amaçlanırken, ikinci bölümde ise vücut güvenliği ile ilgili bilgilerin öğretilmesi amaçlanmaktadır. Genel güvenlik bilgileri; zehirlerden, yangınlardan, silahlardan kısacası kazalardan korunmayı, ev içinde ve dışında güvenme kalmayı, trafikteki güvenlik kurallarını öğretme konularını içermektedir. Vücut güvenliği bilgileri ise; cinsel organların bilimsel isimlerini öğrenme, iyi-kötü dokunmayı ayırt edebilme, iyi-kötü sırrı ayırt edebilme, duyguları tanıma, hayır diyebilme, kendilerini rahatsız eden durumlar karşısında uygun güvenlik becerileriyle karşılık verebilme, yetişkine bildirme gibi konuları içermektedir (Çıtak Tunç, 2016; Kenny, 2009; Miltenberger ve Hanratty, 2013; Tutty, 2014). Çocuklara kişisel güvenlik becerilerini ve istismara karşı tepki verebilme becerilerini öğretmek, uygunsuz yaklaşımları ortaya çıkararak farkındalıklarını ve bilgi düzeylerini arttırmaktadır (Kenny, 2009). Bu eğitimlerinin en az üç oturumda verilmesi, önceki oturumların tekrar edilmesi akılda kalmasını sağladığı ve daha etkili sonuçlar verdiği belirtilmektedir (Davis ve Gidycz, 2000; Kraizer, 1996). Beden güvenliği eğitiminin öğrenme hedefleri; okul öncesi dönem çocuklarına potansiyel istismar durumunu ve istismarcıyı tanıma, cinsel talepleri reddetme, potansiyel istismarcıdan uzaklaşarak direnme, istismarı güvenilen bir yetişkine

bildirme, uygun olmayan dokunmanın kendi sorumluluğunda olmadığını öğretme becerileri kazandırmaktır (Çıtak Tunç, 2016; Wurtele, 2009).

Kluge (1997) ve Fey (1988)'e göre de çocukların beden güvenliklerini sağlamalarına yönelik koruyucu eğitimin merkezinde altı ana nokta bulunmaktadır (Akt. Akbaş ve Sanberk, 2011):

Bedenim kendime aittir: Çocuklara bedenleri hakkında bilinç kazandırılmaya çalışılır. Bedenlerinin değerli olduğu, diğer bütün çocuklar gibi bedenlerini korumaya haklarının ve güçlerinin olduğunu bilmelidir.

Duygular: Çocuklar duygularını fark edebilmeyi hoş olan (iyi) ve hoş olmayan (kötü) duyguları birbirinden ayırt edebilmeyi öğrenmelidir. Duygularının başkalarının ciddiye alınması ve kabul edilmesi gerektiğini bilmelidir.

Dokunmalar: Çocuklar iyi ya da kötü dokunmaları birbirinden ayırmayı ve kötü dokunuşları reddetmeyi öğrenmelidir. Çocuklar herkesin kendilerine dokunmasına ve öpmesine; yetişkinlerin bedeninin tüm bölgelerine dokunmasına hakları olmadığını bilmelidir.

'Hayır' diyebilmek: Çocuklar belirli durumlarda sınırlar koymalı ve yetişkinlerin isteklerine 'hayır' diyebilmelidir. Çocuklar itaat etmeye mecbur olmadıklarını bilmeli ve kendilerini savunabilmelidirler.

Sırlar: Çocuklar iyi ve kötü sırları birbirinden ayırt etmeyi öğrenmelidir. Kendilerine yönelik cinsel tacizleri arkadaşlarına ve diğer yetişkinlere iletebilmelidir. Cinsel tacize uğradığını söylemenin gammazcılık olmadığını bilmelidir.

Yardım: Çocuklar bir problemi olduğunda başvurabilecekleri kimselerin veya en az bir kişinin olduğunu bilmelidir. Çocuklar cinsel tacizle karşılaştıklarında yardım aramayı ve ilk adım olarak konuşmaya başlamayı öğrenmelidir.

Çocuk İstismarı

İnsan yaşamı boyunca var olduğu bilinen, fakat görmezden gelinen çocuk istismarı kavramı 1962'de Kempe ve arkadaşları tarafından 'Hırpalanmış Çocuk Sendromu' tanımıyla ilk kez bilimsel olarak ele alınmıştır (Block ve Palusci, 2006). Bu çalışmayla birlikte konuşulmaktan çekinilen, gündeme getirilmeyen hırpalanmış çocuk kavramı yerine zamanla çocuk istismarı kavramı kullanılmaya ve çocuk istismarı bütün

yönleriyle incelenmeye başlanmış ve kamuoyu gündeminde yer almıştır. (Shardlow, 2013; İnci, 2010; Krugman ve Korbin, 2012).

Çocuk istismarıyla ilgili yapılan ilk tanımlardan birini 1970 yılında Helles tarafından yapılmıştır. Helles (1970), çocuk istismarını çocukla bakım sağlayan kişi arasında yaşanabilen, çocuğun fiziksel ve gelişimsel durumuna etki eden ve kaza sonucu ortaya çıkmayan etkileşim veya etkileşim eksikliği şeklinde tanımlamaktadır (Akt. Polat, 2017). Lawler ve Tablot (2012), çocuk istismarını; genel olarak aile veya toplumun üyesi olan yetişkinler tarafından çocukların fiziksel, cinsel ve duygusal istismarını içeren evrensel bir sosyal sorun şeklinde tanımlamaktadır. Scannapieco ve Maria'ya (2005) göre, çocuğa zarar verme riski taşıyan davranışlar da istismar olarak tanımlanabilmektedir. Davranıştan hemen sonra doğrudan zarar ortaya çıkmasa bile zaman içerisinde psikolojik olarak olumsuz etkilerinin görülebileceği bunun sebebi olarak ifade edilmiştir (Scannapieco ve Maria, 2005).

Literatür incelendiğinde çocuk istismarının birçok kez tanımı yapıldığı fakat çocuk istismarının oluşumunda birçok faktörün etkili olmasından dolayı evrensel tanımının yapılmasının zorluğundan bahsedilmektedir. Bu zorluğun toplumsal ve sosyokültürel faktörlerden kaynaklandığı belirtilmektedir (Keser, 2016; Kozcu, 1991). DSÖ tarafından 1985 yılında çocuk istismarının evrensel tanımını yayınlamıştır. Bu tanımda çocuk istismarı “Çocuğun, sağlığını, fizik gelişimini, psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen, bir yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan davranışlar” olarak belirtilmektedir. DSÖ (2020), sonraki yıllarda istismar tanımını güncellemiş ve çocuk istismarını “18 yaşından küçük çocukların sağlığını, gelişimini, ilişkilerindeki güven duygusunu olumsuz olarak etkileyen her türlü fiziksel, duygusal, cinsel istismar, ihmal ve sömürü türleri gibi zararlı sonuçlanan kötü davranışlardır.” şeklinde tanımlamıştır.

Çocuk İstismarına Yol Açan Etkenler

Çocuk istismarına yol açan birçok etken vardır. Bu etkenler genellikle karmaşık ve birbirleriyle iç içedir. Bu sebeple çocuk istismarının sebebini kesin ve tek bir sebebe bağlamak doğru olmayacaktır. Çocuk istismarına yol açan etkenler hakkında bilgi sahibi olmak çocuk istismarını önlemek, azaltmak, koruyucu önlemler almak açısından büyük önem taşımaktadır (Mulder vd., 2018). Fakat bu etkenlerin varlığının her zaman çocuğun

istismar edildiği anlamına gelmediğini bilmek de gerekmektedir. Çocuk istismarına yol açan etkenler genel olarak dört başlık altında toplanmıştır.

Anne-Baba İle İlgili Etkenler

Çocuk istismarına yol açan anne baba ile ilgi etkenlerden bir kısmı; istismar öyküsüne sahip ebeveynler olma, eşler arasında sevgi ve ilgiden yoksun bir birliktelik, erken yaşta anne-baba olma, aile yapısı, dört ve üzeri sayıda çocuğa sahip olma ve tek ebeveynliktir. Alkol, madde bağımlılığı, stres, yorgunluk, yoksulluk, işsizlik, mali baskılar ve düşük eğitim düzeyi ise ebeveynlerle ilgili diğer etkenler olarak belirtilmiştir (Assink vd., 2019; Bardi ve Borgognini-Tari, 2001; Lindell ve Svedin, 2001; Straus vd., 1998).

Ebeveynlerin çocukluk çağında yaşadıkları olumsuz deneyimleri, istismara maruz kalmaları, ebeveynlik becerilerinde başarısız olmaları ve yaşadıkları olumsuzluklardan kaynaklı ruh sağlığı sorunları yaşamaları sebebiyle bu tür ebeveynlerin çocukları istismar edilme durumları açısından risk taşımaktadır (Stith vd., 2009). Aral (1991), geniş aileye veya çok sayıda çocuğa sahip olan ailelerde, aile içi disiplin sağlamanın zorlaşmasından dolayı ebeveynlerin otoriter bir tutum sergilediklerini ve ebeveynlerin her çocukla ilgilenme ihtimallerinin azaltması nedeniyle çocuk ihmal ve istismar riskinin artacağını belirtmektedir. Straus ve diğerleri (1998), erken yaşta anne baba olma, yoksulluk, küçük çocuğa sahip tek ebeveyn olma durumlarında ebeveynlerin yaşadıkları duygusal yoksunluk ve zorluklardan dolayı çocuklarına şiddet içeren davranışlar sergileyip, istismar etme risklerinin yüksek olduğunu belirtmektedir. İşsizlik, iş değiştirme, gelir kaybı gibi durumların da ebeveynlerde yarattığı stresin çocuklarına kötü muamele olarak yansıtıldığı belirtilmektedir (Bardi ve Borgognini-Tari, 2001).

Çocuk İle İlgili Etkenler

Çocuk istismarına yol açan çocuk ile ilgili bazı etkenler; istenmeyen çocuk olma, çocuğun istenilen cinsiyette olmaması, çocuğun doğum sırası (ilk çocuk olmak), çocuğun prematüre doğmuş olması ve ebeveynin beklentilerini gerçekleştirmemiş olmak olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra; davranış sorunlarına sahip olma, dikkat eksikliği, zihinsel engelli olma, gelişimsel bozukluğa sahip olma, temel ihtiyaçlarını karşılamak için anne

babaya bağımlı olma ve fiziksel açıdan savunmasız olduğu için okul öncesi dönemde olma çocuk ile ilgili etkenler arasındadır (Ammerman, Van Hasselt ve Hersen, 1988; Friedrich ve Eibender, 1983; Hershkowitz, Lamb ve Horowitz, 2007; Sedlak vd., 2010; Vallejos ve Cesoni, 2020; Wolfe, 1999).

Düşük doğum ağırlığı, prematüre doğum ve zihinsel engel gibi durumlarda dünyaya gelen bebeklerin bakımlarının daha zor olması ebeveyn ve çocuk arasındaki bağlanmayı güçleştirdiğinden bu çocuklar istismar durumlarına karşı daha savunmasız olabilmektedir. Bu durum aynı zamanda ebeveynin fiziksel görünüm olarak da beklentisini gerçekleştirilmeme açısından da bir risk faktörüdür (Ammerman, Van Hasselt ve Hersen, 1998). İstenmeyen bir gebelik sonucu meydana gelen ya da beklenen cinsiyette olmama etkenleri ebeveynler için bir ceza olarak görülebilmektedir dolayısıyla ebeveynler kendilerinin cezalandırıldığını düşünerek çocuklarının da cezaya maruz kalmasını isteyebilmekte ve bu nedenle fiziksel güç kullanabilmektedirler (Bayraktar, 2015).

Toplumsal-Kültürel Etkenler

Çocuk istismarına yol açan toplumsal-kültürel etkenler ise; düşük sosyoekonomik düzeye sahip bir bölgede yaşamak, işsizliğin yüksek seviyede olması, medyanın istismara etkisi, yaşanan toplumun aileye, kadına ve çocuğa bakış açısı, toplumdaki cinsiyet ve sosyal eşitsizlik, toplumsal hizmet eksikliği, istismarla ilgili önleyici programların eksikliği, yasal eksiklikler veya var olan yasaların uygulanmaması, şiddeti teşvik eden sosyokültürel normlar olarak belirtilmektedir (Hay ve Jones, 1994; DSÖ, 2006). Toplumsal-kültürel etkenler, doğrudan çocuğa yöneltilen öfke durumlarının yukarıda bahsedilen durumlardan herhangi birinin varlığında ortaya çıkmasından dolayı çocuk istismarına neden olan etkenler arasında yer almaktadır (Cummings, Zahn-Waxler ve Radke Yarrow, 1981).

Olağanüstü Durumlar

Olağanüstü durumlar, savunmasız ve yardıma ihtiyaç duyan çocuklar için her zaman tehlike oluşturmaktadır. Acil durumlarda çocuk koruma sistemi zayıflayabilir, önleyici hizmetler uygulanmayabilir ve bu sebeple de istismar riski artabilmektedir

(Seddighi, vd., 2021). Çalışmalar salgın hastalıklar, afetler, göçler, savaşlar gibi olağanüstü durumlarda çocukların şiddet ve istismara uğramaları, kaçırılmaları, beslenme yetersizliği gibi durumlarda artış olduğunu belirtilmektedir (Curtis, Miller ve Berry, 2000; Sserwanja, Kawuki ve Kim, 2020; Usta ve Farver, 2010). Bu nedenle bu gibi olağanüstü durumlarda çocuk istismarını tespit etmek ve tekrarlanmasını önlemek önemlidir (Alşen Güney ve Bağ, 2021).

Çocuk İstismarına Kuramsal Yaklaşımlar

Çocuk istismarının nedenlerini açıklamaya yönelik pek çok farklı kuramsal model geliştirilmiştir. Bu kuramsal modeller genel olarak psikiyatrik model, sosyolojik model, ekolojik ve sosyal öğrenme modeli olmak üzere dört grup altında toplanmaktadır. Söz konusu kuramsal modelleri anlamamanın, çocuk istismarını önlemeye yönelik strateji geliştirmeye yardım edeceği düşünülmektedir. Bu kuramsal modeller aşağıda sunulmaktadır.

Psikiyatrik Model

Psikiyatrik model çocuk istismarının nedenlerini ifade etmek amacıyla ortaya konulan ilk yaklaşımlardandır. Psikiyatrik modeli inceleyen araştırmacılar çocukları istismar eden ebeveynlerin normal dışı davranışlarının olduğunu ve bunun ruhsal bir hastalık olduğunu belirtmişlerdir (Buchanan, 1996; Giovannoni, 1991). Araştırma sonuçları istismarcı anne babaların klinik teşhisler sonucunda %10-%20 civarında ruhsal bir hastalığı olduğunu göstermektedir (Kars, 1996; Giovannoni, 1991; Mangalçı, 2002). Yine bu modele göre; çocukları istismar eden ebeveynlerin, çocukluk yıllarında kendilerinin de istismar öykülerinin bulunduğu belirtilmektedir fakat Kaufman ve Zigler (1989), araştırmalarında istismara uğrayan kişilerin istismarda bulunma durumunun %30 oranında olduğunu belirtmiştir. Bu oran geçmiş yaşantılarında istismara uğrayan kişilerin istismarda bulunma potansiyelini göstermektedir fakat her istismar mağdurunun istismarcı olmadığı görülmektedir.

Psikiyatrik modelde istismarcı ebeveynlerin diğer ebeveynlere göre farklı kişilik özelliklerine sahip olduğu düşünüldüğünden, istismarcı ebeveynlerin kişilik özellikleri temel alınmaktadır. İstismarcı anne babaların genel olarak düşük benlik algısı, dürtü

kontrol bozuklukları, narsist davranışlar gibi özelliklere sahip oldukları belirtilmektedir (Giovannoni, 1991; Polat, 2017). Kısacası psikiyatrik modele göre istismarın nedeni ebeveynin psikopatolojik durumundan kaynaklanmaktadır (Yılmaz Irmak, 2008). Özetle, çocuk istismarının nedenlerini açıklamaya çalışan bu modelin, sunulacak olan diğer modellerden farkı ebeveyn kişilik özelliklerinin istismar üzerinde etkili olduğu düşüncesidir.

Sosyolojik Model

Sosyolojik model, psikiyatrik modelin zaman içerisinde etkisini kaybetmesiyle beraber egemen olmaya başlamıştır. Psikiyatrik modelin aksine aile yapısı, toplumsal değer ve kültür kavramları temel alınmış ve istismara yol açan etkenler bu çerçevede incelenmiştir (Bayraktar, 2015; Kars, 1996). Bu modelde şiddet toplumdaki baskılanmış yapıların korunması amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle aile içi şiddetin toplumsal şiddeti büyük ölçüde etkilediği ve sosyolojik model ile aile içi şiddeti anlamının kolaylaştığı belirtilmektedir.

Stres ve engellenme durumunun da istismara yol açtığını öne süren bu model stres kaynağı olarak düşük sosyo ekonomik düzey, yoksulluk, işsizlik gibi sosyal etkenlerin önemli olduğunu vurgulamaktadır (Hutchison,1990; Scannapieco ve Connel-Carrick, 2005; Tercan, 1995). Bu modelde toplumsal ilişkileri iyi olmayan ebeveynlerin stres düzeylerinin artacağı ve çocuklarını istismar etme yoluna gideceklerini bu sebeple stresi azaltacak sosyal desteğin önemli olduğu belirtilmektedir (Zigler ve Hall, 1991). Kısacası bu yaklaşım çocuk istismarının nedenini, çocuk yetiştirirken kullanılan şiddetin kültürel olarak onaylanması, etraftan gelen baskılar yüzünden öfkeyi kontrol edememe durumu ile ortaya çıktığını belirtmektedir (Kars, 1996).

Ekolojik Model

Bu modelde çocuk, ebeveyn özellikleri ve istismarın nesiller arası geçişi ele alınır. Ekolojik modelde çocuk istismarının nedenleri, diğer modellerin bakış açılarıyla geniş bir bağlamda değerlendirilip bireysel, kültürel, durumsal ve demografik faktörlerden etkilendiğini öne sürerek bütünleştirici bir şekilde ele alınmaktadır (Malley- Morrison ve Hines, 2004). Ekolojik model; çocuk istismarının ortaya çıkmasında birey, aile ve

toplumsal risk faktörleri arasındaki etkileşimleri bütünleştirerek çocuk istismarına daha geniş bir perspektiften yaklaşmaktadır (Little ve Kaufman Kantor, 2002). Davranışların bir bağlam içinde gerçekleştiğini vurgulamakta ve insanlarla etkileşim içinde oldukları sistemler arasındaki çift yönlü işlemleri incelemektedir (Wurtele ve Kenny, 2012). Bronfenbrenner'in birey, ilişki, topluluk ve kültürel bağlamlara müdahaleyi teşvik eden ekolojik sistemler kuramına dayanmaktadır (Bronfenbrenner, 1977; Zielinski ve Bradshaw, 2006). Belsky (1980), Bronfenbrenner'in mikrosistem, ekzosistem ve makrosistemlerinden yola çıkarak ekolojik modeli geliştirmiştir. Mikrosistem istismarın ailesel faktörleriyle ilişkiliyken, ekzosistem toplumsal faktörleriyle, makrosistem ise kültürel faktörleriyle ilişkilidir (Belsky, 1980). Özetle; bu model çocuk istismarını nedenlerini anlamada bireysel özelliklerin yanı sıra sosyal, çevresel değişkenlere kadar çok sayıda risk faktörünün dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır (Belsky, 1993).

Sosyal Öğrenme Modeli

Sosyal öğrenme modeline göre çocuk istismarı, çevresel etkenler ve kişiler arası etkileşimler sonucunda ortaya çıkan davranışlardır. Bu modele göre önemli olan kişilik özellikleri ve toplumsal değerler değil, sorun davranışların belirlenmesi ve davranışlara odaklanmaktır (Slep ve O'leary, 2001). Sosyal öğrenme kuramının en önemli temsilcilerinden olan Albert Bandura, çocukların çevrelerindeki kişilerin davranış ve hareketlerini gözlem ve taklit aracılığıyla öğrendiklerini belirtmektedir (İnanç, Bilgin ve Kılıç, 2004; Kaya, 2017). Bandura, istismar suçunu işlemedeki en yaygın faktörün model alma olduğunu ve model alınan davranışın genelde gözlemlenen davranış olduğunu öne sürmektedir. Bu nedenle fiziksel istismara uğramış çocukların şiddet içeren davranışlarda bulunma olasılıkları yüksek olurken, cinsel istismara maruz kalmış çocuklarının da cinsel suçlarda bulunma olasılıklarının daha yüksek olabileceğini belirtmektedir (Falson ve Lane, 2009).

Bu modelde istismar davranışında bulunan ebeveynlerin kendi ebeveynlerini model aldıkları savunulmaktadır. Şiddet ve kötü muamele içeren tüm davranışların öğrenilebileceği ve çocuklarını istismar edip şiddet uygulayan ebeveynlerin çocukluk yıllarında kendilerini istismar eden kişileri örnek aldıklarını belirtilmektedir. Bu durum kuşaklar hipotezi (generation hypothesis) olarak tanımlanmakta ve şiddetin nesiller arası aktarımı üzerinde durmaktadır (Daigle ve Muftic, 2019; Kars, 1996; Oliver ve Taylor,

1970). Çocuk istismarı üzerine yapılan bazı araştırmalarda çocukların kuşaklar boyunca istismar edildiği belirtilirken, geçmişinde istismar öyküsü olan kişilerin çocukları istismar etme durumlarının istismara uğramayan kişilere oranla üç kat daha fazla olduğu belirtilmiştir (Milaniak ve Widom, 2015; Oliver ve Taylor, 1970; Akt. Savi, 1999). Bunun yanı sıra şiddete ve istismara uğrayan tüm çocukların bu davranışları uygulayacağını düşünmek doğru değildir (Ünal, 2005; Widom, 1989). Özetle; bu kuram istismarın öğrenilen bir davranış olduğunu, nesilden nesle aktarıldığını, şiddet uygulayan ebeveynlerin genellikle şiddete maruz kaldıklarını belirtmektedir.

Çocuk İstismarının Sınıflandırılması

Çocuk istismarı kavramı oluş şekline göre dört başlık altında toplanmaktadır. Bunlar; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ekonomik istismardır. Bu istismar türlerini birbirlerinden net bir şekilde ayırmak ve bağımsız görmek mümkün değildir, iç içe geçmiş şekilde de ilerleyebilmektedir (Lawler ve Tablot, 2012). Örneğin; cinsel istismara uğrayan bir çocuk aynı zamanda fiziksel ve duygusal istismara da maruz kalabilmektedir. Söz konusu istismar türleri aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, DSÖ (2014) tarafından çocuğa karşı bilinçli olarak kullanılan güç ile çocuğun sağlığı ve gelişimi açısından fiziksel zararlar sonuçlanan veya sonuçlanabilecek olan kaza dışı eylem ve eylemsizlikler olarak tanımlanmaktadır. Bu eylemler; elle vurma, sopa veya kemer gibi eşyalarla vurma, tekmeleme, yumruklama, itme, ısırma, boğma, yakma ve zehirlemeyi içermektedir (Dokgöz ve Kar, 2017; Robinson, 2019). Çocuğa uygulanan fiziksel istismar, istismarın şekline bağlı olarak çocuğun ölümlüyle sonuçlanabilmektedir (Polat, 2011).

Robinson (2019), fiziksel istismarı çocuğa fiziksel olarak zarar veren, çocuğun güvenliğini tehlikeye atan bedensel yaranma olarak tanımlanmaktadır. Çocuğun bedeninde fiziki bulgu verdiği için en kolay fark edilen istismar türüdür (İnsan Hakları Derneği [İHD], 2008). Çocuklarda en sık karşılaşılan fiziksel istismar, disipline etme ve ceza verme amacıyla uygulanan dayak şeklinde görölmektedir (Güner, Güner ve şahan, 2010). Toplumsal ve nesiller arası tutumlar hatta dini öğretilerdeki değişimler, çocuklara

fiziksel olarak ceza verilmesini etkili bir disiplin biçimi olarak görmektedir (Russa, Rodriguez ve Silvia, 2014). Fiziksel istismara maruz kalma en çok sıfır-üç yaş çocuklarında görülmektedir. Bu durum sıfır-üç yaş çocuklarının fiziksel olarak savunmasız ve güçsüz olmalarından dolayı kendinden büyük çocuklara veya yetişkinlere herhangi bir karşılık verememesinden kaynaklanmaktadır (Eser, 2018). Güçray'ın (1997), yapmış olduğu araştırmada istismara uğrayan çocukların üçte ikisinin üç yaşından küçük olduğu belirtilmiştir (Akt. Erol, 2007).

Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğun kişilik ve kimlik gelişimine zarar veren; çocukları temel gereksinimleri olan sevgi, bakım, ilgiden mahrum bırakan; aşağılama, suçlama, reddetme, tehdit etme, korkutma gibi davranışlara maruz bırakmayı içeren tutum ve davranışların tamamıdır (Çıtak Tunç, 2016; İHD, 2008; Özdemir, 2018). Duygusal istismarın doğası diğer istismar türlerinden farklıdır, fiziksel belirti ve bulguları olmaması nedeniyle herhangi bir yöntemle belirlenmesi oldukça zordur (Stoltenborgh vd., 2012; Thopmson ve Kaplan, 1996). O'Hagan (2006), duygusal istismar mağduru çocuklarda olumlu duygulardan çok olumsuz duyguların hâkim olduğunu ve sınırlı sayıda duygu yaşadıklarını öne sürmüştür. Duygusal istismara uğrayan çocuklarda empati yeteneği yoksunluğu, gelişimsel gecikmeler, saldırganlık, iletişim problemleri, bağımlı kişilik, dikkat eksikliği ve akademik başarıda düşüş gibi belirtiler görülebilmektedir (Erkman, 1999; İHD, 2008)

UNICEF (2010) tarafından desteklenen Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Raporuna göre 7-18 yaş arası çocuklarda en fazla görülen istismar türünün duygusal istismar (%52) olduğu belirtilmiştir. Ayrıca duygusal istismarı babalardan çok annelerin uyguladığı belirtilmektedir. Güler vd., (2002), araştırmalarında annelerin %93'ünde çocuklarına duygusal istismar/ihmal davranışında buldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar, çocuğun haklarının ihlal edilerek iş gücü olarak çalıştırılması şeklinde ifade edilmektedir (Acehan vd., 2013). Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) çocuk

işçiliğini çocukların çocukluklarını yaşamaktan mahrum bırakan, fiziksel ve zihinsel gelişimlerini engelleyici, saygınlıklarını azaltan her türlü iş olarak tanımlamaktadır. Bu iş türleri içerisinde sanayi, tarım ve seks işçiliği yer almaktadır (Çıtak Tunç, 2016). Çocuk ekonomik istismarı çözüm üretilmesi gereken evrensel bir insan hakları sorunudur (Kalaycı ve Çiçek, 2018). ILO tarafından hazırlanmış olan ‘Çocuk İşçiliği Küresel Tahminler Raporu’na göre Dünyada 5-12 yaş arasında 152 milyon çocuk işçi olduğu belirtilmektedir.

Çocuğun ekonomik istismarının nedenleri; işverenin ucuz işgücü tercihi, çocuğun eğitime devam etmemesi, kaçak işçiliğin artışı, göç, doğal afetler, savaşlar ve bunların sonucunda ortaya çıkan yoksulluk olarak belirtilmektedir (Bayraktar, 2015; Yalçınkaya, 2011). Çocukların ekonomik istismara uğramalarındaki önemli bir neden çocuk işçiliğiyle ilgili mevzuattaki eksikliklerden ve mevzuatın tam olarak uygulanmamasından da kaynaklanabilmektedir.

Cinsel İstismar

Cinsel istismar; istismar mağdurunu, ailesini ve toplumu etkileyen önemli ve yaygın bir sosyal sorundur (Wurtele, 2009). DSÖ (1999), çocuk cinsel istismarını, çocuğun yetişkin veya başka bir çocuk tarafından güç, güven, yaş ve sosyal etki kullanılarak cinsel doyum sağlamak amacıyla, cinsel açıdan kötüye kullanılması olarak tanımlamaktadır. Çocuk cinsel istismarının başka bir tanımı ise; çocuğun tam olarak kavrayamadığı, rıza göstermeyeceği ve gelişimsel olarak hazır olmadığı cinsel bir aktiviteye katılması şeklinde belirtilmiştir (Clappon vd., 2016). Cinsel istismarın kısa ve uzun vadede çocuğun tüm gelişim alanları, yaşam doyumu, psikolojik durumu üzerinde olumsuz etkileri olabilmektedir (Aksel ve Irmak, 2015; Görpelioğlu, 2008). Cinsel istismar mağduru çocuklarda depresyon kaygı öfke, cinsellikle ilgili problemler, akademik başarısızlık ve davranışsal sorunlarının yaygın olduğu belirtilmektedir (Paolucci, Genuis ve Violato, 2001; Tyler, 2002). İstismar mağduru çocuklarla yapılan çalışmalarda, çocukların uzun vadede en olumsuz yönde etkilendiği istismar türünün cinsel istismar ve duygusal istismar olduğu belirtilmiştir (Adalı, 2007).

Cinsel istismar, diğer istismar türlerine göre daha kolay teşhis edilmesine rağmen ortaya çıkarılması oldukça zordur (Kars, 1996). Ortaya çıkarılmasının zor olmasının sebebi toplumsal baskı ve önyargılar, çocukların bu durumdan kendilerini sorumlu

tutması ve suçluluk hissetmesinden dolayı başkalarıyla paylaşmamalarıdır. Bir diğer sebep ise; fiziksel bulgu vermeyen dokunma, pornografik konuşma, teşhircilik gibi cinsel istismar türlerinin fark edilmemesi olarak belirtilmektedir (Gold, 2017; Ziyalar, 1998). Bu nedenle çocuk cinsel istismarının yaygınlığına ilişkin veriler net değildir.

Alanyazın incelendiğinde dünyada cinsel istismara uğrayan çocuk sayısına dair farklı oranlar belirtilmektedir. Cinsel istismara yönelik bildirilen oranın gerçekte olanın onda biri olduğu tahmin edilmektedir (Edgardh ve Ormstad, 2000). UNICEF (2020), her beş kız çocuktan biri ve her 13 erkek çocuktan birinin 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kaldığını belirtmektedir.

Çocuk Cinsel İstismarına Tarihsel Bakış

Tarihsel süreç açısından çocuk cinsel istismarına bakıldığında, geçmiş dönemlerde de çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir. DeMause (1974), eski dönemlerdeki çocukluk yıllarını kâbus gibi geçen dönemler olarak tanımlamaktadır (Tansel, 2017). Bu şekilde tanımlanmasının sebeplerinden biri de eski dönemlerde çocukların babalarının malları olarak görülmesi olarak belirtilmiştir. Örneğin; İngiltere’de kız çocuğunun uğradığı tecavüz sonucu babaya tazminat ödenmesi yoluyla cinsel istismar olgusu yok sayılabilmektedir (Ames ve Houston 1990; Petrie 2000).

18.yy’da Batı toplumlarında çocukların küçük yetişkinlikler olarak görüldüğü ve doğuştan günahkâr oldukları düşüncesi hakimdir. O dönemlerde çocukların kundaklanmasının sebebi de aslında çocuğu kontrol etmek ve cinsel organlarına dokunmalarını engellemektir (DeMause, 1974). Çocuk eğer cinsel organına dokunursa sapkın olarak adlandırılan cinsel davranışlarında bulunacaklarına inanılmaktadır. DeMause (1974), tarihte ne kadar geriye gidilirse, çocukların cinsel istismara uğrama olasılığının o kadar artacağını öne sürmektedir. Savaşlarda çocuklara önce tecavüz edildiği daha sonra öldürüldüğü görülmektedir. Antik çağlarda savaşçıların ergenlik dönemine girmemiş çocukları sevgili ve ganimet olarak gördükleri, sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan erkek çocukların cinsel istismara uğramaması için boyunlarında altıntopla gezdikleri görülmektedir (Akbaş ve Sanberk, 2011). Bunun sebebinin cinsel istismarın yalnızca düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelerde meydana geldiğine inanılmasıdır (Coldrey, 1996). Tarihsel süreçte cinsel istismarın artmasına sebep olan

başka bir inanç örneği ise; çocuklarla ilişkiye girmenin cinsel yolla bulaşan hastalıklara iyi geldiği düşüncesidir (Kır, 2013).

Çocuk cinsel istismarının iki dönemli olduğu vurgusu yapılmaktadır. İlki; 1880'lerden 1. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemken ikincisi ise; 1960'lardan günümüze kadar olan dönemdir (Coldrey, 1996). 19.yy'ın başlarında Freud, tedavi için gelen kadın hastalarında obsesyonel nevroz belirtileriyle karşılaşmış ve sebebinin çocukluk döneminde maruz kaldıkları cinsel istismar olduğu fikrini belirtmiştir. Buna rağmen aldığı tepkilerden sonra çocukluk cinsel istismarının kadınların hayal ürünü olduğunu belirtmiştir. Aynı şekilde Ambroise Tardieu'de çocukluk cinsel istismarına dikkat çekmiş fakat başarılı olamamıştır (Conte, 1994; Tansel, 2017). Çocuk istismarının bilimsel açıdan tanımlanması ve ortaya konmasıyla çocuk haklarının korunmasına yönelik düşünceler ve girişimler ise ilk olarak 20. yüzyılda gerçekleşmiştir (Yaşat Aksay, 2021).

Çocuk Cinsel İstismarının Sınıflandırılması

Cinsel istismar, fiziksel temas içeren ve fiziksel temas içermeyen cinsel istismar olarak iki kategoriye ayrılmıştır.

Fiziksel Temas İçermeyen Cinsel İstismar Türleri

Pornografik (Seksi) Konuşma. İstismarcı tarafından çocuğun cinsel özellikleri hedef alınarak ya da çocuk üzerinde gerçekleştirilmeyi arzuladığı cinsel eylemleri sözel olarak ifade ettiği konuşma türüdür (Polat, 2017). Pornografik konuşma yüz yüze veya telefon konuşmaları şeklinde de gerçekleşebilmektedir (Ziyalar,1998).

Teşhircilik. Fanteziler, dürtüler ya da davranışlarla kendini gösterdiği gibi istismarcının kendi cinsel organını gösterdiği ve kurban olarak seçilen kişinin önünde mastürbasyon yaptığı ya da yaptırdığı tekrarlayan yoğun bir cinsel uyarılmayı içermektedir. Çocukları pornografik materyallere ve yetişkin cinsel aktivitesine maruz bırakma ve çocuk pornografisi teşhirciliğin türlerindedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013; Polat, 2017). Bu istismar türünün genellikle otobüsler, otoparklar, sokaklar gibi halka açık alanlarda yapıldığı belirtilmektedir (Clark, vd., 2016; Gold, 2017). Amerikan Psikiyatri Birliği (2013), teşhircilik kriterini “en az altı aylık bir süre boyunca, kişinin

cinsel organını kendinden şüphelenmeyen bir kişiye maruz bırakmasından kaynaklanan, fanteziler, dürtüler veya davranışlarla kendini gösteren yineleyen, yoğun cinsel uyarılma” olarak tanımlamaktadır.

Röntgencilik. İstismarcının, kurbanı gizli olarak ya da açık bir şekilde soyunurken ya da cinsel aktivitede bulunma süreci gibi durumlarda izlemesidir (Durmuşoğlu Saltalı, 2020; Gold, 2017). Bu durumların içine cinsellikten uzak çok daha farklı durumlarda girebilmektedir. Röntgencilikle ilgili bir olguda istismarcının bir bebeğin bezinin değiştirilmesi esnasında bile uyarıldığı belirtilmiştir (Polat, 2017).

Fiziksel Temas İçeren Cinsel İstismar Türleri

Cinsel Dokunma. İstismarcının, kurbanın özel bölge olarak adlandırılan vajina, penis, kalça ve memeler gibi bölgelerini okşaması, kurbandan kendini okşamasını istemesi şeklinde gerçekleşmektedir. Bu dokunma ve okşamalar kıyafet üzerinden veya çıplakken yapılabilmektedir (Polat, 2017; Ziyalar, 1998).

İnterfemoral İlişki. İstismarcının cinsel organını çocuğun bacakları arasına yerleştirmiş olduğu ilişki türü olarak tanımlanmaktadır. Kuru ve vulvar ilişki şeklinde de adlandırılmaktadır. Penetrasyonun olmadığı, sürtünmenin olduğu bu istismar çocuklarda sık görülmektedir. Bunun nedeni ise küçük çocuklarda vajinal girişin küçük olması ve istismarcının çocuğu yaralamaktan korkmasından kaynaklı olmaktadır (Polat, 2017).

Oral Seks. İstismarcının, çocuğun cinsel organlarına ağız teması yoluyla ilişki kurduğu istismar türüdür (Ziyalar, 1998).

Seksüel Penetrasyon. İstismarcının kurbanla cinsel birleşme yoluyla ilişkiye girmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Seksüel penetrasyonun dijital, objelerle, anal ve genital olmak üzere dört tipi bulunmaktadır. Dijital penetrasyon istismarcının parmaklarını vajina ya da anüse yerleştirmesi şeklinde görülmektedir. Objelerle penetrasyon istismarcının kurbanının vajinasına ya da ağızına bir nesne yerleştirmesi şeklinde gerçekleşir ve diğer istismar türlerine göre daha az rastlanmaktadır (Tansel,

2017). Genital ilişki istismarcının penisinin vajinayla penetrasyonu, anal ilişki ise penisin anüsle penetrasyonu şeklinde tanımlanmaktadır (Polat, 2017).

Cinsel Sömürü. Sömürüden sorumlu kişilerin çocukla cinsel yönden doğrudan temasa girmedikleri fakat çocuğun cinsel içerikli olaylar için kurban olarak seçildiği istismar türüdür. Bu durum cinsel tatminden ziyade maddi kazanç amacıyla gerçekleşmektedir. Çocuk fuhuşu ve çocuk pornografisi de bu sömürü türlerindedir (Polat, 2017). Çocuk pornografisi 18 yaşından küçük kişilerin cinsel içerikli davranışlarının video, fotoğraf, film aracılığıyla görsel olarak tasvirini içermektedir (Department of Justice, 2020; Ziyalar, 1998). Çocuk fuhuşu ise çocukların maddi bir kazanç veya başka bir bedel karşılığında cinsel faaliyetlerde kullanılmasıdır (Lanzarote, 2007).

Çocuk Cinsel İstismarına Neden Olan Risk Faktörleri

Çocuk cinsel istismarına neden olan risk faktörleri aileye ve çocuğa ait olmak üzere iki kategoride sunulmaktadır.

Aileye Ait Risk Faktörleri

Çocuklarını cinsel yönden istismar eden ailelere bakıldığında tek bir tipolojiden bahsetmek mümkün değildir. Toplumun her kesiminden, tüm sosyo ekonomik sınıftan, ailelerde çocuk istismarı görülebilmektedir (Mulyran, Cathers ve Fagin, 2000). Yine de çocukların cinsel yönden istismar edilme riskini arttıran bazı faktörler de bulunmaktadır. Aile içi çatışmaların sık yaşanması, ekonomik sorunların bulunması, ebeveynlerde psikiyatrik bozuklukların olması, alkol ve uyuşturucu kullanılması, evde üvey anne-baba olması, annenin evi terk etmiş olması, ebeveynler arası cinsel yaşamın olmaması gibi durumlar çocuğun cinsel istismara uğraması açısından risk taşıdığı belirtilmektedir (Polat, 2017).

Ebeveynlerin istismarcıdan gelen potansiyel zararları anlamamasının da çocuk cinsel istismarı için önemli bir risk faktörü olduğu belirtilmektedir. Tower'a (1999) göre bunun sebebi ebeveyn ile istismarcı arasındaki duygusal bağ, ebeveynlerin istismarcıya gereksinimleri konusunda ihtiyaç duyması ve çocukları için yeterli gözetim

sağlayamamaktan kaynaklanmaktadır. Ebeveynin alkol kullanımı risk faktöründe ise; ebeveynin psikolojik sorunları, iletişim eksikliği, duygusal yakınlık yoksunluğu gibi durumlara sahip olması durumunda alkol ile bu durumun tetiklenebileceği, alkolün tek başına bir risk faktörü olmadığı belirtilmiştir (Herman, 1990).

Aile yapısıyla ilgili Sedlak (2010) tek ebeveynle yaşayan çocukların, iki ebeveynle yaşayanlara göre cinsel istismar açısından daha yüksek riskli grupta olduğunu belirtmektedir. Üvey anne ya da babayla yaşama, evlat edinilmiş olma, tek ebeveynle yaşama gibi durumlarda cinsel istismara uğrama durumu, biyolojik ebeveynleri ile yaşayan çocuklara oranla 20 kat daha fazla görüldüğü belirtilmektedir (Morrow, 2017; Sedlak vd., 2010).

Çocuğa Ait Risk Faktörleri

Çocuğa ait risk faktörleri yaş, cinsiyet, zekâ düzeyi ve akademik başarı, daha önce istismar öyküsüne sahip olma şeklinde belirtilmiştir. Finkelhor (1984), cinsel istismar mağduru çocukların %81'nin 12 yaş altında olduğunu belirtmektedir (Akt. Black, Heyman ve Slep, 2001). Cinsiyet risk faktörüne bakıldığında kız çocukların erkek çocuklardan üç kat fazla risk altında olduğu belirtilmektedir (Sedlak, 1997). Polat (2017), altı yaş ve üzeri yaşlarda kız çocuğu olmanın da cinsel istismar için bir risk faktörü olduğunu belirtmektedir.

Araştırmalar cinsel istismar mağduru olan ve olmayan çocukların akademik başarısını karşılaştırdığında, istismar mağduru çocukların daha düşük akademik performansa sahip olduğunu belirtmektedir, aynı zamanda bu çocukların özel eğitim desteğine ihtiyaç duyma olasılıkları da yüksektir. İstismar öyküsü bulunan çocukların, cinsel istismara maruz kalmaları yönünden yüksek risk altında oldukları belirtilmektedir (Finkelhor vd., 1997; Akt. Black, Heyman ve Slep, 2001).

Çocuk Cinsel İstismarcısı

Çocuk cinsel istismarcısının genel tanımı çocuğu cinsel yönden kötüye kullanan kişi olarak belirtilmektedir. Çocuk cinsel istismarcılarıyla ilgili toplum tarafından birçok yanlış kanı bulunmaktadır. İstismarcıların genellikle, çocukların tanımadığı, sosyoekonomik düzeyi düşük ve yaşlı kişiler olduğu düşünülmektedir (Küçük, 2018)

fakat cinsel istismar mağduru çocukların genellikle istismarcılarını tanıdıkları ve güvendikleri kişiler olduğu görülmektedir (Chambers, 2013). Faulkner (2002), ise çocuk cinsel istismarcılarının %71'nin 35 yaş altında olan yetişkinler olduğunu ve mağduru tesadüfen de olsa tanıdığını belirtmektedir.

İstismarcılar genel olarak yetişkinlerin dikkatini çekmek isteyen fakat yetişkin gözetiminden yoksun çocukları hedef almaktadırlar (Mabika, 2009). İstismarcıların çocuklara yaklaşımı belirli stratejiler içermektedir ve istismar durumu için her zaman planlama yapmaktadır. Bu plan; hedef alacakları çocuğun kim olduğunu, çocuğa nasıl yaklaşacağını ve çocuğun bu istismar durumunu birine anlatmasını nasıl önleyebileceği üzerine kuruludur (Child Wise, 2005). İstismarcıların genellikle çocukla yakın ilişki kuran ve onlarla vakit geçirmeyi seven kişiler olduğu bilinmektedir (Child Wise, 2005). İstismarcılar hediyeler alarak, onlarla oyun oynayarak ve meraklarını uyandırarak çocukları kandırmaktadır. İstismarcı kişiler; komşu, ebeveyn, servis şoförü, öğretmen, akraba, bakıcı, çocukla düzenli iletişimde olan kişiler olabilmektedir (Küçük, 2018; Polat, 2017).

Cinsel istismar failleri genel olarak erkekler olarak görülse de, kadın cinsel istismar faillerinin de önemsenecek sayıda olduğu bilinmelidir (Lim vd., 2021). Araştırmalarda kadın cinsel istismarcıların oranları arasındaki farklılıklar görülmektedir. Bu oran %5 ile %11 arasında değişmektedir fakat gerçek oranların raporlanan orandan çok daha fazla olduğu düşünülmektedir (Levenson, Willis ve Prescott, 2015). Kadın istismarcılar da fiziksel kanıt elde etmek erkek istismarcılara göre daha zor olduğu için kadın istismarcıları tespit etmek zorlaşmaktadır (Boroughs, 2004). Sonuç olarak, çocuk cinsel istismarcıları için belirli bir ayırt etme yönteminden bahsetmek mümkün değildir. Belirli bir profile sahip olmadıkları için her kesimden kişilerin cinsel istismarcı olabileceği bilinmelidir.

Cinsel İstismarın Etkileri

Cinsel istismarının çocuk üzerinde kısa ya da uzun dönemde cinsel, duygusal, bilişsel ve davranışsal yönden olumsuz etkilere yol açtığı bilinmektedir.

Zedelenmiş Cinsellik

Cinsel istismar mağduru çocuğun cinselliğe karşı duygu ve tutumları normal dışı gelişebilmekte ve uygun olmayan biçimler alabilmektedir (Polat, 2017). Cinsel yaşama erken başlama, bu sebeple erken yaşta gebelik ve cinsel saldırıya açık olma gibi durumlar görülebilmektedir (Çıtak Tunç, 2016). Çocuk istismara maruz kaldıktan sonra yaşamı boyunca cinsellik onda korkuya sebep olabilmektedir. Cinselliğe karşı tutum, aşırı cinsel arzu ve etkinlikler ya da cinsellikten tamamen soyutlanmış davranışlar olarak kendini gösterebilmektedir (Bartoi ve Kinder, 1998; Kazan vd., 2017). Çocuğun kendi yaş ve gelişimine uygun olmayan cinsel bilgiye sahip olması, diğer çocuklarla sürekli olarak cinsel oyunlar oynamak istemesi, kontrolsüz mastürbasyon yapma, cinsel ilişki taklidi yapma, sürekli cinsel organlarla oynama davranışları istismarın etkileri arasındadır (Davis ve Petretic, 2000; Ovayolu, Uçan ve Serindağ, 2007). Cinsel istismara uğramış çocukların cinsel saldırgan davranışlar sergileme ve yetişkinlikte istismar uygulama oranını da artmaktadır (Küçük, 2018).

İhanet Duygusu

İstismardan sonra çocuğun güven duygusu sarsılmakta ve çocuk sürekli ihanete uğrayacağı düşüncesine kapılmaktadır (Polat, 2017). Bunun nedeni ise; çocukları istismar eden kişilerin genelde onları yakından tanıyan kişiler olmasından kaynaklanmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı, 2020). Çocuklar genelde yakın çevresindeki yetişkinlere güvenmekte ve onlar tarafından korunacaklarını düşünmektedir. Çocuklar bu yetişkinlerin kendilerine zarar verdiğini ve yalan söylediğini fark ettiklerinde ihanete uğradıklarını düşünmektedirler. İstismar olgusu ortaya çıktığında aile çocuğa destek vermeyip çocuğu korumadığında bu durum çocuk için ihanet duygusunu güçlendirir. İstismarcı ile çocuk arasındaki duygusal yakınlık ne kadar fazlaysa, güven duygusunun sarsılması ve ihanet duygusu da o kadar fazla olmaktadır (Davis ve Petretic, 2000).

Acizlik

Çocuk istek ve iradesi dışında cinsellik amacıyla kullanılmakta ve bu duruma engel olamadığı için kendini aciz ve çaresiz hissetmektedir (Polat, 2017). Acizlik

duygusu, çocukların mücadele yeteneğini kaybetmesine ve özgüveninin sarsılmasına sebep olmaktadır (Durmuşoğlu Saltalı, 2020; Ziyalar, 1998). Çocuklar bu güçsüzlük duygusuyla bedenleri üzerinde hiçbir kontrollerinin olmadığını hissedebilirler ve bu nedenle istemeden tekrar mağdur olma riskini arttırabilirler (Davis ve Petretic, 2000).

Damgalanma

İstismar mağduru çocukta utanç ve suçluluk gibi olumsuz duygulara sebep olan ve bu kavramları kendi benlik algısına dahil ettiği durumdur (Davis ve Petretic, 2000). Çocuk, bu olumsuz kavramları kendisine yönelttiği gibi istismarcı da çocuğa bu kavramları yöneltebilmektedir. Toplum ve ailenin istismar durumunu ayıplaması damgalanma duygusunu güçlendirmektedir (Durmuşoğlu Saltalı, 2020).

Cinsel istismarın davranışsal etkileri çocuktan çocuğa farklılık göstermekle beraber sıklıkla stres, anksiyete, depresyon, alkol ve madde bağımlılığı ve yeme bozukluğu gibi davranışlar ortaya çıkarmaktadır (Maciel ve Basto-Pereira, 2020). Ayrıca cinsel istismara uğramış çocuklarda kendini yaralama, zarar verme hatta intihar girişimi gibi riskli davranışlar da görülmektedir (Chandley ve Barton, 2015; Tansel, 2017). Çocukların bu riskli davranışları sergileme sebebinin yaşadıkları acı ve olumsuz duygudan kaçma amacı ile olduğu belirtilmektedir (Cohen, vd., 2004).

Cinsel istismarın bilişsel etkileri çocukta; unutkanlık, dikkat eksikliği, dil gelişiminde gecikme olarak kendini gösterebilmektedir (Çıtak Tunç, 2016). Cinsel istismar mağduru çocuklar istismarın olumsuz etkilerinden kaçmak için kendilerine gerçekte olmayan bir hayal dünyası yaratabilmektedir (Tobin ve Kessner, 2002). İstismara uğrayan çocukların yüksek oranda bilişsel becerilerde sorunlar yaşayabildiği ve diğer çocuklara kıyasla düşük akademik başarı gösterdiği belirtilmektedir (Hébert vd., 2016; Zainudin ve Ashari, 2018).

Çocuk İstismarının Dünyadaki Yaygınlığı

Çocuk cinsel istismarı, tüm dünyada acil bir şekilde önlem alınmasını gerektiren ve yaygın bir şekilde karşılaşılan bir halk sağlığı sorunudur.

Çocukların cinsel istismara maruz kalma durumlarının büyük ölçüde ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Ateşoğlu, 2018; Çeçen, 2007).

Rape, Abuse and Incest National Network [Tecavüz, İstismar ve Encest Ulusal Ağı, RAINN] (2017) istatistiklerine göre Amerika Birleşik Devletleri'nde her dokuz dakikada bir çocuğun cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmektedir. Avrupa Komisyonu [EC] (2019), çocukların %10 ile %20 arasında bir oranla cinsel istismara uğradığını belirtmektedir. Dünya genelinde 18 yaşına gelene kadar her üç kızdan ve yedi erkekten birinin cinsel istismara uğradığı tahmin edilmektedir (Tobin ve Kessner, 2002). Pérez ve diğerleri (2013), 18 yaşından önce cinsel istismara uğrama oranının %10.14 olduğunu ve bu istismara uğrayanların %24,8'inin erkek, %75,2'sinin kadın olduğu belirtmiştir.

Pereda ve diğerleri (2009), 22 ülkeyi kapsayan 65 araştırmanın dahil olduğu meta analiz çalışmasında erkeklerin %7,9; kadınların %19,7'sinin 18 yaşından önce en az bir kere cinsel istismara maruz kaldıklarını ve çocuk cinsel istismarının %34,4 ile en fazla Afrika'da olduğunu belirtmişlerdir. Stoltenberg ve diğerleri (2011) ise, dünya genelinde yapılan meta analiz çalışma sonuçlarında çocuk cinsel istismarı oranının %11,8 olduğunu belirtmişlerdir. Modelli ve diğerlerinin (2012), Brezilya'da cinsel istismarın yaygınlığını değerlendirmek için 12 yaş altındaki 1762 çocukla yaptıkları çalışmada cinsel istismara uğrama oranının %8 ile %10 arasında olduğunu belirtmişlerdir. 2009 yılında Kanada'da yapılan araştırma verilerine göre cinsel istismar vakası bildirilen çocukların %82'sinin 12 yaş altında olduğu ve bu çocuklardan %83'ünün ise kız çocuğu olduğu belirtilmiştir (Canadian Centre for Child Protection, 2014).

Çocuk Cinsel İstismarının Türkiye'deki Yaygınlığı

Çocuk cinsel istismarı, tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de toplumun tüm kesimlerinde görülen ve çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyen bir sorundur.

ASUMA ve İMDAT (2018), tarafından yayınlanan ve TÜİK verilerinden elde edilen rapora göre cinsel istismara uğrayan 0-11 yaş arası çocuk sayısı 2014 yılında 2052 iken; 2015 yılında 2230 ve 2016 yılında 3611 çocuğun cinsel istismara uğradığı görülmektedir. UNICEF (2010), Çocuk İstismarı Özet Raporu'na göre Türkiye'de 7-18 yaş arasındaki çocukların %10'unun cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir. TÜİK (2020), verilerine göre 150.615 suç mağduru çocuğun %12, 2'sinin cinsel suç mağduru olduğu ve bu sayının 18.375 olduğu belirtilmektedir.

The Economist Intelligence Unit [Ekonomist İstihbarat Birimi, EIU] (2019), çocuk cinsel istismarına karşılık verme konusu ile ilgili bir rapor yayınlamıştır. Bu

raporda ülkenin cinsel istismara yönelik riskleri ne ölçüde şiddetlendirdikleri, istismar mağdurlarına adalet arama konusunda ne derecede yardım edildiğini ve hükümetin cinsel istismarı ele alma konusundaki yeterliliği değerlendirilmektedir. Bu raporda yer alan 60 ülke içerisinde Türkiye 16. sırada yer almaktadır.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2019), raporu verilerine bakıldığında 2012-2019 yılları arasındaki çocuk cinsel istismarı ile ilgili açılan davaların 2014 yılına kadar artış gösterdiği, 2015 ve 2016 yıllarında azaldığı ve 2017 yılından itibaren tekrar arttığı görülmektedir. 2019 yılına ait çocuk cinsel istismarına yönelik suç sayısı 22.689'dur. Türkiye çocuk cinsel istismarına yönelik en güncel veri olan Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2021) raporunda ise çocuk cinsel istismarı suç sayısının 44.880 olduğu ve iki yıl içerisinde yaklaşık %50 oranında arttığı belirtilmektedir.

Çocuk cinsel istismarına ilişkin verilere bakıldığında ülkelere göre farklılıklar vardır fakat gelişmiş ülkeler de dahil olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde yaygın bir sorun olduğu ve yıllara göre artış gösterdiği görülmektedir. Çocuk cinsel istismarına ilişkin bu verilerin sistematik bir şekilde gözden geçirilmesi, önleme çalışmalarının geliştirilmesi ve gerekli desteğin sağlanması açısından önem taşımaktadır.

Çocuk Cinsel İstismarının Önlenmesi

Çocuk cinsel istismarının önleme konusunda ülkelerin kendi belirlediği stratejiler çerçevesinde uygulanan önleme çalışmaları mevcuttur. Cinsel istismarı durumunu ortadan kaldırmak için en başarılı yolun önleyici eğitimler olduğu belirtilmektedir (Tansel, 2017).

Çocuk cinsel istismarını önleme çalışmaları için birincil, ikincil ve üçüncül önleme müdahalelerinin geliştirilmesinin ve uygulanmasının gerektiği belirtilmiştir. *Birincil önleme*; beden güvenliğini tehdit eden herhangi bir olay meydana gelmeden önce, örgün eğitim kurumlarında, risk altında olabileceği düşünülen çocuklara uygulanan çalışmaları içermektedir (Knack vd., 2019, Tansel, 2017). *İkincil önleme*; toplumdaki yüksek risk gruplarının belirlenmesi, sorunlu cinsel davranışların istismara dönüşmeden müdahale edilmesi ve bu konuda stratejiler geliştirilmesi, çocukları, aileleri ve bu konuda çalışan profesyonelleri kapsayan çalışmaları içermektedir (McKibbin ve Humphreys, 2020; Tansel, 2017). *Üçüncül önleme*; cinsel istismar meydana geldikten sonra tekrarının önlenmesini amaçlayan bir yaklaşımdır. Cinsel istismar mağduru kişiler için bir tedavi

yaklaşımı olarak da görülmektedir (Wortley ve Smallbone, 2006). Alanyazın incelediğinde cinsel istismarı önlemeye yönelik çalışmalar genellikle üçüncül çalışmalara odaklanmaktadır (McCartan vd., 2018).

Bu önleme çalışmaları kapsamına giren eğitimler genel olarak dört kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar; önleme çalışmaları kapsamında *halkın bilinçlendirilmesi, ebeveynlerin eğitimi, ev ziyaretleri* ve özellikle cinsel istismar konusunda *çocukların bilinçlendirilmesi*dir (Durmuşoğlu Saltalı, 2020). Çocuklara bilinçlendirme amacıyla hazırlanan önleme çalışmalarının en verimli olanları çocuklar, okul eğitim ve öğretim programları ve öğretmen eğitimiyle ilişkilendirilen programlardır (Polat, 2017).

Cinsel İstismarı Önlemede Okul Temelli Eğitim

Çocuk cinsel istismarının önlenmesi için en yaygın kullanılan önleme stratejisi okul temelli programlardır. Okul temelli önleme programları, çocuklara istismarla ilgili bilgi vererek, kendini koruma becerileri sağlayarak çocuğun istismara uğrama riskini azaltmayı amaçlamaktadır (Blakey ve Thigpen, 2015).

Okul temelli önleme programları ilk olarak Amerika'da 1980'li yılların sonuna doğru cinsel istismara yönelik artan farkındalık sonucunda geliştirilmeye ve etkililiği değerlendirilmeye başlanmıştır (Çıtak Tunç, 2016; Kır, 2013; Tutty, 2020). Amerika'da sıklıkla kullanılan ve diğer ülkeler tarafında da uyarlanması yapılan önleme eğitimleri; Beden Güvenliği Eğitimi (Body Safety Training), Dokunma Hakkında Konuşma (Talking About Touching), İyi Hissediyorum, İyi Hissetmiyorum (Feeling Yes, Feeling No), Kime Söylemeliyim? (Who Do You Tell?) şeklinde belirtilmektedir (National Sexual Violence Resource Center, 2011). Özellikle gelişmiş ülkelerde sıklıkla kullanılan bu eğitimler çoğu zaman kişisel güvenlik eğitimi, beden güvenliği eğitimi, çocuk koruma eğitimi gibi farklı şekillerde adlandırılmaktadır (Walsh vd., 2015).

Okul temelli önleyici eğitimler çoğunlukla grup eğitimi şeklinde verilmekte ve çocukların yaş ve gelişim özelliklerine göre oluşturulmaktadır. Beden güvenliğine yönelik önleyici eğitimler çoğunlukla bedeni tanıma ve kendine ait olduğunu bilme, cinsel organların bilimsel isimlerini öğrenme, iyi kötü dokunuşları ayırt etme, beden güvenliğini tehdit edebilecek durumlarda yetişkine bildirme, kişisel sınırları koruma, iyi-kötü sınırları bilme, hayır diyebilme, duyguları tanıma ve farkında olma gibi konuları içermektedir (Davies ve Jones, 2012; Edwards vd., 2020; Topping ve Barron, 2009;

Wurtele ve Kenny, 2010). Çocuklara için geliştirilen önleyici çalışmalarda amaç çocukları beden güvenliğini tehdit eden olası bir duruma karşı bilinçlendirmek ve güçlü kılmaktır.

Araştırmalar çocuk cinsel istismarı konusunda yedi yaşından küçük çocukların risk altında olduğunu belirtmektedir (Manheim, Felicetti ve Moloney, 2019; Ziyalar, 1998). Bu nedenle beden güvenliğine yönelik önleme çalışmalarının okul öncesi dönemde verilmesinin önemli olduğu belirtilmektedir. Araştırmalar, çocuklara sınırların ve kişisel alanın korunması ve uygun-uygun olmayan dokunma arasında nasıl ayırım yapılacağı gibi önleyici temel bilgiler verildiğinde, çocukların daha az cinsel istismara maruz kalma ve daha önce karşılaştıkları istismarı açıklama olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Counts, 2003; Deborah, 2013; Kenny, Wurtele ve Alonso, 2012).

Beden güvenliğine yönelik çocuk kitapları, çocuklara güvenlik becerilerini öğretmeyi ve kendilerini rahatsız hissettiklerinde ne yapmaları gerektiği konusunda bilgilendirmeyi kolaylaştırmaktadır. Özellikle küçük yaş grubu çocuklara bu bilgi ve becerileri öykü kitaplarıyla entegre bir şekilde öğretmenin etkili olduğu belirtilmektedir (Craig, 2021). Bu eğitimleri çocuklara öykü kitaplarına ek olarak; oyun, rol oynama, drama, film gibi farklı öğrenme teknikleriyle bütünleştirilmiş bir şekilde vermek eğitimin etkililiğini arttırmaktadır (Duane, 2002; Topping ve Barron, 2009).

Uygulanacak eğitimlerde dikkat edilmesi gereken en önemli nokta çocukta kaygı ve korku yaratacak ifadelerden ve durumlardan kaçınmak olmalıdır (Durmuşoğlu Saltalı, 2020). Hunt ve Walsh (2011), ebeveynlerin cinsel istismarı önleme eğitimlerine yönelik görüşlerini incelediği çalışmada, çocukların yaşları ve eğitim içeriğiyle ilgili kaygılı olduklarını belirtmiştir. Çocuk istismarını önleme programlarının korku ve kaygı gibi olumsuz etkilerini değerlendiren bir diğer çalışmada; eğitim verilen grupta olumsuz etkilerin meydana gelmediği, çocukların korku, kaygı veya benzeri olumsuzluklar yaşamadığı hatta önleme eğitiminin oldukça olumlu bulunduğu belirtilmiştir (Hébert vd., 2001). Bu endişeler, eğitim içeriğinin bilimsel ve çocukların yaş ve gelişimsel özelliklerine uygun şekilde olması ile giderilebilmektedir.

Maniglio (2009), çocuk cinsel istismarının önleme programlarının toplumu bilinçlendirme, ev ziyareti programları oluşturma, ebeveynleri bu programlara dahil etme çalışmalarıyla bütünleştirilmiş şekilde verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Eğitim programlarının etkililiğini arttırmak için bu önleme programlarına ebeveynlerinde dahil

edilmesi, çocuğun eğitim aracılığıyla kazandığı becerileri geliştirmekte ve kalıcılığını sağlama noktasında önemlidir. Dünya Sağlık Örgütü (2020), raporunda da ebeveyn, çocuk ve öğretmenlere verilen istismardan korunma eğitimleri ve koruyucu yasalar oluşturmanın çocuk cinsel istismarını önlemede yararlı olabilecek uygulamalar olduğu belirtilmektedir.

Beden Güvenliğine Yönelik Önleme Çalışmaları

Beden güvenliğine yönelik yapılan önleme çalışmalarında amaç çocukların beden güvenliğini tehdit eden olumsuz durumların ortaya çıkmaması için önlemler almaktır. Cinsel istismardan korunmaya yönelik bu çalışmalar halkın, ebeveynlerin, çocukların bilinçlendirilmesi çerçevesinde yapılmaktadır (Polat, 2017). Bu bölümde Dünya’da ve Türkiye’de gerçekleştirilen beden güvenliğine yönelik araştırmalar ve etkililiklerine yer verilecektir.

Dünyada Önleme Çalışmaları ve Etkililiği

Gubbels ve diğerleri (2021), okul temelli çocuk istismarını önleme çalışmalarının farklı yaş grubundaki çocukların istismar ile ilgili bilgileri ve kendi koruma becerilerine etkisini inceledikleri çalışmada, okul öncesi dönem çocuklarının ilkökul çocuklarına göre kendini koruma becerileri kazanma konusunda daha başarılı olduğunu bulmuşlardır. Davis ve Gidycz (2000) ise, sekiz yaşından küçük çocukların okul temelli çocuk istismarını önleme programlarından, büyük çocuklara göre daha fazla fayda sağladığını belirtmiştir.

Kenny (2009), ebeveynlerin çocuklarına cinsel istismar konusunda etkili eğitim verebileceklerini belirttiği çalışmasında üç-beş yaş arasındaki çocuklara ve ebeveynlerine psikoeğitim uygulamıştır. Toplamda 16 oturumdan oluşan eğitimin her oturumu 15-30 dakika arasında değişmektedir. Eğitimde; sekiz oturum genel güvenlik kuralları, sekiz oturum da vücut güvenliği ve cinsel istismara yönelik içerikten oluşmaktadır. Çocuklarla yapılan oturumlarda kartlar, kitaplar, videolar, şarkılar, posterlerden yararlanılırken; ebeveyn oturumlarında rol oynama, grup tartışması, drama ve eve yönelik çalışmalara yer verilmiştir. Araştırma sonunda; çocukların kişisel güvenlik bilgi düzeylerinde artış olduğu, ebeveynlerin çocuklarıyla cinsel istismar konusunda daha rahat iletişim

kurabildiği ve ebeveynlerin eğitimden yüksek oranda memnun kaldığı ve tekrar katılmak istediği sonucuna ulaşılmıştır.

Khoori ve diğerleri (2021), okul öncesi dönem çocuklarının cinsel organlarının bilimsel isimlerini öğrenmesinin istismarı ifşa etmeyi ve beden güvenliği hakkında konuşmayı kolaylaştırdığını belirtmektedir. Argo ve yanlış terimler yerine cinsel organların doğru isimlerini kullanmak, yetişkinlerin potansiyel olarak kötüye kullanım durumlarını anlamalarını arttırabilmektedir (Kenny vd., 2008). Khoori ve diğerlerinin (2021), bu düşünceyle İran'da 314 çocukla yaptığı önleme çalışmasında çocukların vücut bölümleri ve cinsel organlarının isimlerini doğru bir şekilde kullanıp kullanmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda tüm çocukların göz, el, bacak, kafa gibi vücut bölümlerini doğru adlandırdığı, çocuklardan sadece %2 sinin genital bölgeleri doğru adlandırdığı belirtilmektedir.

Counts (2003), çalışmasında 6-13 yaş arasında olan 25 ilkokul çocuğuna cinsel istismardan korunmaya yönelik geliştirilen Smart Child/Safe Child programını uygulamıştır. Program sonunda beden güvenliğini tehdit eden durumu fark etme, problem çözüme, tehlike içeren durumlarla karşılaştığında birilerine anlatma gibi programın hedeflerinde ifade edilen önleme becerilerinin etkili bir şekilde sonuçlandığını ortaya koymaktadır.

Kenny, Wurtele ve Alonso (2012), okul öncesi dönem çocuklarına ve ailelerine uygulanan 10 oturumdan oluşan kişisel güvenlik eğitim programının da cinsel istismarı önleme konusunda farkındalık yaratmaya çalışmış ve etkililiğini değerlendirmişlerdir. Çalışmaya üç-beş yaş arası 78 çocuk ve ailesi katılmıştır. Eğitim alan deney grubundaki çocukların kontrol grubundaki çocuklara oranla kişisel güvenlik becerilerinin önemli ölçüde arttığı bulunmuştur. Cinsel organların isimlerini öğrenmek, dokunma taleplerinin uygunluğunu tanıma, uygun olmayan dokunmaları reddetme ve bildirme konularında bilgilerinin arttığı belirtilmiştir.

Tutty (2014), 6-12 yaş arası 116 çocukla yaptığı araştırmada verilen cinsel istismarı önleme programına karşı çocukların görüşlerini almıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme verilerinden elde edilen bulgulara göre, cinsel istismar önleme programlarının çocuklar üzerinde korku ve endişe yaratabileceği genel görüşünün aksine çocukların programdan rahatsızlık duymadığı, keyif aldıkları ve diğer arkadaşlarına önerebilecekleri bir program olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma, çocuklara gelişim düzeylerine

uygun doğru bilgiler verildiği sürece cinsel istismarı önleme programlarının olumsuz etkileri olmadığı görüşünü desteklemektedir.

Zhang ve diğerleri (2014), 150 okul öncesi dönem çocuğuyla yaptıkları çalışmada cinsel istismar önleme programının uygulanabilirliğini ve çocuklar üzerindeki etkilerini incelemiştir. Çocuklardan 78'i deney, 72'si kontrol grubu olarak ayrılmıştır. Eğitim uygulanan grubun çalışma sonucunda cinsel istismarı önleme ve kendini koruma becerilerinde beklenenden daha fazla bir artış olduğu belirtilmiştir. Deney grubundaki çocukların istismarı bildirme, uygunsuz dokunma ve taleplere sözlü şekilde ret cevabı vermesi gerektiği durumlarında olumlu sonuçlar ortaya çıktığı bulunmuştur.

Türkiye’de Önleme Çalışmaları ve Etkililiği

Cinsel istismarı önlemeye yönelik çocuklar için program geliştirme çalışmalarına baktığımızda ise ilk olarak Ziyalar’ın (1998), 6-12 yaş arası çocuklar için Türkçeye uyarladığı ‘Evet Hayır Duyguları’ programı göze çarpmaktadır. ‘Evet Hayır Duyguları’ programı ebeveynlere çocuklara ve öğretmenlere yönelik insanlar arasındaki dokunma şekillerini, iyi- kötü dokunuşların farkına varmayı, kötü dokunuşları reddetmeyi ve güvenilir bir yetişkine bildirmeyi, kişisel güvenlik terimini öğretmeyi amaçlayan iki film ve eğitim kılavuzundan oluşan bir programdır. Ziyalar (1998), ebeveyn, çocuk ve öğretmenlerle yaptığı çalışmasında programın genel olarak Türkçeye uyarlanabilirliğinin uygun olduğu, sadece programın görsel bölümünde sosyokültürel farklılıklara dikkat edilerek Türk kültürüne göre uyarlanması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Çeçen Eroğul ve Kaf Hasırcı (2013), ilköğretim dördüncü sınıfta okuyan 36 öğrenci ile yaptıkları çalışmada cinsel istismarı önleyici psiko-eğitim programı geliştirmişler ve etkililiğini değerlendirmişlerdir. Çocuklardan 18'i deney, 18'i kontrol grubu olarak ayrılmış deney grubuna dört gün süreyle psiko-eğitim programı uygulanmıştır. Uygulama öncesinde ve sonrasında her iki gruba da cinsel istismara ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla ‘İyi Dokunuş Kötü Dokunuş Ölçme Aracı’ uygulanmıştır. Uygulama sonunda psiko-eğitim programına katılan çocukların katılmayan çocuklara göre cinsel istismarın önlenmesine yönelik ölçekten daha yüksek puan aldıkları belirtilmiştir. Bu durumda programın dördüncü sınıf çocukları üzerinde etkili olduğu ve sekiz hafta sonrasında da bu etkinin devam ettiği görülmüştür.

Orak (2015) ise, ilkokul dördüncü sınıf öğrencileri ve anneleriyle yaptığı çalışmada cinsel istismarı önleyici psiko-eğitim programı geliştirmiş ve etkililiğini değerlendirmiştir. Çalışma grubunu kontrol grubu, anne- çocuk psiko-eğitim grubu, çocuk psiko-eğitim grubu, anne psiko-eğitim dört farklı grup oluşturmuştur. Anne psiko-eğitimi üç oturumdan, çocuk psiko-eğitimi dört oturumdan oluşmaktadır. Uygulama öncesinde ve sonrasında dört gruba da cinsel istismara ilişkin bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla 'İyi Dokunuş Kötü Dokunuş Ölçme Aracı' uygulanmıştır. Kontrol grubu haricindeki psiko-eğitim uygulanan üç grupta da cinsel istismardan korunma bilgi düzeyinin arttığı, en önemli artışın ise anne-çocuk psiko-eğitimleri ve çocuk psiko-eğitim grubunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özdemir (2018), 8-11 yaş arası 55 çocukla yaptığı çalışmada, cinsel istismarı önlemeye yönelik program geliştirmiş ve çocukların farkındalık düzeyine etkisini incelemiştir. Hazırlanan eğitim programının içeriğinde istismarın tanımı; güvenli ya da tehlikeli olabilecek olaylar ve davranışlar, özel bölge ve kuralları, iyi ve kötü sırlar konuları yer almaktadır. Program 55 çocuğa da uygulanmış, öntest ve son test olarak kullanılan 'Kişisel Güvenlik Farkındalık Ölçeği' ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre uygulanan eğitimin çocukların istismara yönelik farkındalık düzeylerinin artmasında etkili olduğu bulunmuştur. Eğitim uygulanan çocuklara eğitime yönelik görüşleri sorulduğunda ise programdan edindikleri bilgiler ile kendilerini güvende hissettikleri, programı eğlenceli buldukları görülmüştür.

Seydooğulları (2018), ilköğretim üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik geliştirmiş olduğu cinsel istismarı önleme psiko-eğitim programını uyguladığı ve etkililiğini sınıadığı çalışmasında, programın çocukların kişisel güvenlik bilgi ve farkındalık düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ateşoğlu (2018), ilkokul çağında çocuğa sahip anne ve babalarla yaptığı çalışmada çocuk ihmal ve istismarını önlemeye yönelik üç oturumdan oluşan anne baba eğitim programı geliştirmiştir. Programın duygusal ve fiziksel ihmal ve istismarı ele almasına rağmen özellikle cinsel ihmal ve istismar hakkında bilgi vermeyi amaçladığı belirtilmektedir. Programın ebeveynler üzerinde etkililiğini sınıadığı çalışmanın sonucunda, programa ebeveynlerin konuyla ilgili bilgi düzeylerinin arttığı ve programın ebeveynler üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.

Demir (2021), ilkokuldan lise düzeyine kadar farklı yaş gruplarına sahip 1921 çocukla gerçekleştirmiş olduğu çalışmada, her yaş grubunun gelişimsel özelliğine göre verilen mahremiyet eğitiminin etkililiğini değerlendirmiştir. Eğitim öncesinde çocukların

vücut sınırları, rahatsız edici bir dokunma karşısında başkasında yardım isteme, uzaklaşma, özel bölge farkındalığı gibi konularda yeterli bilgiye sahip olmadıkları fakat eğitim sonrasında belirtilen konularda bilgi düzeylerinin arttığı ve uygulanan eğitimin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönem çocukları için cinsel istismarı önlemeye yönelik yapılan çocuk odaklı çalışmalara bakıldığında:

Çıtak Tunç'un (2016), Türkçeye uyarladığı "Beden Güvenliği Eğitim Programı" ile okul öncesi dönem çocuklarının kendini koruma becerilerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Üç-altı yaş arasındaki çocuklara uygulanan 'Beden Güvenliği Eğitim Programı' yedi oturumdan oluşmaktadır. 83 çocuğun yer aldığı çalışmada 40 çocuk deney 43 çocuk kontrol grubunu oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 'Durum Böyleyse Testi' ön-son test olarak kullanılmıştır. Araştırma sonucunda uygulanan eğitim programının çocukların kendini koruma becerilerini arttırmada etkili olduğu belirtilmiştir. Eser (2018) ise, Çıtak Tunç (2016), tarafından Türkçeye uyarlanan beden güvenliği eğitim programını aynı ölçme aracı ve yöntemle farklı bir örnekleme uygulamış, şiddete maruz kalmış olan kadınların ve çocuklarının bulunduğu konuk evinde kalan üç-yedi yaş arası 27 çocuğun kendini koruma becerilerine etkisini incelemiştir. Program sonrası çocukların cinsel istismardan korunmaya yönelik bilgilerinde artış olduğu ve beden güvenliği eğitim programının cinsel istismarı önlemede etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alkan Ersoy ve Özkan (2017), okul öncesi eğitim kurumuna giden beş-altı yaş çocuklarının cinsel istismara ilişkin bilgilerini incelediği çalışmada, çocukları bilgilendirmek için hikâye etkinlikleri uygulamıştır. Yapılan görüşmelerin analizinde; uygulama öncesinde iyi kötü dokunma, kendilerini cinsel istismardan nasıl koruyacaklarını ve kimden yardım isteyeceklerini bilme konusunda eksik ve yanlış bilgilere sahip oldukları sonucuna ulaşılırken uygulama sonrasında; çocukların cinsel istismardan korunma konusundaki bilgilerinde artış olduğu belirtilmiştir.

Irmak ve diğerleri (2018), tarafından cinsel istismarı önlemeye yönelik geliştirilen 'Mika ile Kendimi Korumayı Öğreniyorum Programı' beş yaş çocuklarına uygulanmış ve etkililiği değerlendirilmiştir. Beş oturumdan oluşan program çocukların duyguları, bedenlerini ve özel bölge isimlerini tanımalarını, iyi-kötü dokunuşu anlama ve kötü dokunuş durumunda nasıl tepki vermeleri gerektiğini ve iyi-kötü sır ayırımını

içermektedir. Programın çocuklar üzerinde anlamlı yönde olumlu değişimler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kemer ve İşler Dalgıç (2022), beş-altı yaş çocuklarına yönelik hazırlamış oldukları 'Bedenim Benim Özelimdir' programında yaratıcı drama temelli eğitimin cinsel istismarı önleme, çocukların bedenlerini tanıma ve beden güvenliği sağlamaları konusunda etkili olduğunu belirtmişlerdir. Önleme programlarının hedeflerinden olan söyleme, anlatma, bildirme ve yapma gibi kendi koruma becerilerinde, bedenleri tanıma ve özel bölgeleri bilme gibi bilgi düzeylerinde artış olduğu belirtilmektedir.

Yapılan bu çalışmalar, çocukların eğitimler sayesinde kendini koruma ve beden güvenliğini sağlama becerilerini kazanabileceğini göstermektedir.



BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, beden güvenliği eğitimi etkinlikleri, veri toplama süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklara yönelik hazırlanan beden güvenliği etkinliklerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada zayıf deneysel desenlerden tek grup öntest-sontest kontrol grupsuz deneysel desen kullanılmıştır. Bu desende deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde yapılan çalışmayla aynı ölçme araçları kullanılarak test edilmektedir. Desende seçkisizlik ve eşleştirme yoktur (Büyüköztürk vd., 2014). Bu desende gruba öncelikle öntest yapılır daha sonra gruba deneysel işlem uygulandıktan sonra sontest yapılır (Creswell, 2017).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 öğretim yılında T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kilis İl Müdürlüğüne bağlı özel bir Kreş ve Gündüz bakım evinde eğitime devam eden 60-72 aylık normal gelişim gösteren 24 çocuk oluşturmaktadır. Eğitim kurumunda 60-72 aylık çocukların bulunduğu tek bir sınıf olmasına rağmen COVID-19 pandemisinden dolayı çocukların sağlık güvenliği göz önünde bulundurularak sınıf 12'şer kişilik olacak şekilde ikiye bölünmüştür.

Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Seçkisiz olmayan örnekleme yaklaşımlarından biri olan amaçlı örnekleme, olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yarar sağlamaktadır (Büyüköztürk vd., 2014, Yıldırım ve Şimşek, 2018). Amaçlı örneklemede amaç üzerinde çalışılan soruları açıklığa kavuşturarak, zengin bilgi içeren durumları

belirlemektir (Patton, 2014). Uygun örnekleme katılımcılara erişimin kolaylığı ve uygun olması sebebiyle seçildiği, zaman ve iş gücü kayıplarını en aza indirmeyi amaçlayan, koşulların durumuna bağlı olarak zamana, konumun kullanılabilirliğine bağlı olarak seçilebilen örneklem türüdür (Creswell, 2017; Büyüköztürk vd., 2014; Merriam, 2018).

Bu araştırmada çalışma grubuna dahil olmak için bazı ölçütler belirlenmiştir. İlk olarak COVID-19 pandemisinden dolayı araştırmaya gönüllülük esasına dayalı katılım sağlayacak ve çocukların eğitim kurumuna düzenli olarak devam ettiği bir okul öncesi eğitim kurumu belirlenmiştir. Çalışma grubundaki çocukların 60-72 ay yaş aralığında olmaları, normal gelişim göstermeleri ve ebeveynlerin, çocuklarının araştırmaya katılmaları konusunda gönüllü olmaları belirlenen diğer kriterlerdir.

Araştırmaya 24 çocukla başlanmış fakat hastalık ve uygulamalara düzenli katılmama gibi sebeplerle dört çocuk araştırma dışı bırakılmıştır. Araştırma verileri uygulama sürecinin başından beri eksiksiz bir şekilde etkinliklere katılım sağlayan 20 çocuktan elde edilmiştir. Araştırmaya 13 erkek, 7 kız çocuk katılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci ile ilgili detaylar ve uygulanan eğitim etkinlikleri ile ilgili bilgiler bu bölümde verilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çocuk Görüşme Formu: Araştırmada beden güvenliği eğitimi etkinlikleri uygulamaları öncesinde ve sonrasında çocukların bilgi ve düşüncelerini belirleme amacıyla veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından alanyazın incelenerek yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formundaki sorular eğitim etkinlikleri temelinde belirlenen konuları içeren bilgi ve davranış düzeyinde sorulardan oluşmaktadır.

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmanın amacı, yaş grubuna uygunluğu, anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği açısından değerlendirilmek üzere okul öncesi eğitimi ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında görev yapan deneyimli üç uzmanın görüşüne sunulmuştur. Araştırmacı tarafından uzman görüşlerinin değerlendirilebilmesi amacıyla, uzman değerlendirme formu oluşturulmuştur. Hazırlanan

uzman değerlendirme formunda her bir soru için,” uygun”, “uygun değil” , ”kısmen uygun” ve” düzeltme ve öneriler” bölümleri yer almaktadır. Uzman görüşü sonrasında sunulan değerlendirme ve öneriler çerçevesinde çocuk görüşme formunda düzenleme yapılmış ve 60-72 ay yaş aralığında olan beş çocuk ile pilot görüşme gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşmelerde soruların çocuklar tarafından anlaşılabilirliğine dikkat edilmiştir. Uzmanlardan alınan dönütler ve pilot uygulama sonrasında çocuk görüşme formuna son hali verilmiştir. Çocuk görüşme formunun son hali açık uçlu ve kapalı uçlu olmak üzere toplam 15 sorudan oluşmaktadır (Ek 1). Görüşme formunda yer alan bazı sorular:

- ‘Bebeğin özel bölgeleri nelerdir, isimleri nedir?’
- ‘Özel bölgelerimize kimler dokunabilir?’
- ‘Sence iyi dokunuş kötü dokunuş var mıdır? Varsa iyi dokunuş kötü dokunuş nedir?’
- ‘Birisi sana hoşuna gitmeyen, rahatsız eden kötü bir şekilde dokunduğunda ne yaparsın?’ şeklindedir.

Çocuk görüşme formundaki ‘Sakladığın bir sır var mı?’, ‘Benimle sırrını paylaşmısın?’ soruları ısınma sorusu olarak sorulmuş ve değerlendirmeye alınmamıştır. ‘Bu oyuncak bebeğin vücut bölümlerini isimlerini söyleyerek bana gösterir misin?’, ‘Bu oyuncak bebeğin vücut bölümlerini isimlerini söyleyerek bana gösterir misin?’, ‘Bebeğin özel bölgeleri nelerdir, isimleri nedir?’ soruları için cinsiyeti belli olmayan ve üzerinde kıyafet bulunmayan bir oyuncak bebek kullanılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci başlamadan önce araştırmanın bilimsel ve etik açıdan değerlendirilmesi için Ankara Üniversitesi Etik Kurul Onayı (Ek 3) ve gerekli izinler alınmıştır. Çalışmanın belirlenen kreş ve gündüz bakımevinde yapılması için Kilis Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü’nden ve söz konusu kreşin okul müdüründen resmi izin alınmıştır. Uygulama öncesinde velilerle görüşülmüş, çalışmanın amacı ve içeriği ile ilgili bilgi verildikten sonra veli onam formunu doldurmaları istenmiştir. Tüm velilerden çocuklarının çalışmaya katılımına ilişkin izinler alınmıştır.

Uygulamaya başlamadan önce çalışma grubundaki çocuklarla yakınlık kurma amacıyla beş gün boyunca sınıf öğretmeniyle beraber etkinliklere katılım sağlamıştır. Beş gün sonunda araştırmacı tarafından geliştirilen çocuk görüşme formundaki sorular,

çocukların dikkatini dağıtmayacak, sessiz ve uyarının oldukça az olduğu boş bir odada araştırmacı tarafından öntest olarak bireysel görüşme yoluyla çalışma grubundaki çocuklara sorulmuş ve çocukların cevapları ses kayıt cihazı aracılığıyla kaydedilmiştir.

Ön görüşmeler sonrasında hazırlanan beden güvenliği eğitim etkinlikleri haftada iki gün yarım günlük eğitim akışı içerisinde üç hafta boyunca çalışma grubundaki çocuklara araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Uygulama sonunda çalışma grubundaki çocukların beden güvenliğine yönelik bilgilerinin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla çocuk görüşme formu sontest olarak tekrar uygulanmıştır.

Beden Güvenliği Eğitimi Etkinlikleri: Eğitim etkinlikleri hazırlanmadan önce alanyazın taranmış, yurt içi ve yurt dışındaki önleyici eğitim programları incelenmiştir. İncelenen programlar doğrultusunda konu başlıkları belirlenmiştir. Konu başlıkları oluşturulduktan sonra 60-72 aylık çocukların yaş ve gelişim dönemleri göz önüne alınarak beden güvenliği öğretiminin içeriğinden dolayı uygulanacak beden güvenliği eğitim etkinliklerine çocuk kitaplarıyla başlanmasına karar verilmiştir. Beden güvenliği kurallarını çocukların anlayabileceği dilde ifade etmek önemlidir ve çocuk kitapları da bu dilin önemli bir parçasıdır (Barraj, 2019). Bu görüşten yola çıkarak her etkinliğe kitap okunarak başlanmıştır. Çocuklara beden güvenliğini öğretmeyi amaçlayan bu kitapları kullanmadaki amaç; tek başına bir önleme yöntemi olarak değil, diğer etkinliklere yardımcı olan bir araç olarak bütünlük içerisinde kullanıp beden güvenliklerini tehdit edecek potansiyel durum ve davranışları nasıl tanımlayacaklarının farkında olmalarını sağlamak ve akabinde cinsel istismarı önlemeye yardımcı olmaktır (Craig, 2021; Lampert ve Walsh, 2010).

Eğitim etkinliklerinde okunan altı kitap okul öncesi eğitimi alanında iki uzmanın görüşüne başvurulmuş belirlenmiştir. Kitaplar belirlenirken 60-72 ay yaş grubuna hitap etmesine, konusuna, dilinin anlaşılabilirliğine, bilgi ve öykü içerikli kitaplar olmasına, görsellerin uygunluğu gibi unsurlara dikkat edilmiştir. İki uzman görüş birliğinde olduğu için üçüncü bir uzman görüşü alınmamıştır.

Çalışma grubundaki çocukların gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak, her bir kitap için yarım günlük eğitim akışını kapsayacak şekilde bütünleştirilmiş etkinlikler hazırlanmıştır. Etkinlikler Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programında (MEB, 2013) belirlenen kazanım ve göstergelere uygun şekilde planlanmıştır. Uygulanan etkinliklerin konu başlıkları “bedenim kendime aittir, duygular,

dokunmalar, sırlar, hayır diyebilme ve yetişkine bildirme” konularını içermektedir. Bu konu başlıkları çocuklara kendi bedenlerine ve başkalarının bedenlerine saygı duymayı, özel bölge kavramlarını, kimlere ve hangi durumlara karşı dikkat etmeleri gerektiğini, belirli durumlarda sınırlar koyarak hayır diyebilmeyi, iyi- kötü dokunmaları birbirinden ayırt etmeyi, kendisine kimlerin nasıl dokunabileceğini, kendi haklarını ve bir problemleri olduğunda yardım isteyebilecekleri yetişkinler olduğu konusunda farkındalık yaratmaya çalışan koruyucu temelli eğitim içeriklerini kapsamaktadır.

Hazırlanan eğitim etkinlikleri okul öncesi eğitimi alanında üç ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında iki uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda eğitim etkinliklerine son şekli verilmiştir. Her eğitim etkinliği çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak tasarlanan materyallerle desteklenerek sunulmuştur. Uygulama sürecindeki her oturumda, bir önceki etkinliklerin içeriğine ilişkin kısa bir tekrar yapılarak yeni etkinliklere geçilmiştir. Çocuklarda kendilerini koruma becerilerinin geliştirilmesi, hayır diyebilme, kişisel sınırları öğrenme, duyguların farkına varma, iyi sır kötü sır, iyi dokunma kötü dokunma ve rahatsız eden bir durum karşısında yetişkine bildirme durumlarını öğrenmeyi amaçlayan beden güvenliği eğitim etkinlikleri altı oturumda çalışılmıştır.

Uygulamada yer alan etkinlikler ve etkinliklerde çalışılan konular sırasıyla Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1

Beden Güvenliği Eğitimi Etkinlikleri

Etkinlik Sırası	Etkinlik Adı	İşlenen Konular
1	Duygularımın Farkındayım	Hoş olan, hoş olmayan duygular
2	Bedenimi Tanıyorum	Özel bölgeler, iyi/kötü dokunuş
3	Bedenime Dokunma	“Bedenim Bana Ait” Düşüncesi, Yetişkine bildirme
4	Bir Sırrım Var	İyi sır, kötü sır
5	Hayır Diyorum, Kendimi Koruyorum	Hayır diyebilme, Yardım isteme
6	Sınırlarımı Biliyorum	Kişisel alan, Kişisel alanı koruma

1. Etkinlik: Duygularımın Farkındayım

Etkinlikte Okunan Kitap: Bu Vücut Benim Ben Ne Dersem O Olur!

Amaç: Duyguları fark etme, hoş olan ve hoş olmayan duyguları ayırt etme, kendilerinin ve başkalarının duygularını önemseme

2. Etkinlik: Bedenimi Tanıyorum

Etkinlikte Okunan Kitap: Bu Beden Benim

Amaç: Özel bölgeleri ve cinsel organların bilimsel isimlerini öğrenme, iyi ve kötü dokunuşun ne olduğunu bilme ve kötü dokunuş karşısında ne yapılması gerektiğini bilme

3. Etkinlik: Bedenime Dokunma

Etkinlikte Okunan Kitap: Bedenim Bana Ait

Amaç: Bedenim bana ait düşüncesini kavrama, rahatsız eden durumlarda yetişkine bildirme bilinci oluşturma

4. Etkinlik: Bir Sırrım Var

Etkinlikte Okunan Kitap: Sır Versem Saklar Mısın?

Amaç: İyi sır kötü sırrın ne olduğunu bilme, iyi sır ve kötü sırrı ayırt edebilme, kötü sır karşısında ne yapılması gerektiğini bilme

5. Etkinlik: Hayır Diyorum Kendimi Koruyorum

Etkinlikte Okunan Kitap: Hayır Hayır Hayır

Amaç: Kötü dokunmaları, kötü sınırları, üzüntü ve rahatsızlık veren durumları reddedebilme, gerekli durumlarda hayır demeyi öğrenme farkındalığının kazanılması ve gerektiğinde yetişkinlerden yardım isteme

6. Etkinlik: Sınırlarımı Biliyorum

Etkinlikte Okunan Kitap: Benim Hula Hopum Var

Amaç: Kendinin ve başkalarının kişisel alanlarının farkında olma, kişisel alanı koruma becerisi kazanma

Verilerin Çözümlemesi

Çocuklarla uygulama öncesi ve sonrası yapılan görüşmeler araştırmacı tarafından ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Görüşmelerden elde edilen 274 dakikalık görüşme verileri elektronik ortamda Çocuk Görüşme Formu'na (Ek 1) aktarılarak yazılı hale getirilmiştir. Görüşmelerde güvenilirliği sağlamak amacıyla bütün çocuklara sorular aynı sırayla sorulmuştur.

Veriler analiz edilirken çocukların görüşlerinin etik kurallara uygunluk amacıyla çocukların kimliğinin gizli tutularak, her çocuğa Ç1(Çocuk1), Ç2(Çocuk 2) gibi kodlar verilmiş ve tüm görüşmeler bu kodlara göre elektronik ortama aktarılmıştır. Çocukların cinsiyetine göre kodlama bilgileri şu şekildedir: Erkek çocuklar; Ç1, Ç2, Ç3, Ç4, Ç7, Ç9,

Ç11, Ç14, Ç16, Ç17, Ç18, Ç19, Ç20; kız çocuklar Ç5, Ç6, Ç8, Ç10, Ç12, Ç13, Ç18. Çocukların ifadelerinden bazı örnekler, bulgular ve yorum bölümünde doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir. Araştırmada bazı sorularda çocukların görüşlerini ifade ederken birden fazla kategoriye yönelik cevap vermelerinden kaynaklı olarak ifade sayıları çalışma grubunda yer alan çocuk sayısından fazla yer almaktadır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel veri analiz yöntemlerinden olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizin amacı elde edilen verileri düzenlenmiş biçimde okuyucuya sunmaktır dolayısıyla görüşme sürecinde kullanılan sorular esas alınarak elde edilen veriler sistematik bir biçimde betimlenmiş, yorumlanmış ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Geçerlik ve Güvenirlik

İç geçerlik, araştırmadan elde edilmiş olan bulguların dış dünyadaki gerçeklikle uyumlu olup olmadığını, verilerden elde edilen sonuçların objektif bir yaklaşımla ortaya konulup konulmadığını incelemektedir (Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu araştırmada 60-72 aylık çocukların beden güvenliğine yönelik bilgi ve görüşlerinin incelenmesi için uygulamalar yapılmış ve çocukların bilgileri yapılan görüşmeler aracılığıyla desteklenmiştir. Araştırma süresince görüşmelerden elde edilen tüm veriler araştırmacı tarafından betimsel olarak analiz edilmiş, tematik çerçeveye uygunluğunu değerlendirmek amacıyla 12 hafta sonrasında ikinci kez analiz edilmiş ve analizler arasında paralellik olduğu görülmüştür. Elde edilen veriler, bulgular kısmında doğrudan alıntılar şeklinde açık ve anlaşılır bir biçimde sunulmuştur.

Nitel analizlerde verilerin farklı zamanlarda ve birden fazla kodlayıcı tarafından kodlanıp, kodlayıcılar arasındaki kararlılık durumu veri güvenirliliğini sağlamaktadır (Creswell, 2014; Tavşancıl ve Aslan, 2001). Bu bağlamda araştırmayı araştırmacının bireysel etkisinden arındırmak, kodlar ve temaların verileri karşılama durumunun kontrol edilmesi amacıyla okul öncesi eğitim alanında lisansüstü dereceye sahip iki araştırmacı tarafından veriler bağımsız olarak kodlanmış ve kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesi Miles-Huberman kodlayıcı birliği formülüyle [Güvenirlik= Uzlaşma Sayısı / (Uzlaşma + Uzlaşmama Sayısı) x 100] hesaplanmış ve %95 olarak bulunmuştur. Kodlayıcılar arasındaki uyum yüzdesinin %80 ve üzeri olması güvenirliliğin uygun olduğunu

göstermektedir (Miles ve Hubermann, 1994). Buna göre kodlama güvenilir olarak değerlendirilmiştir. Karşılaştırma sonucunda ortaya çıkan fikir ayrılıkları için araştırmacılar bir araya gelerek derinlemesine tartışmış ve fikir birliğine ulaşılan ortak görüşler sonucunda kodlara ve temalara son şekli verilmiştir.



BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu araştırmada, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklara yönelik hazırlanan beden güvenliği eğitim etkinlikleri değerlendirilmiştir. Çocukların beden güvenliği ve kendini koruma becerilerine yönelik ön ve son görüşmelerinden elde edilen bulgular ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2’de çocukların “Bu oyuncak bebeğin vücut bölümlerini isimlerini söyleyerek bana gösterir misin?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 2

Çocukların Özel Bölgeleri Vücut Bölümleri Arasında Belirtme Durumları

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (<i>n</i>)	Çocuk Sayısı (<i>n</i>)
Özel bölgelerin hepsini belirtme	6	13
Özel bölgelerin bazılarını belirtme	13	7
Özel bölgeleri belirtmeme	1	0
Toplam	20	20

Tablo 2’de görüldüğü gibi çocukların özel bölgeleri vücut bölümleri arasında belirtme durumları, üç kategoride sunulmuştur. Buna göre uygulama öncesinde özel bölgelerin hepsini vücut bölümleri arasında belirten çocuk sayısının artarak altı iken uygulama sonrası 13 olduğu görülmüştür. Uygulama sonrasında da özel bölgelerden bazılarını vücut bölümleri arasında belirten yedi çocuk bulunmaktadır. Uygulama sonrasında özel bölgeleri vücut bölümleri arasında belirtmeyen çocuk kalmadığı görülmüştür.

Çocukların uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde, özel bölgeleri vücut bölümleri arasında belirtme durumlarına ilişkin örnek ifadeler farklı kategorilere göre aşağıda sunulmuştur.

Uygulama öncesinde özel bölgelerin bazılarını vücut bölümleri arasında belirtirken uygulama sonrasında özel bölgelerin hepsini belirten çocukların örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç9 (Uygulama öncesi): *“Ayak bölümü, el bölümü, karın bölümü, kafa bölümü, ağız bölümü, göz bölümleri, kulak bölümleri, çene bölümleri, boyun bölümleri, meme bölümleri, dirsek bölümleri, yine dirsek bölümleri, ha sırt bu, topuk, ayağın tersi”*

Ç9(Uygulama sonrası): *“En sonda bebeğin karnına gelince basıyorduk. Ağız, meme, popo, kız mı erkek mi? (Araştırmacı: **Kız olsa ne olur erkek olursa ne olur?**) Penis olursa erkek, kız olursa vulva. Aa hakikaten bide kafa yanak göz ayak parmak yuvarlak olan kemik vücudu var”*

Ç20 (Uygulama Öncesi): *“Tamam bak burası karnı ve burasıda gözleri burasıda ağız burasıda dudakları elleri, sonra burası omuzları bu tarafta da var. Sonra burası ayakları, dizleri, burasıda göbeği sonra burası koltuk altı burasıda koltuk altı burasıda kulakları bu kadar”*

Ç20 (Uygulama Sonrası): *“Elleri sonra kolları sonra ayakları sonra bacakları sonra kulakları saçları başı boğazı gözleri burnu ağız karnı göbeği sonra memeleri sonra vulvası ve penisi yanakları alnı, çenesi, burası poposu burası da sırtı”*

Uygulama öncesinde özel bölgeleri vücut bölümleri arasında belirtmeyen çocuğun uygulama sonrasında özel bölgelerin hepsini vücut bölümleri arasında belirten ifadeleri şu şekildedir:

Ç10 (Uygulama Öncesi): *“Tamam. Burası bacak, burası ayak, burasıda göbek, kol, el”*

Ç10 (Uygulama Sonrası): *“Bu erkek mi kız mı? (Araştırmacı: **Kız olsa ne olur erkek olursa ne olur ki?**) Tamam tamam erkek olsun. Ağız, popo, meme, penis, bel, ayak, koltuk altı başka kalmadı.”*

Okul öncesi dönem çocukların cinsiyet farklılıklarını öğrendiği, bedenlerini keşfetme konusunda oldukça meraklı oldukları bir dönemdir. Bu sebeple çocukların bedenlerini tanıma ve beden güvenliği eğitimi almaları için en uygun zamanın okul öncesi dönem olduğu belirtilmektedir (Wurtele ve Kenny, 2012). Çocukların vücut bölümlerini,

bedenlerini genelden özele tanımlayıp tanımlamadıkları, özel bölgeleri vücut bölümü olarak görüp görmediklerini belirlemek için sorulan soruda bir çocuk dışında özel bölgeleri belirten çocuklar olduğu görülmektedir. Çocuklar kafa, göz, el, kol gibi genel vücut bölümlerin çoğunu doğru bir şekilde belirtmişlerdir. Cinsel organların isimlerini söylemeseler de bir kısmı oyuncak bebek üzerinde elleriyle göstermişlerdir. Bu durum çocukların cinsel organlarla ilgili konuşmanın ayıp, ya da komik olduğunu düşündükleri ya da utandıkları düşüncesini akla getirmektedir. Thackeray ve Readdick (2003), okul öncesi dönem çocuklarıyla yaptıkları araştırmada çocukların vücut bölümlerini cinsel olan ve cinsel olmayan vücut bölümleri şeklinde ikiye ayırmışlardır. Benzer şekilde, 99 çocukla yapılan bu çalışmada da çocukların cinsel olmayan vücut parçaları bilgisi oldukça yüksek çıkarken, cinsel vücut parçalarını belirtme durumları düşük çıkmıştır.

Tablo 3'te çocukların "Özel bölge ne demek biliyor musun? Bebeğin özel bölgeleri nelerdir?" sorularına yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3

Çocukların Özel Bölgeleri Gösterme Durumlarının Dağılımları

Özel Bölgeleri Bilme Durumu	Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
		Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Evet	Özel bölgelerin hepsini gösterme	0	17
	Özel bölgelerin bazılarını gösterme	11	3
	Özel bölgeleri göstermeme	4	0
Hayır	Özel bölgelerin bazılarını gösterme	2	0
	Özel bölgeleri göstermeme	3	0
Toplam		20	20

Tablo 3'te görüldüğü gibi çocukların özel bölgeleri gösterme durumları farklı kategorilerde sunulmuştur. Tablo incelendiğinde uygulama öncesinde özel bölgeleri bildiğini belirten çocuklardan özel 3 bölgelerin bazılarını gösteren 11, özel bölgeleri göstermeyen dört çocuk olduğu görülmektedir. Uygulama öncesi özel bölgelerin hepsini gösteren çocuk bulunmazken uygulama sonrası 17 çocuğun özel bölgelerin hepsini gösterdiği görülmektedir. Tabloya bakıldığında uygulama öncesi özel bölge ne demek bilmediğini belirten beş çocuk bulunmaktayken uygulama sonrası özel bölge ne demek bilmediğini belirten ve özel bölgeleri göstermeyen çocuk kalmadığı görülmüştür.

Uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde, özel bölgeleri gösterme durumlarına ilişkin ifadeler farklı kategorilere göre aşağıda sunulmuştur. Uygulama öncesinde özel bölgenin ne demek olduğunu bildiğini belirtip özel bölgeleri göstermezken, uygulama sonrasında özel bölgelerin hepsini gösteren çocukların örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç4(Uygulama Öncesi): *“Sırtımızın içi, başkada karnımızın içi”*

Ç4(Uygulama Sonrası): *“Ağız, meme, popo, pipi hu tenis (penis) ”*

Ç8(Uygulama Öncesi): *“Karnımız, göbeğimiz, sırtımız”*

Ç8: (Uygulama Sonrası): *“Ağız, meme, vulva, popo”*

Ç19(Uygulama Öncesi): *“Bacakları, göbeği ve kafası gözleri”*

Ç19(Uygulama Sonrası): *“ Popo, pipi ay penis dur düşüneyim imm dit dididit dit dididit, meme, ağız”*

Uygulama öncesinde özel bölgelerin bazılarını gösterip, uygulama sonrasında özel bölgelerin hepsini gösteren çocukların örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç3(Uygulama öncesi): *“Pipi, popo başka özel bilmiyorum. ”*

Ç3(Uygulama sonrası): *“Ağız meme penis popo ”*

Ç5(Uygulama öncesi): *“İuu gördürmemek, emmelerimiz(meme), popo, önü (cinsel organı göstererek) ”*

Ç5(Uygulama sonrası): *“Ağız meme popo vulva”*

Ç6(Uygulama öncesi): *“Popo, kutu, elleridir”*

Ç6(Uygulama sonrası): *“Ağzı, poposu, memesi ve vulvası. ”*

Ç7(Uygulama öncesi): *“Ayıp bölge demek yani sümük, pislik, pipi, popo başka kulak, burun. ”*

Ç7 (Uygulama sonrası): *“Özel bölge hiç kimsenin bakamayacağı bir şey demek. Yine mi söyleyeyim. Ağız, tenis(penis), meme, popo”*

Ç10(Uygulama öncesi): *“Meme, pipi mesela benim de pipim var, bide popo”*

Ç10 (Uygulama sonrası): *“Tamam ağız meme penis kızsız vulva, popo ”*

Ç12(Uygulama öncesi): *“Memiş, dudak, göbek, popo”*

Ç12(Uygulama sonrası): *“Popo ağız memelerimiz kızlar vulva erkekler penis”*

Ç17(Uygulama öncesi): *“Pipiş, burun, emik(meme)”*

Ç17(Uygulama sonrası): *“Ağzımız memelerimiz popumuz penisimiz, kızların vulva”*

Çocuklara bedenlerinin kendilerine ait olduğu bilincini kazandırmak için özel bölge olarak adlandırılan vücut bölümlerinin öğretilmesi önemlidir (Wurtele, 2009). Bu çalışmada çocukların beden güvenliklerini sağlamak için gerekli olan özel bölge kavramı penis/vulva-meme-ağız ve popoyu içermektedir. Özel bölge kavramı öğretilirken çocuğun tüm vücudunun baştan ayağa özel olduğu vurgusu yapılmalıdır (Thackeray ve Readdick, 2003). Ön görüşmede belirtilen dört bölgenin hepsini gösteren çocuk bulunmazken uygulanan etkinlik sonrası yapılan görüşmede çocuklarının büyük çoğunluğunun özel bölgeleri doğru bir şekilde gösterdiği görülmektedir. Bu bulgulara göre, hazırlanan eğitim etkinliklerinin çocukların özel bölgeleri öğrenme noktasında önemli bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4’te çocukların ‘Özel bölgelerin isimleri nedir?’ sorusuna yönelik yanıtlardan elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 4

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Cinsel organların bilimsel ismini kullanma	0	20
Cinsel organların halk arasındaki ismini kullanma	13	0
Cinsel organların ismini kullanmama	7	0
Toplam	20	20

Tablo 4’te çocukların özel bölgelerini nasıl adlandırdıklarına ilişkin ifadelerin dağılımı, üç kategoride sunulmuştur. Buna göre uygulama öncesinde cinsel organların ismini kullanmayan çocuk sayısı yedi, halk arasındaki ismini kullanan çocuk sayısı 13 iken cinsel organın bilimsel ismini kullanan çocuk bulunmadığı görülmüştür. Uygulama sonrasında cinsel organların bilimsel ismini kullanan çocuk sayısının 20 olduğu uygulamaya katılan tüm çocukların cinsel organların bilimsel isimlerini kullandığı görülmüştür.

Uygulama öncesinde ve sonrasında yapılan görüşmelerde çocukların cinsel organlarını nasıl tanımladıklarına ilişkin örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç2 (Uygulama Öncesi): “*Tu çükü, poposu*”

Ç2 (Uygulama Sonrası): “*Popo, penis*”

Ç5(Uygulama Öncesi): “*Popo, önu*” (Cinsel organı göstererek)

Ç5 (Uygulama Sonrası): “*Popo vulva*”

Ç13 (Uygulama Öncesi): “*Ayıp poposu, imm mimimiz*” (cinsel organı göstererek)

Ç13 (Uygulama Sonrası): “*Popomuz, penis veya vulva*”

Ç17(Uygulama Öncesi): “*Pipiş, totoş*”

Ç17(Uygulama Sonrası): “*Popomuz penisimiz, kızların vulva*”

Çocuklar okul öncesi dönemde bedenlerini tanımaya ve keşfetmeye başlamaktadırlar. Bu keşif süreci çocukların vücut bölgelerine dokunması ve ebeveynlerinden ya da yakın çevresindeki diğer yetişkinlerden bu vücut bölümlerinin isimlerini öğrenmeleriyle devam etmektedir (Wurtele ve Kenny, 2010). Bu çalışmada uygulama öncesinde çocukların cinsel organlarının ismini ya hiç kullanmadığı ya da pipiş/totoş/mimi gibi farklı isimlerle adlandırıldığı görülmektedir. Ön görüşme sonucunda cinsel organların hepsinin bilimsel isimlerini kullanan çocuk olmadığı dikkat çekmektedir. Thackeray ve Reddick’in (2003) dört-beş yaş çocuklarının cinsel organlarıyla ilgili doğru terminolojik bilgiye sahip olup olmadıklarını belirlemek için yaptıkları çalışmanın bulguları bu çalışmanın bulgularını destekler niteliktedir. Thackeray ve Reddick (2003), çocuklarla oyuncak bir bebek aracılığıyla yaptıkları görüşmeler sonucunda, çocukların büyük bir bölümünün cinsel organlarının isimlerini bilmediği veya argo olarak nitelendirilen farklı sözcüklerle ifade ettiklerini belirtmiştir. Khoori ve diğerleri (2021), İran’da okul öncesi dönem çocuklarının genital vücut bölümlerine ilişkin bilgilerini inceledikleri çalışmada 318 çocukla görüşmeler yapmış ve sadece %2,2 sinin cinsel organların bilimsel isimlerini bildiği sonucuna ulaşmışlardır.

Çocukların cinsel organların bilimsel isimlerini kullanması kendilerini daha iyi koruyabilmeleri ve yetişkinlerden yardım istemeleri konusunda önemlidir (Sarno ve Wurtele, 1997). Örneğin; bu çalışmada ön görüşmede de görüldüğü gibi cinsel organını mimi ya da kutu gibi farklı isimlerle adlandıran çocuk, birinin kutusuna/mimisine dokunduğunu belirtse bile bu cinsel bir eylem olarak anlaşılmayabilir ve bu sebeple bu cinsel eylemin açığa çıkması zorlaşabilir. Uygulama sonrası yapılan görüşmelere bakıldığında tüm çocukların cinsel organların bilimsel isimlerini kullandığı görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada uygulanan beden güvenliği eğitim etkinlikleri aracılığıyla çocukların cinsel organların bilimsel isimlerini öğrenme becerilerine sahip oldukları, dolayısıyla uygulanan etkinliklerin bu konuda çocukların sözcük bilgilerini

arttırdığı görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde bu çalışmanın bulgularını destekleyen çalışmalar olduğu, cinsel istismardan korunmaya yönelik hazırlanan eğitim programlarının okul öncesi dönem çocuklarının cinsel organların bilimsel isimlerini öğrenmesine katkı sağladığı görülmektedir (Kemer ve İşler Dalgıç, 2022; Kenny, Wurtele ve Alanso, 2012).

Tablo 5’te çocukların “Özel bölgelerimize kimler dokunabilir?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 5

Çocukların Özel Bölgelere Kimlerin Dokunacağına İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori		Ön Görüşme	Son Görüşme
		İfade Sayısı (f)	İfade Sayısı (f)
Dokunması Uygun Olan Kişiler	Anne	13	20
	Baba	7	19
Toplam	Kardeş	1	1
	Kendimiz	2	1
	Doktor/Öğretmen	2	20
Dokunması Uygun Olmayan Kişiler	Akrabalar (Birincil Bakım Verenler Dışında)	2	1
Toplam	Arkadaşlar	2	0
	Tanıdıklarımız	1	0
	İsteyenler	1	0
Bilmiyorum		6	1
		2	0

Tablo 5’te görüldüğü gibi çocukların özel bölgelerine kimlerin dokunabileceğine ilişkin ifadeleri üç kategoride sunulmuştur. Tablo 5 incelendiğinde uygulama öncesinde çocukların özel bölgelerine dokunması uygun olan kişiler kategorisinde ifade belirtme sayıları 25 iken uygulaması sonrası bu sayının artarak 61 olduğu görülmektedir. Uygulama öncesinde çocukların özel bölgelerine dokunması uygun olmayan kişiler kategorisinde altı olan ifade sayılarının uygulama sonrasında azalarak bir olduğu görülmüştür. Uygulama sonunda özel bölgelere kimlerin dokunabileceğine yönelik “bilmiyorum” şeklinde görüş belirten çocuk kalmadığı görülmektedir.

Çocukların uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde özel bölgelerine kimlerin dokunabileceğine yönelik farklı kategorilerdeki görüşlerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Ç5(Uygulama öncesi): “*Dokunmak isteyen kişiler dokunabilir*”

Ç5(Uygulama sonrası): “*Annemiz babamız doktor*”

Ç6(Uygulama öncesi): “*Annemiz, babamız, abimiz, ablamız, bizim tanıdığımız kişiler*”

Ç6(Uygulama sonrası): “*Annemiz babamız, annemiz ve babamız yanımızdayken doktor*”

Ç8(Uygulama öncesi): “*Y., Y., ve D. (Araştırmacı: Kim onlar?) Onlar benim kuzenim*”

Ç8(Uygulama sonrası): “*Annem teyzem anneannem babam*”

Ç10(Uygulama öncesi): “*Kendimiz dokunabiliriz mesela. Mesela A.Y (arkadaşı) de dokunabilir. Benim pipime de dokunabilir.*”

Ç10(Uygulama sonrası): “*Annemiz babamız doktor öğretmenimiz*”

Ç12(Uygulama öncesi): “*Bilmem*”

Ç12(Uygulama sonrası): “*Anne, baba, ablamız abimiz doktor*”

Ç13(Uygulama öncesi): “*Bir tek annelerimiz*”

Ç13(Uygulama sonrası): “*Annemiz babamız ı doktorlar annemiz babamız yanımızda olunca*”

Ç17(Uygulama öncesi): “*Mesela arkadaşlarımız yanlışlıkla dokunabilir, annem dokunabilir, babam*”

Ç17(Uygulama sonrası): “*Doktor, annemiz babamız tuvalet ihtiyacımız olursa dokunur mesela ben tuvalete gittiğimde kaka yaptığımda annem temizliyor. Doktor annemiz babamız yanımızdayken*”

Ç19(Uygulama öncesi): “*Öğretmenler*”

Ç19 (Uygulama sonrası): “*Babamız annemiz ve doktor*”

Tablo 6’da çocukların “Bu kişi/kişiler hangi durumlarda özel bölgelerimize dokunabilir?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 6

Çocukların Hangi Durumlarda Özel Bölgelerine Dokunulabileceğini Belirtme Durumlarının Dağılımı

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Yardıma ihtiyaç olunca (<i>tuvalet, banyo, giyinme, hastane</i>)	9	17
İstediklerinde	3	0
Evde	2	0
Bilmiyorum	3	0
İlgisiz yanıt	3	2
İstedüğümüzde	0	1
Toplam	20	20

Tablo 6’da görüldüğü gibi çocukların özel bölgelerine dokunabilecek kişilerin hangi durumlarda dokunulabileceğini belirtme durumları altı kategoride sunulmuştur. Buna göre, uygulama öncesinde yardıma ihtiyaç olması durumunda (Tuvalet, banyo, giyinme, hastane) özel bölgelerine dokunulabileceğini belirten çocuk sayısı dokuz iken uygulama sonrası bu sayının artarak 17 olduğu görülmüştür. Uygulama sonrasında özel bölgelerine başka kişilerin istediğinde ve evde dokunulabilir ve bilmiyorum kategorilerinde görüş belirten çocuk kalmadığı görülmüştür. Uygulama öncesinde özel bölgelerine hangi durumlarda dokunulabileceğine ilişkin ilgisiz yanıt veren çocuk sayısı üç iken, uygulama sonrası bu sayının azalarak iki olduğu görülmüştür. Uygulama öncesinde istediğimiz zaman özel bölgelerimize dokunulabilir şeklinde görüş belirten çocuk bulunmazken, uygulama sonrasında bir çocuğun görüş belirttiği görülmüştür.

Uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde, hangi durumlarda özel bölgelerine dokunulabileceğini belirtme durumlarına ilişkin ifadeler farklı kategorilere göre aşağıda sunulmuştur. Uygulama öncesinde özel bölgelerine istenildiği zaman dokunulabileceğini belirten çocukların uygulama sonrasında örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç8 (Uygulama Öncesi): “İstedikleri zaman”

Ç8 (Uygulama Sonrası): “Üzerimi değiştirirken”

Ç10 (Uygulama Öncesi): “İu istediklerinde”

Ç10 (Uygulama Sonrası): “Doktorlar annemizle babamız yanımızda varken.

(**Araştırmacı: Peki annemiz babamız öğretmen ne zaman dokunabilir?**) u biz kakamızı silemediğimizde, bize yardım olması için popomuzu silebilirler mesela.”

Ç12 (Uygulama Öncesi): “Her zaman dokunabilir bence”

Ç12 (Uygulama Sonrası): “Mesela popomuzu silemediğimiz zaman, göbeğimizi yıkamak zorunda olduğumuz zaman banyo yapamadığımız zaman, doktor hasta olduğumuz zaman”

Uygulama öncesinde özel bölgelerine hangi durumlarda dokunulabileceğine ilişkin ilgisiz yanıt veren çocukların uygulama sonrasında örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç1 (Uygulama Öncesi): “Aralarda, şöyle yani yarın yarın dokunmaz sonra dokunur”.

Ç1 (Uygulama Sonrası): “Anne, doktor yardıma ihtiyacımız olunca, yardıma ihtiyacım olunca, popomu yıkarken, başımı yıkarken”

Ç2 (Uygulama Öncesi): “Güneşte ve kışın dokunabilir. Bu kadar”

Ç2 (Uygulama Sonrası): “İki doktor annemiz ve babamız yanımızda olduğu zaman. (Araştırmacı: **Peki annemiz babamız ne zaman dokunabilir?**) İki doktorun yanındayken bir de bazen, bazen sabah bide bazen akşam”

Ç15 (Uygulama Öncesi): “Annemiz onu çağırdığımız zaman (Araştırmacı: **Ne zaman çağırırsın mesela?**) Of bağıırırken çağırırız işte”

Ç15 (Uygulama Sonrası): “Biz istediğimiz zaman dokunabilir. ”

Uygulama öncesinde özel bölgelerine hangi durumlarda dokunulabileceğine ilişkin bilmiyorum şeklinde görüş belirten çocukların uygulama sonrasında örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç4 (Uygulama Öncesi): “Bilmem ki”

Ç4 (Uygulama Sonrası): “Yardım istediğimizde, doktorda annemiz babamız yanımızdayken”

Ç9 (Uygulama Öncesi): “Cevap yok”

Ç9 (Uygulama Sonrası): “Doktorlar annemiz olduğu zaman, babamız ihtiyacımız olduğu zaman, annemizde ihtiyacımız olduğu zaman. Başka hiç kimse dokunamaz yabancı. ”

Ç17 (Uygulama Öncesi): “Ee bilmiyorum”

Ç17 (Uygulama Sonrası):“*Tuvalet ihtiyacımız olursa dokunur mesela ben tuvalete gittiğimde kaka yaptığımda annem temizliyor. Doktor annemiz babamız yanımızdayken.*”

Çocuklara özel bölgelerini nasıl güvende tutacaklarıyla ilgili kuralları öğretmek bedenlerini korumaları için oldukça önemlidir. Beden güvenliği eğitiminin hedeflerinden biri de çocuklara özel bölgesine kimin dokunabileceği, kimin dokunamayacağı ile ilgili bilgi kazandırmaktır (Çıtak Tunç, 2016). Beden güvenliği eğitim programlarında özel bölgelere gerekli durumlar halinde anne ve babanın dokunabileceği ve gerekli durumların da tuvalet, banyo ya da kıyafet değişimi gibi kişisel bakımını gerçekleştirmek için çocuğun yardıma ihtiyaç duyduğu durumlar olduğu belirtilmektedir. Doktorun ise hastalık durumunda, anne ve baba aynı odadayken dokunabileceği bilgisi çocukla paylaşılmalıdır (Kenny, 2009). Bu araştırmada çocukların okul öncesi dönemde olmaları ve zamanlarının büyük bir bölümünü okulda geçirmelerinden dolayı tuvalet ihtiyaçlarını karşılarken yardıma ihtiyaç duydukları durumda öğretmenlerinin de yardım etmek amacıyla dokunabileceği göz önünde bulundurulduğu için öğretmen dokunması uygun olan kişiler arasında yer almıştır.

Eğitim öncesinde çocukların özel bölgelerine ne zaman dokunulabileceğine ilişkin görüşleri beden güvenlikleri konusunda yanlış ve eksik bilgiye sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bulgu çocukların istismar durumunu anlayamadıklarını ve dolayısıyla cinsel istismar riski altında olabileceklerini düşündürmüştür. Bu durum ebeveynlerin veya uzman kişilerin çocuklarla beden güvenlikleri konusunda daha önce konuşmamış olabileceklerini akla getirmektedir. Beden güvenliği kapsamında paylaşılması gereken özel bölgelerle ilgili bilgilerin yetişkinler tarafından ifade edilmesi güç kavramlar olarak değerlendirilmesinin, yetişkinlerin kimlerin özel bölgelere ne zaman dokunabileceği ile ilgili bilgi eksikliğinin veya yanlış bilgilerinin çocukların bu konudaki hatalı/eksik bilgilerini açıklayabilecek nedenler arasında olduğu düşünülmektedir.

Ön görüşme ve son görüşme bulgularına bakıldığında beden güvenliği eğitim etkinliklerinin çocukların özel bölgelerine kimlerin hangi durumlarda dokunacağını bilme konusunda etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kenny (2009), okul öncesi dönem çocukları ve aileleriyle beden güvenliğine yönelik yaptığı çalışmada çocukların özel bölgelerine dokunması uygun kişileri bilme ve bu kişilerin sadece sağlıklı ve temiz kalma

amacıyla dokunabilecekleri konusunda bilgilerinin arttığını belirtmektedir. Sonuç olarak, verilen eğitimlerin çocukların beden kurallarını öğrenmesinde etkili olduğu ve bulguların diğer çalışmalarla paralellik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 7 ve Tablo 8’de çocukların “Sence iyi dokunuş kötü dokunuş var mıdır?” “Varsa iyi dokunuş kötü dokunuş nedir?” sorularına yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 7

Çocukların İyi Dokunuş Kötü Dokunuşun Varlığına İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Evet	12	20
Hayır	5	0
Bilmiyorum	3	0
Toplam	20	20

Tablo 8

Çocukların İyi Dokunuş Kötü Dokunuşa İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori		Ön Görüşme	Son Görüşme
		İfade Sayısı (f)	İfade Sayısı (f)
Kötü Dokunuş	İzin almadan dokunma	0	3
	Cinsel kötü dokunma	1	6
	Fiziksel kötü dokunma	5	11
	İlgisiz yanıt	6	0
Toplam		12	20
İyi Dokunuş	İzin alarak dokunma	0	3
	Sevme (el ele tutuşma, gıdıklama, hafifçe dokunma, sarılma)	5	16
	Mutlu eden dokunuş	0	2
	İlgisiz yanıt	5	1
Toplam		10	20
Bilmiyorum		5	0

Tablo 7’de görüldüğü gibi çocukların iyi-kötü dokunuşun varlığına ilişkin ifadeleri, üç kategoride sunulmuştur. Buna göre, uygulama öncesinde iyi kötü dokunuş olduğunu belirten 12 çocuk olduğu, uygulama sonrası bu sayının arttığı ve 20 olduğu görülmüştür. Uygulama sonrasında iyi-kötü dokunuş olmadığını ve iyi-kötü dokunuşu bilmediğini belirten çocuk kalmadığı görülmüştür.

Tablo 8’de görüldüğü gibi çocukların iyi ve kötü dokunmaya yönelik ifadeleri iki kategoride ve her kategoride üçer alt kategoride sunulmuştur. Tablo 8 incelendiğinde

uygulama öncesinde kötü dokunuşu fiziksel kötü dokunma olarak belirten çocuk ifade sayısının arttığı bu sayının beş iken 11 olduğu görülmüştür. Uygulama öncesinde kötü dokunuşu cinsel kötü dokunuş olarak ifade eden bir çocuk bulunurken uygulama sonrasında bu ifade sayının artarak altı olduğu görülmektedir. Uygulama sonrasında iyi kötü dokunuşa yönelik bilmiyorum kategorisinde görüş belirten çocuk kalmadığı görülmektedir. İyi dokunuşu sevme (El ele tutuşma, gıdıklama, hafifçe dokunma, sarılma) kategorisinde belirten çocuk ifade sayısının uygulama sonrası artarak 16 olduğu görülmektedir. Çocukların uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde, iyi dokunuş kötü dokunuşa ilişkin örnek ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

Uygulama öncesinde iyi-kötü dokunuşa ilgisiz kategorisinde görüş belirten çocukların uygulama sonrasında iyi dokunuş kötü dokunuşa ilişkin örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç2(Uygulama öncesi): *“Koltuk iyi dokunuş, kötü dokunuş bitti. Kötü bir şeye dokunurken acıtır. Duvarı ellelemek iyi dokunuş”*

Ç2(Uygulama sonrası): *“İyi dokunuş yavaşça ellelemek izin alarak. Kötü dokunuş yabancılardan bir şey almamak. İzinsiz dokunmak”*

Ç7(Uygulama öncesi): *“İyi dokunuş sevmek demek, kötü dokunuş kötülük demek”*

Ç7(Uygulama sonrası): *“Kötü dokunuş rahatsız eden dokunuş, mesela penisimize popomuzda birisi dokunursa, iyi dokunuşta birisi sana yumuşak dokunursa”*

Ç9(Uygulama öncesi): *“İyi dokunuş yavaşça şöyle dokunmak demek (elime yavaşça dokundu,) kötü dokunuşta tırnaklarıyla acıtmak demek”*

Ç9(Uygulama sonrası): *“İyi dokunuş böyle yapmak (başını okşadı), kötü dokunuş özel bölgesine dokunup sır saklamamızı söylemek”*

Ç11(Uygulama öncesi): *“İyi dokunuş ona saygı göstermek demektir, kötü dokunuş ona saygı göstermemek demektir”*

Ç11(Uygulama sonrası): *“İyi dokunuş böyle annemiz kalkınca bize günaydın deyip kafamızı okşadığında mesela bir öğretmen böyle bizim kafamızı okşayınca. Kötü dokunuşta birisi böyle gelip bizi itmesi, böyle birisinin gelip bizi sıkması kötü dokunuşta bu bide özel bölgelerimize dokunması kötü dokunuş”*

Ç18(Uygulama öncesi): *“Ellerini böyle dokunuyorsun sonra yıkıyorsun iyi, kaka yaparken birden dokunuyorsun eline kaka geliyor bu kötü”*

Ç18(Uygulama sonrası): *“Sarılmak öpmek iyi. İtmek, vurmak kötü”*

Ç20(Uygulama öncesi): “*Bak iyi dokunuş şöyle bak hani annemiz bize yemek getiriyor ya o zaman kaşığı alıyor ağızımıza sokuyor bu iyi dokunuş. Kötü dokunuşta yani özel yerlere kötü şeyler yapmaktır*”

Ç20 (Uygulama sonrası): “*Mesela biri annemiz babamız bizi öptü ama izin alarak bu iyi dokunuş. Kötü dokunuş mesela biri bize şeker çikolata verecek sonra da bizi taksiye bindirecek kaçırarak bu kötü bir dokunuş*”

Uygulama öncesinde iyi kötü dokunuş olmadığını belirten çocukların uygulama sonrasında iyi kötü dokunuşa ilişkin örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç3(Uygulama öncesi): “*Ben bilmiyorum öyle şeyleri, iyi dokunuş kötü dokunuş diye bir şey yok ki*”

Ç3(Uygulama sonrası): “*Var. İtmek kötü dokunuş, sarılmak güzel dokunuş.*”

Ç4(Uygulama öncesi): “*Yok*”

Ç4(Uygulama sonrası): “*Evet var, İyi dokunmak. Yani gıdıklamak. (Araştırmacı: Peki kötü dokunuş nedir?) Popoya dokunmak. İzin alarak dokunmakta var. (Araştırmacı: İzin alarak dokunma nasıl dokunma?) İyi*”

Ç15(Uygulama öncesi): “*Yoktur*”

Ç15(Uygulama sonrası): “*Var, İyi dokunuş mesela annemizin bize sarılması öpmesi, kötü dokunuş birisinin bizi itmesi ve vurması izinsiz bizi ellemesi*”

Beden güvenliği eğitimleri çocukların iyi ve kötü dokunma kavramlarını öğrenmeleri için oldukça önemlidir. Eğitimler aracılığıyla çocuklar kötü dokunma hakkında bilinçlendirilmektedir ve olası istismar durumlarını fark etmeleri sağlanmaktadır (Wurtele, 2009). İyi ve kötü dokunma kavramı çocuklar için kafa karıştırıcı olabileceğinden iyi dokunuşların anne babanın sarılması, el sıkışma, öğretmenin başını okşaması şeklinde örneklerle anlatılması; kötü dokunuşların ise özel bölgelere dokunulması, istenilmediği halde bedenine dokunulması ve rahatsız eden dokunuşlar şeklinde örneklerle açıklanması gerektiği belirtilmektedir (Cherrix, 2012; Puspitasari ve Maulida, 2018). Küçük çocuklara iyi ve kötü dokunuşu görseller, hikayeler ve örnek olaylarla öğretmek çocukların bu kavramları anlamasını kolaylaştırmaktadır. Çocukları endişelendirmeden tanıdıkları kişilerin de kötü dokunuşlarda bulunabileceğini öğretmek gerekmektedir (Boyle ve Lutzker, 2005).

Bu araştırmanın ön görüşme ve son görüşme sonuçlarına bakıldığında çocukların iyi dokunuş ve kötü dokunuş kavramına yönelik bilgilerinde artış olduğu görülmektedir. Zhang ve arkadaşları (2014), Çin’de 150 okul öncesi dönem çocuğuyla yaptıkları araştırmada cinsel istismarı önleme programı uygulamış ve etkililiğini değerlendirmiştir. Araştırmalarının sonucunda çocukların uygun olan ve olmayan dokunma bilgilerinde artış olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmada yer alan beden güvenliği etkinliklerinin iyi ve kötü dokunmayı tanımada etkili olduğu görülmektedir. Araştırma bulguları literatürdeki diğer çalışmalarla paralellik göstermektedir (Alkan Ersoy ve Özkan, 2018; Baker vd., 2013; Çıtak Tunç, 2016; Kenny, 2009).

Bu araştırmada uygulama sonrası çocukların tamamının iyi dokunuşu ayırt edebildiği görülürken; çocukların kötü dokunuşu ayırt etme durumlarında artış olmasına rağmen büyük çoğunluğun kötü dokunmayı itme, vurma, saç çekme gibi fiziksel kötü dokunma olarak tanımladığı görülmüştür. Etkinliklerde cinsel kötü dokunma (özel bölgelere dokunma), izin almadan dokunma şeklinde konuların üzerinde durulmasına karşın uygulama sonrasında çocukların çoğunlukla kötü dokunuşu fiziksel kötü dokunma olarak tanımlaması cinsel kötü dokunuş içeren bir yaşantıları olmadığını düşündürmektedir.

Alanyazın incelediğinde çocuklara iyi kötü dokunma kavramlarının, uygun olan ve uygun olmayan dokunma şeklinde verilebileceği de belirtilmektedir (Borkin ve Frank, 1986; Miltenberger ve Duffy, 1988; Wurtele; 2009). Bu konuda bazı tartışmalar da yer almaktadır. Bazı görüşlere göre dokunmaları iyi ve kötü kavramlarıyla vermenin çocukların kafasını karıştırabileceği ve dokunmaları tanımalarını zorlaştıracağı belirtilmiştir (Puspitasari ve Maulida, 2018). Bu karışıklığa çocukların zihninde sıklıkla imgelenen iyi ve kötü kavramlarının cinsel kötü dokunuşla örtüşmemesinin neden olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 9’da çocukların “Birisi sana hoşuna gitmeyen, rahatsız eden, kötü bir şekilde dokunduğunda ne yaparsın?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 9

Çocukların Kötü Bir Dokunma Karşısında Ne Yapacaklarına İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	İfade Sayısı (f)	İfade Sayısı (f)
Rahatsız eden kişiye sözel uyarı	8	2
Fiziksel tepki	1	1
Uzaklaşma	5	16
Yetişkine bildirme	8	14
Hayır deme	0	6
Sesle yardım isteme (<i>bağırma, çığlık atma, düdük çalma</i>)	0	11
Kötü hissetme	2	0
Toplam	24	50

Tablo 9’da görüldüğü gibi çocukların herhangi birinin kendilerine kötü bir dokunuşa bulunması durumunda ne yapacaklarına yönelik ifadeleri yedi kategoride sunulmuştur. Uygulama öncesi en fazla görüş bildirilen kategoriler rahatsız eden kişiye sözel uyarı ve yetişkine bildirme olarak görülürken, uygulama sonrası en fazla görüş bildirilen kategoriler uzaklaşma, yetişkine bildirme, sesle yardım istemedir. Tablo 9 incelendiğinde uygulama öncesinde çocukların kötü bir dokunuşa maruz kalmaları durumunda sesleme yardım isteme kategorisinde çocuk bulunmazken uygulama sonrasında 11 çocuğun görüş belirttiği görülmektedir.

Çocukların uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde herhangi birinin kendilerine kötü bir dokunuşa bulunması durumunda ne yapacaklarına yönelik farklı kategorilerdeki görüşlerine ilişkin örnek ifadeler aşağıda sunulmuştur.

Ç2(Uygulama öncesi): *“Çok kötü şeyler hissederim. Giderim yatarım sonra da rüya görmem kalkarım sonra da hiçbir şey hissetmem”*

Ç2(Uygulama sonrası): *“Gidip anneme söyledim koşu koşu”*

Ç6(Uygulama öncesi): *“Kötülük olur, yapma derim oyun oynarım”*

Ç6(Uygulama sonrası): *“Öğretmene söylerim 5 kişiye söyleriz. umm ben tanıdığım ve sevdiğim arkadaşlarıma da söylerim. Ve koşarak gitmem gerekir.”*

Ç7(Uygulama öncesi): *“Onu döverim, parçalarım”*

Ç7(Uygulama sonrası): *“O zaman onu korkuturum çığlık atarım, koşarım hayuuur derim”*

Ç9(Uygulama öncesi): *“O zaman annemi babamı çağırırım onlar uyarırlar ve sonra annesi der ki başkalarına zarar verme yoksa onlarda seni rahatsız eder der”*

Ç9(Uygulama sonrası): *“Hayır diye bağıyorum sonra koşarak uzaklaşıp anneme söylerim”*

Ç11(Uygulama öncesi): *“Hemen anneme ya da babama söylerim annem varsa anneme babam varsa babama söylerim”*

Ç11(Uygulama sonrası): *“Düdüğüm yanımdaysa düdüğümü çalıp kaçarım ama düdüğüm yanımda değilse çığlık atarım kaçarım böyle çığlık atarım ‘hayırrrr’ diye haykırarak çığlık atarak kaçarım. Anneme babama ya da güvendiğim bir kişilere abime ablama öğretmenime ya da polise kaçarım”*

Ç14(Uygulama öncesi): *“Ne yapar mıyım koşup anneme söylerim”*

Ç14(Uygulama sonrası): *“Hayır bunu yapmanı istemiyorum diyip oradan çığlık atıp gidiyorduk annemize de anlatıyorduk”*

Ç15 (Uygulama öncesi): *“Imm ellemesine izin vermesi lazım, istemem derim”*

Ç15(Uygulama sonrası): *“Onu döverim”*

Ç16 (Uygulama öncesi): *“İu bir daha yapma derim”*

Ç16(Uygulama sonrası): *“Çığlık atıp oradan uzaklaşıp saklamadan anneme anlatırım”*

Ç18(Uygulama öncesi): *“Hemen babamı çağırırım”*

Ç18 (Uygulama sonrası): *“Hayır ve çığlık atıcam ve bide annemize babamıza gidip söyleyeceğiz”*

Çocukların kötü bir dokunma gibi beden güvenliklerini tehdit edebilecek potansiyel bir risk durumunda, çocuğun kazanması gereken önemli becerilerden biri “yapma/harekete geçme” becerisidir (McGrath ve Bogat, 1995). Bu yapma/harekete geçme becerisi temelde potansiyel istismarcıdan ve ortamdaki uzaklaşma ve bunun için yapılabilecekleri içermektedir. Araştırma bulgularına bakıldığında çocukların kötü bir dokunma karşısında uzaklaşma, hayır deme, yardım isteme, yetişkine bildirme gibi kendini koruma becerilerine yönelik görüşlerinde artış olduğu ve uygulanan eğitim programının çocuğa yapma/harekete geçme becerisi kazandırması konusunda etkili olduğu söylenebilir.

İrmak ve diğerleri (2018), beş yaş çocukları için hazırlamış oldukları cinsel istismarı önleme programının etkililiğini değerlendirdikleri çalışmada istenilmeyen bir dokunma karşısında çocukların ne yapacaklarına ilişkin verdikleri cevapları etkili ve etkisiz cevap olarak değerlendirmektedirler. Kaçmak-uzaklaşmak, bağırmak gibi davranışlar etkili davranışlar olarak belirtilmektedir. Eğitim sonunda çocukların cevapları

değerlendirildiğinde istismardan korunma becerilerinin arttığı belirtilmiştir. Alanyazın incelendiğinde eğitim alan çocukların kendini koruma becerilerinden olan “yapma/harekete geçme” becerilerinin artması diğer çalışma sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Kenny, Wurtele ve Alonso, 2012; Sarno ve Wurtele, 1997; Wurtele, 2009).

Tablo 10’da çocukların “Rahatsız eden kişiye ne söylersin?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 10

Çocukların Kendilerini Rahatsız Eden Kişiye Ne Söyleyeceklerine İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	İfade Sayısı (f)	İfade Sayısı (f)
Yapma	15	16
İstemiyorum	1	9
Dokunma	2	1
Küserim	1	0
Özür dilerim	1	0
Oyun oynayalım	1	0
Bu beden benim	0	3
Fiziksel müdahale	1	0
Yüksek sesle bağırma	0	7
Hayır	0	4
Toplam	22	40

Tablo 10’da çocukların kendilerini rahatsız hissettikleri durumlarda rahatsız eden kişiye ne söyleyeceklerine yönelik görüşler farklı kategorilerde sunulmuştur. Tablo 10 incelendiğinde çocukların uygulama öncesinde en fazla görüş bildirdiği ‘yapma’ kategorisinin uygulama sonrasında da artarak en fazla görüş bildirilen kategori olduğu görülmektedir. Tablo 10 incelendiğinde uygulama öncesinde küserim, oyun oynayalım, özür dilerim, fiziksel müdahale kategorilerinde görüş bildiren çocuklar yer alırken uygulama sonrasında bu dört kategoride çocuk kalmadığı görülmüştür. Uygulama öncesinde görüş belirtilmeyen, uygulama sonrasında çocukların görüş belirttiği bu beden benim, yüksek sesle bağırma, hayır kategorilerinin olduğu görülmektedir.

Aşağıda çocukların kendilerini rahatsız hissettikleri durumlarda rahatsız eden kişiye ne söyleyeceklerine yönelik olarak uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerden örnek ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

Ç1(Uygulama öncesi): *“Söylerim. Yapma derim özür dilerim derim.”*

Ç1(Uygulama sonrası): *“İu yapma ben istemiyorum derim” (yüksek sesle)*

Ç6(Uygulama öncesi): *“İmm derim ki arkadaşım oyun oynayalım mı derim”*

Ç6(Uygulama sonrası): *“Rahatsız eden kişiye de yapma lütfen ben istemiyorum.”*

Ç9(Uygulama öncesi): *“Bu konuyu bir daha açarsanız sizi duvarlardan zıplatırım derim.”*

Ç9(Uygulama sonrası): *“Hayır bu beden benim sadece ben dokunabilirim.”*

Ç14(Uygulama öncesi): *“Rahatsız eden kişiye yapma derim bir daha yaparsa anneme söylerim. Çünkü bana fırsat bırakmıyorsa ben de yapacağımı yaparım”*

Ç14(Uygulama sonrası): *“Ben normalde şöyle derdim mesela birisi beni rahatsız etti ben şöyle derdim ‘hayır bunu yapmanı istemiyorum’ derdim bu şekilde” (yüksek sesle)*

Ç18(Uygulama öncesi): *“Bir daha yapma derim sonra özür diler”*

Ç18(Uygulama sonrası): *“Arkadaşım yapma bunu istemiyorum. Ya da seni tanımıyorum izinsiz öpmek ya da sarılmak istemiyorum sana”*

Çocukların beden güvenliklerini korumaları için gerekli olan önemli becerilerden biri söyleme becerisidir. Bu beceride çocukların olası bir cinsel istismar durumu karşısında tepki göstererek reddetme, hayır deme gibi davranışları kazanması gerektiği belirtilmektedir (Kenny, 2010). Söyleme becerisi yoluyla çocukların belirli durumlarda sınırlar koyabilmeyi, yetişkinlerin tüm isteklerini kabul etmemeyi, uygun olmayan istekleri reddedebilmeyi öğrenmeleri ve kendilerini savunabilmeleri amaçlanmaktadır (Tansel, 2017).

Bu araştırmanın bulgularına bakıldığında verilen beden güvenliği eğitiminin çocukların kendilerini rahatsız eden kişilere rahatsızlıklarını sözel olarak ifade etme, reddetme (yapma, istemiyorum, hayır) durumlarında artış olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular uygulanan beden güvenliği eğitiminin çocuklara söyleme becerisi kazandırma açısından etkili olduğunu göstermektedir. Alanyazın incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarına yönelik uygulanan beden güvenliği eğitimlerinin çocukların söyleme becerisi üzerinde etkili olduğu ve bulguların bu çalışma ile paralellik gösterdiği görülmektedir (Eser, 2018; Kenny, Wurtele ve Alonso, 2012; Zhang, 2013).

Tablo 11-13 çocukların “Sence iyi sır kötü sır var mıdır?”, “Cevap evet ise: Bana iyi sır ve kötü sır örneği verebilir misin?”, “Kardeşinin doğum günü için annenle sürpriz

bir hediye aldınız ve annen bunu kimseye söylememeni istedi. Bu iyi bir sır mı kötü bir sır mı? , Tanımadığın birisi onunla bir yere gitmeni istedi ve bunu kimseye söylemezsen sana hediye alacağını söyledi. Bu iyi bir sır mı kötü bir sır mı?” sorularına yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 11

Çocukların İyi Sır ve Kötü Sırrın Varlığına İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Evet	11	20
Hayır	7	0
Sadece iyi sır var	1	0
Bilmiyorum	1	0
Toplam	20	20

Tablo 11’de çocukların iyi sır kötü sır varlığına ilişkin görüşleri dört kategoride toplanmıştır. Uygulama öncesi iyi sır kötü sır olduğunu belirten çocuk sayısının 11, iyi-kötü sır olmadığını belirten çocuk sayısının ise yedi olduğu görülmektedir. Uygulama sonunda tüm çocukların iyi sır ve kötü sır olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Tablo 12

Çocukların İyi Sır ve Kötü Sırrın Varlığına İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Evet dedi, iyi- kötü sırı doğru örnek verdi	2	15
Evet dedi, iyi- kötü sırı doğru örnek veremedi	9	5
Sadece iyi sır var dedi ve buna doğru örnek verdi	1	0
Toplam	12	20

Tablo 12’de çocukların iyi sır ve kötü sıra yönelik örnekleri üç kategoride sunulmuştur. Buna göre uygulama öncesinde iyi- kötü sır olduğunu belirtip uygun örnekler veren iki çocuk olduğu, uygulama sonrası bu sayının arttığı ve 15 olduğu görülmüştür. Uygulama öncesinde iyi sır ve kötü sır olduğunu belirtmiş olup uygun olmayan örnekler veren dokuz çocuk olduğu, uygulama sonrası bu sayının azaldığı ve beş olduğu görülmüştür.

Çocukların uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerde, iyi sır ve kötü sırrın varlığına ve örneklerine yönelik görüşlerine ilişkin örnek ifadeleri aşağıda sunulmuştur.

Ç2(Uygulama öncesi): “Evet kötü sırda var iyi sırda. Bebek iyi sır, ağaç kötü sır”

Ç2(Uygulama sonrası): “İ evet. Kötü sır vurmak, paraşütten itmek. (Araştırmacı: **Bir de iyi sıra örnek verebilir misin?) Yani sessiz olan şeyler sakın”**

Ç3(Uygulama öncesi): “Yok”

Ç3(Uygulama sonrası): “Var. İyi çocukların iyi sakladığı sır doğum günü sırrı, parti sırrı. Bir arkadaşımız bizim penisimize dokununca ve hiç kimseye söyleme bunu derse o kötü bir sır oluyor.”

Ç12(Uygulama öncesi): “İkisi de var. İyi sır mesela doğum günüm olduğu zamanlarda. Kötü sırda düşünürüm bir. Eskiden benim canımı acıtmıştı biri kötü”

Ç12(Uygulama sonrası): “Var. Kötü sır özel bölgelerimize dokunup bu sır kalsın hiç kimseye söyleme kötü bir sır. İyi Sırda doğum günümüzde arkadaşlarımıza bütün arkadaşlarımızı çağırıp kardeşimin doğum gününde sürpriz hiç söylemezsem o sır olur”

Ç14(Uygulama öncesi): “Ben kötü sır iyi sır diye bir şey duymadım ama vardır bence ama örnek bilmiyorum”

Ç14(Uygulama sonrası): “İyi sır kötü sır evet var. Imm böyle şey mesela birisi böyle senin özel bölgene dokunup bunu saklamamı istediğinde saklamayacaksın hemen oradan çılgık atıp gideceksin annene anlatacaksın (Araştırmacı: **Bu verdiğin örnek iyi sır mı kötü sır mı?) Kötü. İyi de mesela doğum günü kutlayacaksın birisi bana bunu söyledi mesela ben bunu söylemem bu bir iyi sırdır çünkü”**

Ç17(Uygulama öncesi): “Evet. Kötü sır vurmaktır ya da oyuncaklarını kırmak, iyi sır oyuncakları kırmamak”

Ç17(Uygulama sonrası): “İyi sır mesela anneme doğum günü yapmak mesela, kötü sır mesela gofret verirse bir tane adam söyleme derse bu kötü sır”

Ç20(Uygulama öncesi): “Yok”

Ç20(Uygulama sonrası): “Var. Örnek verebilirim mesela bir tane çocuk var ee biri geldi onu öptü, ya da hadi gel senle Ç.’nin Kalemını saklayalım der bu kötü. İyi bir hadi gel seninle körebe oynayalım bir şeyler bulmaca oynayalım sen gözlerini kapat ben oyuncağını bir yere saklayayım sende bulmaya çalış iyi”

Tablo 13

Çocukların İyi Sır ve Kötü Sır Örneklerine İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori		Ön Görüşme	Son Görüşme
		Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Doğum günü örneği	İyi sır	16	20
	Kötü sır	4	0
Toplam		20	20
Yabancı kişi örneği	İyi sır	7	0
	Kötü sır	13	20
Toplam		20	20

Tablo 13' te görüldüğü gibi iyi sır olarak belirlenen 'Kardeşinin doğum günü için annenle sürpriz bir hediye aldınız ve annen bunu kimseye söylememeni istedi. Bu iyi bir sır mı kötü bir sır mı?' doğum günü örneği uygulama öncesi görüşmede 16 çocuk tarafından iyi sır olarak belirtilirken uygulama sonrası görüşmede bu sayının artarak 20 olduğu görülmüştür. Uygulama öncesi kötü sır olarak belirlenen 'Tanımadığın birisi onunla bir yere gitmeni istedi ve bunu kimseye söylemezsen sana hediye alacağını söyledi. Bu iyi bir sır mı kötü bir sır mı?' yabancı kişi örneği yedi çocuk tarafından iyi sır olarak belirtilirken uygulama sonrası 20 çocuk tarafından kötü sır olarak belirtilmiş ve iyi sır olarak belirten çocuk kalmadığı görülmüştür.

Çocuklara iyi sır kötü sır kavramlarını öğretmek oldukça önemlidir çünkü istismarcılar çocuklara genellikle yaşadıkları şeylerin aralarında bir sır olduğunu söylemekte ve istismarın yıllarca devam etmesine neden olmaktadır (Çıtak Tunç, 2016; Güzelyurt, 2020). Bu çalışmada sır örnekleriyle ilgili bulgulara bakıldığında, çocukların kendilerinden iyi sır ve kötü sır ilişkili örnek istendiğinde uygulama öncesine göre iyi ve kötü sır ilişkili verdikleri örneklerin doğruluğunda belirgin bir artış görülmüştür. Uygulama sonrasında, özellikle kötü sır konusunda yanlış örnek veren çocukların vurmak, itmek gibi örnekler verdiği görülmüştür. Bu durum çocukların iyi sır-kötü sır kavramlarıyla iyi dokunuş-kötü dokunuş kavramlarını karıştırabilmiş olduğunu düşündürmektedir. Bu durumda çocukların özellikle kötü sır ve kötü dokunuş ayrımını yapabilmeleri için etkinliklerde bu kavramlar için verilen örnek sayıları arttırabilir.

Çocukların tamamı uygulama sonrasında araştırmacının vermiş olduğu örneklerin hangi sır kategorisine ait olduğu konusunda doğru cevap vermişlerdir. Çıtak Tunç'un (2016), okul öncesi dönem çocuklarına uygulamış olduğu beden güvenliği eğitim etkinliklerinin iyi- kötü dokunma durumunu sır olarak saklamaya ilişkin bulguları da bu çalışmayı destekler niteliktedir. Çıtak Tunç (2016), okul öncesi dönem çocuklarına

yöneltilen ‘Biri özel bölgene dokundu ve kimseye söyleme, bu aramızda sır kalsın dediğinde bu sır nasıl bir sırdır?’ sorusuna yönelik olarak çocukların beden güvenliği eğitim programı öncesi ve sonrası görüşleri farklılaşmıştır. Uygulama sonrası çocuklar bunun saklanmaması gereken kötü bir sır olduğunu öğrenmiştir.

Tablo 14’te çocukların “Biri senden kötü bir sır saklamamı isterse ne yaparsın?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 14

Çocukların Sır Saklama Durumuna İlişkin İfadelerinin Dağılımları

Kategori	Ön Görüşme	Son Görüşme
	Çocuk Sayısı (f)	Çocuk Sayısı (f)
Sır saklama	13	0
Sır saklamayı reddetme	7	20
Toplam	20	20

Tablo 14’te çocukların sır saklama durumlarına yönelik görüşleri sır saklama ve sır saklamayı reddetme şeklinde iki kategoride toplanmıştır. Uygulama öncesi 13 çocuk sır saklayacağını belirtirken uygulama sonrasında tüm çocukların sır saklamayı reddettiği ve sır saklayacağını belirten çocuk kalmadığı görülmektedir.

Uygulama öncesinde sır saklayacağını belirten çocukların uygulama sonrasındaki örnek ifadeleri şu şekildedir:

Ç3(Uygulama Öncesi): “*Saklarım*”

Ç3(Uygulama Sonrası): “*Hayır ben çocuğum ben sır saklamam.* ” (Yüksek sesle)

Ç9(Uygulama Öncesi): “*Sadece kendi sırlarımı saklarım*”

Ç9(Uygulama Sonrası): “*Imm hayır ben çocuğum sır saklayamam sadece eğlenceli sürprizleri saklayabilirim deriz*”

Ç10(Uygulama Öncesi): “*Anneme u... Saklarım.* ”

Ç10(Uygulama Sonrası): “*Anneme saklamadan söylerim*”

Ç11(Uygulama Öncesi): “*Saklarım yani*”

Ç11(Uygulama Sonrası): “*Başka birisiyse hayır böyle gel sana şeker verecem gel sana oyuncak alalım derse hayır ben çocuğum ben böyle şeyleri saklayamam diyip bide o annene babana söyleme derse hemen koşarım anneme babama söylerim*”

Ç14(Uygulama Öncesi): “*Saklarım, saklarım*”

Ç14(Uygulama Sonrası): *“Biri benden sır saklamamı isterse ben ona mesela ilk dedi ki N. Ben bugün H. Sürpriz alacağım derse saklardım. Ama ben bugün H. vurucam dediğinde bunu saklamazdım hemen gidip öğretmenime söyledim.”*

Ön görüşmede büyük çoğunluk kötü bir sırrı saklayabileceğini belirtirken son görüşmede çocuklarının tamamının kötü sır saklamayı reddedeceğini ifade ettiği görülmektedir. Bu durumda beden güvenliği eğitim etkinliklerinin çocukların iyi ve kötü sır ayırımını yapmaları ve kendileri için tehlike yaratabilecek sırları saklamamaları konusunda etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın bulgularıyla benzer olarak Irmak ve diğerleri (2018), hazırlamış oldukları cinsel istismarı önleme programında bazı çocukların uygulama sonrasında iyi-kötü sır ayırımını yapamadıkları görülmüştür. Bu durum küçük yaş grubunda bulunan çocukların bilişsel olarak işlem öncesi dönemde olmalarıyla açıklanabilir. Bu araştırmadan farklı olarak Irmak ve diğerlerinin (2018) araştırmasında yer alan bazı çocukların iyi-kötü sır ayırımını yapsalar bile sır saklamaya devam edeceklerini söyledikleri belirtilmiştir. Araştırmalardaki bulguların paralellik göstermemesi eğitim içeriği ve eğitim materyallerindeki farklılıklar ile açıklanabilir. Irmak ve diğerlerinin (2018) hazırlamış olduğu programın içeriğindeki duygular, iyi kötü sırlar, iyi kötü dokunmalar ve kendini koruma davranışlarını benzerlik gösterse de; materyal olarak bu araştırmada tüm etkinliklerde hikaye kitabı kullanılmıştır. Craig (2021), beden güvenliği eğitimlerini kitaplarla bütünleştirerek vermenin eğitimin etkililiğini arttıracaklarını belirtmektedir. Bu durumda sırlarla ilgili bir hikâye kitabı okunması ve ardından eğitimin verilmesinin sırları ayırt etme ve kötü sırrı saklamama konusunda etkililiği arttırdığını düşündürmektedir. Davis ve Gidycz (2000), beden güvenliği eğitimlerini üç oturum ve üzeri sayıda vermenin eğitimin etkililiğini arttırdığını vurgulamaktadır. İki çalışmanın da üç oturumun üzerinde olmasının eğitimin etkililiğini olumlu yönde etkilediği şeklinde yorum yapılabilir.

Tablo 15’de çocukların “Seni üzen, rahatsız eden bir şey olduğunda bunu ilk kimse söylersin?” sorusuna yönelik yanıtlarından elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 15

Çocukların Rahatsız Edildikleri Durumda Bunu Kime Söyleyeceklerine İlişkin İfadelerinin Dağılımı

Kategori	Kod	Ön Görüşme	Son Görüşme
		Çocuk Sayısı (n)	Çocuk Sayısı (n)
Aile	Anne	17	19
	Baba	10	19
	Kardeş	0	7
Toplam		27	45
Aile Dışında	Öğretmen	3	5
	Akrabalar	0	7
	Polis	0	7
	Tanıdıklarım	0	1
	Arkadaşlarımın annesi	0	1
	Rahatsız edenin yakını	1	0
Toplam		4	21
Hiç Kimse		2	0

Tablo 15’te çocukların rahatsız olduğu ve üzüldüğü durumlarda bu durumu kime söyleyeceklerine yönelik görüşleri, aile, aile dışında ve hiç kimse şeklinde üç kategoride sunulmuştur. Uygulama öncesinde çocukların aile kategorisinde belirtilen ifade sayısı 27 iken uygulama sonrası bu sayının 45 olduğu görülmektedir. Tablo 15 incelendiğinde çocukların aile dışında kategorisindeki ifade sayıları dört iken uygulama sonrasında bu sayının 21 olduğu görülmektedir.

Aşağıda çocukların rahatsız oldukları durumlarda bunu kime bildireceklerine yönelik olarak uygulama öncesi ve sonrası görüşmelerden örnek ifadeleri yer almaktadır.

Ç6 (Uygulama öncesi): “*Öğretmenime söylerim*”

Ç6 (Uygulama sonrası): “*Anneme babama kardeşim imm C.nin annesi ve şeyin annesi K. D.nin onlar benle yaşamıyor ama*”

Ç11(Uygulama öncesi): “*Okuldaysa öğretmenime evimdeyse anneme ya da babama*”

Ç11(Uygulama sonrası): “*Okuldaysam öğretmenime ama evdeysen anneme ya da babama abim yanımdaysa abime ablam yanımdaysa ablama. Tanımadığım insanlar varsa tanıdığım bir kişinin yanına gidip söylerim*”

Ç14 (Uygulama öncesi): “*İlk anneme ve babama*”

Ç14(Uygulama sonrası): “*Bunu anlatacağım beş kişi olmalıdır ve mesela öğretmenim babam annem abim ve ablam*”

Ç16(Uygulama öncesi): “*Kimseye, u aramızda hallederim*”

Ç16 (Uygulama sonrası): *“Ee ilk babama sonra anneme ablama abime ve teyzeme”*

Ç20 (Uygulama öncesi): *“İ ben hep rahatsız olunca şey derim arkadaşım yapma orası yani özel bir yer derim. Onların annesine babasına söylerim.”*

Ç20: *“Polise anneme babama kardeşime ablama dayıma ve amcama” annesine babasına söylerim.”*

Ç20: *“Polise anneme babama kardeşime ablama dayıma ve amcama”*

Çocukların beden güvenliklerini tehdit edebilecek durumlarda , bunu yetişkinlerle paylaşması, beden güvenliği eğitiminin anlatma becerisinin gelişimini desteklemektedir. Cinsel istismarı önleme, beden güvenliği gibi programlarda çocukların olası bir istismar durumunda bunu güvendikleri yetişkinlere anlatmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Çıtak Tunç, 2016). Çocuklar yakın çevresindeki kişiler tarafından istismara maruz kaldığında bu durumu birilerine anlatma konusunda çekingen davranmaktadırlar (Sunmaz, 2012). Çocuk istismarcılarının büyük çoğunluğunun çocukların yakın çevresinden çıktığı bilindiği için beden güvenliklerini tehdit eden durumları anlatabilecekleri birden fazla kişi olmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada çocukların kendilerini rahatsız eden durumlarda bunu kime anlatacaklarına yönelik bulgulara bakıldığında, aile ve aile dışındaki kişiler kategorilerinde çocuk ifadelerinde önemli bir artış olduğu görülmektedir. Uygulanan beden güvenliği eğitim etkinliklerinde özellikle aile içi cinsel istismar vakaları da göz bulundurulurken rahatsız oldukları durumları aile dışından birilerine de anlatmalarının kendilerini korumaları açısından önem taşımaktadır.

Alkan Ersoy ve Özkan (2017), okul öncesi eğitim kurumuna giden beş altı yaş aralığında 24 çocukla yaptıkları çalışmada, çocukların cinsel istismara ilişkin bilgilerini ve hazırlamış oldukları etkinliğin, çocukların kişisel güvenlik bilgilerine etkililiğini incelemeyi amaçlamışlardır. Çocuklarla ön görüşme yapıp daha sonra etkileşimli kitap okuma yoluyla bir hikâye kitabı okuyup son görüşme yapılmıştır. Kitap okuma etkinliği öncesinde kendilerini rahatsız eden bir durumu (kötü dokunmayı) kime söyleyeceklerine yönelik ifadelerine bakıldığında aileye bildireceği kategorisinde görüş bildiren çocuk ifade sayısı çoğunlukta olmakla birlikte aile dışındaki yetişkinlere bildireceğini belirten kategorisindeki çocuk ifade sayısının arttığı görülmektedir. Uygulanan etkinlik sonrası aileye anlatma kategorisinde ifade sayısı artarken aile dışındaki kişilere anlatma kategorilerinde azalma olduğu görülmektedir. Alkan Ersoy ve Özkan'ın (2017)

çalışmasında aileye anlatma kategorisindeki artış program içeriğinde bu konunun vurgulandığını düşündürmektedir. Aile içi cinsel istismar olguları dikkate alınarak eğitim etkinliklerine aile dışındaki yetişkinlere başvurma ya da yardım isteme ile ilgili içeriklerin eklenmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Kenny ve arkadaşlarının (2012) Latin okul öncesi dönem çocuklarıyla yaptıkları çalışmada cinsel istismarı önleyici bir eğitim programı uygulanmıştır. Uygulanan programın çocukların anlatma becerisi üzerine etkisi değerlendirildiğinde, çocukların anlatma becerileri puan ortalamalarının arttığı belirtilmektedir. Çin'de okul öncesi dönem çocuklarıyla gerçekleştirilen bir başka çalışmada da cinsel istismardan korunma eğitimi alan çocukların kendilerini rahatsız eden bir durumu anlatma becerisi puanlarında artış olduğu belirtilmektedir (Zhang vd., 2014). Alanyazındaki çalışmalar, beden güvenliği etkinlikleri ya da programlarının çocukların kendini koruma becerilerinden olan anlatma becerileri üzerinde olumlu etkiler bırakması bakımından bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir.

Bu sonuçlar beden güvenliği eğitim etkinlerinin, beden güvenliklerini tehdit edebilecek, rahatsız oldukları durumları aile ve aile dışında güvendikleri yetişkinlere anlatarak kendilerini koruma becerileri kazanma konusunda etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

BÖLÜM 5

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ilişkin sonuçlara ve bu sonuçlar doğrultusunda, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu araştırma, 60-72 aylık çocuklara yönelik hazırlanan beden güvenliği eğitim etkinliklerini değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Uygulanan eğitim etkinlikleri öncesinde çocukların özel bölgeleri ve cinsel organların isimlerini bilme durumuna yönelik olarak; çoğunluğun eksik ve yanlış bilgiye sahip oldukları, fakat eğitim etkinlikleri sonrasında belirtilen konularda çocukların tamamına yakınının doğru bilgilerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Eğitim etkinlikleri uygulamasıyla birlikte çocukların özel bölgelerine dokunması uygun olan ve olmayan kişileri ayırt etme ve bu kişilerin hangi durumlarda özel bölgelerine dokunabileceğine ilişkin doğru bilgilere sahip olduğu görülmektedir.
- Etkinliklerin öğretim hedeflerinden biri olan iyi – kötü dokunmayı ayırt etme konusunda cinsel kötü dokunma konusunda farkındalık sağlayan çocuklar olduğu, genel olarak kötü dokunma konusunda önceki ifadelerine oranla cinsel kötü dokunma konusunda yüksek bir artış olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların kötü dokunmayı daha çok fiziksel kötü dokunma (vurma, itme, tırnaklama) ile ilişkilendirdikleri görülmektedir.
- Çocukların iyi kötü sırrı ayırt etme durumlarında ve kötü sır saklamayı reddetme davranışlarında verilen eğitimin, çocukların bilgi ve davranışları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

- Beden güvenliği eğitim etkinliklerinin çocukların kendilerini rahatsız eden durumlarda, uzaklaşma, hayır deme, yardım isteme, yetişkine bildirme gibi kendini koruma beceri ve bilgilerinde etkili olduğunu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, uygulanan beden güvenliği eğitim etkinliklerinin, 60-72 aylık çocukların bedenlerini korumaya yönelik bilgilerinin arttırmada etkili olduğu görülmüştür.

Öneriler

Bu kısımda araştırmanın sonuçları ve karşılaşılan sınırlılıklar doğrultusunda araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik birtakım önerilere yer verilmektedir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Türkiye de beden güvenliğine yönelik çalışmalara bakıldığında genellikle farklı ülkelerdeki programların uyarlanarak uygulandığı ve bu konuda zorlanıldığı görülmektedir, cinsellikle ilgili durumların kültürden etkilendiği düşünüldüğünde Türk kültürüne uygun beden güvenliği programları oluşturulabilir.
- Beden güvenliği eğitim etkinlikleri farklı yaş gruplarına yönelik oluşturularak etkililiğinin analiz edildiği farklı araştırmalar yapılabilir.
- Önleme çalışmalarında ebeveyn, çocuk ve okul etkileşiminin eğitimi daha etkili hale getireceği düşüncesiyle aile, çocuk ve öğretmen eğitimini içeren daha kapsamlı araştırmalar yapılabilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler:

- Bu araştırmada uygulanan etkinliklerin hazırlanmasında MEB 2013 Okul Öncesi Eğitim Programı formatından yararlanılmıştır. Okul öncesi eğitim programında beden güvenliğine yönelik kazanımlar yer almakla beraber uygulamaya yönelik açıklamalara ve örneklere yer verilmediği görülmüştür. Beden güvenliği ve kendini koruma becerilerine yönelik açıklamalara ve örneklere programda yer verilmesi önerilmektedir.
- Okul öncesi öğretmenliği lisans programında seçmeli ders olarak verilen cinsel eğitim dersinin zorunlu olması, bu dersin içeriğinde beden güvenliği eğitimi,

kendini koruma becerisi ve çocuk cinsel istismarına yönelik önleme programlarının verilmesi önerilebilir.

- Bu araştırmada her etkinlik için resimli çocuk kitapları kullanılmıştır, araştırma yapılırken beden güvenliğine yönelik çocuk kitaplarının sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmiştir. Alan uzmanlarının çocuk kitabı yazarlarıyla birlikte, beden güvenliği konusunda kitaplar yazması teşvik edilebilir.



KAYNAKLAR

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A. ve İçme, F. (2013). Çocuk İstismarı ve İhmalinin Değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/25309>
- Adalı, N. (2007). *10-12 Yaş Grubu Çocuk İstismarı Ebeveyn ve Çocuk Bilgilendirme Çalışması*. (Tezsiz Yüksek Lisans Projesi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2019). *Adli İstatistikler 2019*. Erişim adresi: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/adli-istatistik-2019>
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü (2021). *Adli İstatistikler 2021*. Erişim adresi: <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/310520221416422021H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf>
- Akbaş, T. ve Sanberk, İ. (2011). *Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve Koruyucu Eğitim-Çocuklarımızı Cinsel Tacizden Nasıl Koruyabiliriz?* Adana: Karahan Kitabevi.
- Akgül, E. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Personelin Cinsel İstismar Bildirim Durumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aksel, Ş. ve Irmak, T. Y. (2015). Çocuk Cinsel İstismarı Konusunda Öğretmenlerin Bilgi ve Deneyimleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 373-391. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/714540>
- Alkan Ersoy, Ö. ve Özkan, H. K. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsel İstismara İlişkin Bilgilerinin İncelenmesi: Nitel Bir Bakış. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 6(1), 123-139. doi: 10.30703/cije.321446
- Alşen Güney, S. ve Bağ, Ö. (2021). Ülkemizde COVID-19 Pandemisi Nedeniyle Uygulanan Karantina Süreçlerinin Başlangıç Döneminde Çocukluk Çağı Cinsel İstismarına Ait Özellikler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 28(1), 27-34. doi: 10.4274/tjcamh.galenos.2021.06025
- Ames, M. A., & Houston, D. A. (1990). Legal, social, and biological definitions of pedophilia. *Archives of Sexual Behavior*, 19(4), 333-342. doi: 10.1007/BF01541928
- Ammerman, R. T., Van Hasselt, V. B., & Hersen, M. (1988). Maltreatment of handicapped children: A critical review. *Journal of Family Violence*, 3(1), 53-72. doi: 10.1007/BF00994666

- Assink, M., van der Put, C. E., Meeuwssen, M. W., de Jong, N. M., Oort, F. J., Stams, G. J. J., & Hoeve, M. (2019). Risk factors for child sexual abuse victimization: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 145(5), 459. doi: 10.1037/bul0000188
- ASUMA-İMDAT (2018). *Türkiye’de Çocuk İstismarı Raporu-2*. Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi ve Rehabilitasyon Derneği. Erişim adresi: <http://imdat.org>
- Ateşoğlu, N. (2018). *İlkokul Çocuklarına Yönelik İhmal ve İstismarı Önleme: Bir Ana baba Eğitim Programının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ayekin, N. A. (2014). *Anne Babaların ve Okul Öncesi Öğretmenlerin Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Baker, C. K., Gleason, K., Naai, R., Mitchell, J., & Trecker, C. (2013). Increasing knowledge of sexual abuse: A study with elementary school children in Hawai ‘i. *Research on Social Work Practice*, 23(2), 167-178. doi: 10.1177/1049731512468796
- Bardi, M., & Borgognini-Tarli, S. M. (2001). A survey on parent-child conflict resolution: intrafamily violence in Italy. *Child Abuse & Neglect*, 25(6), 839-853. doi: 10.1016/S0145-2134(01)00242-3
- Barraj, M. B. (2019). *Kırmızı Çizgi*. (E. Akkaş Kuseyri, Çev.). İstanbul: Erdem Yayınları.
- Bartoi, M. G., & Kinder, B. N. (1998). Effects of child and adult sexual abuse on adult sexuality. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 24(2), 75-90. doi: 10.1080/00926239808404921
- Bayraktar, S. (2015). *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Belsky, J. (1980). Child maltreatment: An ecological integration. *American Psychologist*, 35(4), 320-335. doi: 10.1037/0003-066X.35.4.320
- Belsky, J. (1993). Etiology of child maltreatment: A developmental ecological analysis. *Psychological Bulletin*, 114(3), 413-434. doi: 10.1037/0033-2909.114.3.413
- Berkmen, B. ve Seçim, G. (2018). 8-10 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 1(1), 65-85. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/613340>
- Berrick, J. D., & Barth, R. P. (1992). Child sexual abuse prevention: Research review and recommendations. *Social Work Research and Abstracts*, 28(4), 6-15. doi: doi.org/10.1093/swra/28.4.6

- Black, D. A., Heyman, R. E., & Slep, A. M. S. (2001). Risk factors for child sexual abuse. *Aggression and Violent Behavior, 6*(2-3), 203-229. doi: 10.1016/S1359-1789(00)00023-9
- Blakey, J. M., ve Thigpen, J. W. (2015). Play it safe!: A school-based childhood physical and sexual abuse prevention program. *Journal of Adolescent and Family Health, 7*(1), 1-29. Retrieved from <https://scholar.utc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1028&context=jafh>
- Block, R. W., & Palusci, V. J. (2006). Child abuse pediatrics: A new pediatric subspecialty. *The Journal of pediatrics, 148*(6), 711-712. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jpeds.2006.01.033>
- Borkin, J., & Frank, L. (1986). Sexual abuse prevention for preschoolers: A pilot program. *Child Welfare, 65*(1), 75-82. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/45390184>
- Boroughs, D. S. (2004). Female sexual abusers of children. *Children and Youth Services Review, 26*(5), 481-487. doi: 10.1016/j.childyouth.2004.02.007
- Boyle, C. L., & Lutzker, J. R. (2005). Teaching young children to discriminate abusive from nonabusive situations using multiple exemplars in a modified discrete trial teaching format. *Journal of Family Violence, 20*(2), 55-69. doi: 10.1007/s10896-005-3169-4
- Brenick, A., Shattuck, J., Donlan, A., Duh, S., & Zurbriggen, E. L. (2014). Empowering children with safety-skills: An evaluation of the Kidpower Everyday Safety-Skills Program. *Children and Youth Services Review, 44*, 152-162. doi: 10.1016/j.childyouth.2014.06.007
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist, 32*(7), 513-531. doi: 10.1037/0003-066X.32.7.513
- Buchanan, A. (1996). *The emotionally abused and neglected child; Identification, assessment and intervention*. Oxford University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Canadian Centre for Child Protection, (2014). *Social Value Report*. Erişim adresi: https://www.protectchildren.ca/pdfs/C3P_SocialValueReport_2014-2015_en.pdf
- Cesur Yılmaz, T. (2018). *Hastanede Çalışan Sosyal Çalışmacı, Çocuk Gelişimci ve Psikologların Çocuk İstismarı ile İlgili Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Chambers, D. A. (2013). *Preventing child sexual abuse: Effective elements for educational programs* (Doctoral dissertation). Cambridge College, Cambridge, The United Kingdom.

- Child Wise (2015). *Building Safer Organisations for Children*. Retrieved from https://www.parliament.vic.gov.au/images/stories/committees/fcdc/inquiries/57th/Child_Abuse_Inquiry/Submissions/Child_Wise.pdf
- Chandley, R. B., & Barton, S. N. (2015). Emotion dysregulation and drinking to cope as predictors and consequences of alcohol-involved sexual assault: Examination of short-term and long-term risk. *Journal of Interpersonal Violence, 30*(4), 601-621. doi: 10.1177/0886260514535259
- Cherrix, N. A. (2012). Good touch, bad touch: May send confusing message to children about sexual abuse. Retrieved from www.parentmap.com/article/talking-to-kids-aboutsexual-abus
- Clark, S., Jeglic, E., Calkins, C., & Tatar, J. (2016). More than a nuisance: the prevalence and consequences of frotteurism and exhibitionism. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 28*(1), 3-19. doi: 10.1177/1079063214525643
- Cohen, J. A., Deblinger, E., Mannarino, A. P., & Steer, R. A. (2004). A multisite, randomized controlled trial for children with sexual abuse-related PTSD symptoms. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 43*(4), 393-402. doi: 10.1097/00004583-200404000-00005
- Coldrey, B. M. (1996). The sexual abuse of children: The historical perspective. *Studies: An Irish Quarterly Review, 85*(340), 370-380. Retrieved from https://www.jstor.org/stable/30091236?casa_token=JA_VBllld1XUAAAAA%3ArutVNvX7WbKSQeYu01TbrYX3Jm64y0cMoAOBZkS0QdBxgmwBEuyFym_OTuPI0kAPBtoygKZOpb7RoiOYNIYGT5dFkI0v31WJr8ifiFkXMY5BF2INn8U&seq=1
- Conte, J. R. (1994). Child sexual abuse: Awareness and backlash. *The Future of Children, 4*(2), 224-232. doi: 10.2307/1602532
- Counts, M. A. (2003). *Smart Kids/Safe Kids: Evaluation of a child sexual abuse prevention program* (Doctoral dissertation). Tennessee State University, Nashville, United States of America.
- Craig, E. (2021). Teaching safeguarding through books: a content analysis of child sexual abuse prevention books. *Journal of Child Sexual Abuse, 31*(3), 257-275, doi: 10.1080/10538712.2021.1985672
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Cummings, E. M., Zahn-Waxler, C., & Radke-Yarrow, M. (1981). Young children's responses to expressions of anger and affection by others in the family. *Child Development, 52*(4), 1274-1282. doi: 10.2307/1129516
- Curtis, T., Miller, B. C., & Berry, E. H. (2000). Changes in reports and incidence of child abuse following natural disasters. *Child Abuse & Neglect, 24*(9), 1151-1162. doi: 10.1016/S0145-2134(00)00176-9

- Çeçen-Eroğul, A. R. ve Kaf Hasırcı, Ö. (2013). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerine Yönelik Geliştirilen Cinsel İstismarı Önleme Psiko-eğitim Programının Etkililiğinin Sınanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 725-729. Erişim adresi: <https://app.trdizin.gov.tr/publication/paper/detail/TVRRMU5USTRPQT09>
- Çeçen, A. R. (2007). Çocuk Cinsel İstismarı: Sıklığı, Etkileri ve Okul Temelli Önleme Yolları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(4), 1-17. Erişim adresi: https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/161047/makaleler/4/1/arastirmx_161047_4_pp_1-17_0.pdf
- Çıtak Tunç, G. (2016). *Beden Güvenliği Eğitimi Programının Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Kendini Koruma Becerilerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Bilim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Daigle, L. E., & Muftic, L. R. (2019). *Victimology: A comprehensive approach*. California: Sage Publications.
- Davies, E. A., & Jones, A. C. (2012). Risk factors in child sexual abuse. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 20(3), 146-150. doi: 10.1016/j.jflm.2012.06.005
- Davis, J. L., & Petretic-Jackson, P. A. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and Violent Behavior*, 5(3), 291-328. doi: 10.1016/S1359-1789(99)00010-5
- Davis, M. K., & Gidycz, C. A. (2000). Child sexual abuse prevention programs: A meta-analysis. *Journal of Clinical Child Psychology*, 29(2), 257-265. doi: 10.1207/S15374424jccp2902_11
- Deborah, C. A. (2013). *Preventing child sexual abuse: Effective elements for educational programs* (Doctoral dissertation). Cambridge College, Cambridge, United Kingdom.
- DeMause, L. (1974). The evolution of childhood. *The Journal of Psychohistory*, 1(4), 503. Retrieved from <https://www.proquest.com/openview/f60004614797ad0f771346f3b0ca3db4/1?pq-origsite=gscholar&cbl=1816657>
- Demir, M. (2021). *Farklı Yaş Grubundaki Çocuklara Verilen Mahremiyet Eğitiminin Çocuk İstismarı Bilgi Düzeyine Etkisinin Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak, Türkiye.
- Department of Justice (2020). *What is human trafficking?* Retrieved from <https://www.justice.gov>
- Department for Education (2021). *Keeping children safe in education 2021: Statutory guidance for schools and colleges*. Retrieved from https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1021914/KCSIE_2021_September_guidance.pdf

- Dokgöz, H., ve Kar, H. (2017). Çocukta Cinsel İstismar. *Türkiye Klinikleri J Child Psychiatry-Special Topics*, 3(3), 169-74. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/profile/Halis-Dokgoez/publication/324646749_Child_Sexual_Abuse/links/5ad99487458515c60f5aabc7/Child-Sexual-Abuse.pdf
- Dönmez Bican, E. (2009). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenleri ve Velilerin Çocuk İstismarına ve İhmaline Yönelik Görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya, Türkiye.
- Duane, Y. (2002). Prevention: What works with children and adolescents. *Prevention of Child Sexual Abuse*, 181-204.
- Durmuşoğlu Saltalı, N. (2020). Çocuk İstismarı ve İhmali. S. Yıldırım Doğru (Ed.), *Çocuk Hakları ve Koruma* (4.Baskı). (ss. 61-107). Ankara: Eğiten Kitap.
- Edgardh, K. & Ormstad, K. (2000). Prevalence and characteristics of sexual abuse in a national sample of Swedish seventeen-year-old boys and girls. *Acta Paediatrica*, 89(3), 310-319. doi: 10.1111/j.1651-2227.2000.tb01333.x
- Edwards, K. M., Sessarego, S. N., Mitchell, K. J., Chang, H., Waterman, E. A., & Banyard, V. L. (2020). Preventing teen relationship abuse and sexual assault through bystander training: Intervention outcomes for school personnel. *American Journal of Community Psychology*, 65(1-2), 160-172. doi: 10.1002/ajcp.12379
- Erkut, Z., Balcı, S., ve Yıldız, S. (2017). Tarihsel süreç içinde çocuk. *Çocuk ve Medeniyet*, 2(3), 17-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1335693>
- Erol, D. (2007). *Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, Türkiye.
- Eser, D. (2018). *Kadın Konukevlerinde Kalan Çocukların Beden Güvenliği Eğitimi İle Kendini Koruma Becerilerinin Artırılması* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- European Commission [EU]. (2019). *Child sexual abuse*. Erişim adresi: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/child-sexual-abuse_en
- Friedrich, W. N., & Einbender, A. J. (1983). The abused child: A psychological review. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 12(3), 244-256. doi: 10.1080/15374418309533139
- Gatumu, J. C., & Kathuri, W. N. (2018). An exploration of life skills programme on pre-school children in Embu West, Kenya. *Journal of Curriculum and Teaching*, 7(1), 1-6. doi: 10.5430/jct.v7n1p1

- Giovannoni, J. (1991). Social policy considerations in defining psychological maltreatment. *Development and Psychopathology*, 3(1), 51-59. doi: 10.1017/S0954579400005083
- Gold, C. (2017). *Non-contact Sex Offenders and Public Perception: The Importance of Victim Type and Crime Location* (Doctoral dissertation). City University of New York, New York, United States of America.
- Görpeliöglü, S. (2008). Birinci Basamak Hekimliği ve Cinsel İstismar. 2. *Uluslararası Katılımlı Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Sempozyumu* (08-10 Mayıs 2008) Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye.
- Gubbels, J., Van der Put, C. E., Stams, G. J. J., & Assink, M. (2021). Effective components of school-based prevention programs for child abuse: a meta-analytic review. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 24(3), 553-578. doi: 10.1007/s10567-021-00353-5
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z. ve Aydoğın, S. (2002). Anneleri Tarafından Çocuklara Uygulanan Duygusal ve Fiziksel İstismar/İhmal Davranışı ve Bunu Etkileyen Faktörler. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-34. Erişim adresi: <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/204.pdf>
- Güner, Ş. İ., Güner, S. ve Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda Sosyal ve Medikal Bir Problem; İstismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113. Erişim Adresi: https://www.journalagent.com/vtd/pdfs/VTD_17_3_108_113.pdf
- Güven, G. ve Efe Azkeskin, K. (2018). Erken Çocukluk Eğitimi ve Okul Öncesi Eğitim. İ. H. Diken (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitimi* (5. Baskı). (ss. 2-50). Ankara: Pegem Akademi.
- Güzelyurt, T. (2020). Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim ve İstismar: Çocuk Kitaplarına Yönelik Bir İnceleme. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 4(1), 54-69. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/955386>
- Hammond, W. R. (2003). Public health and child maltreatment prevention: The role of the Centers for Disease Control and Prevention. *Child Maltreatment*, 8(2), 81-83. doi: 10.1177/1077559503253711
- Hancı, İ. H., ve Özdemir, Ç. (2001). On Soru On Yanıt. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 10(9), 354. Erişim adresi: https://www.ttb.org.tr/sted/sted0801/on_soru.pdf
- Hay, T., & Jones, L. (1994). Societal interventions to prevent child abuse and neglect. *Child Welfare*, 73(5), 379-403. Retrieved from <https://psycnet.apa.org/record/1995-18730-001>
- Hébert, M., Cénat, J. M., Blais, M., Lavoie, F., & Guerrier, M. (2016). Child sexual abuse, bullying, cyberbullying, and mental health problems among high schools students: a moderated mediated model. *Depression and Anxiety*, 33(7), 623-629. doi: doi.org/10.1002/da.22504

- Hébert, M., Lavoie, F., Piché, C., & Poitras, M. (2001). Proximate effects of a child sexual abuse prevention program in elementary school children. *Child Abuse & Neglect*, 25(4), 505-522. doi: 10.1016/S0145-2134(01)00223-X
- Herman, J. L. (1990). Sex offenders. W. L. Marshall, D. R. Laws, H. E. Barbaree (Eds.), *Handbook of Sexual Assault* (pp. 177-193). Springer, Boston, MA.
- Hershkowitz, I., Lamb, M. E., & Horowitz, D. (2007). Victimization of children with disabilities. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(4), 629-635. doi: 10.1037/0002-9432.77.4.629
- Hunt, R., & Walsh, K. (2011). Parents' views about child sexual abuse prevention education: A systematic review. *Australasian Journal of Early Childhood*, 36(2), 63-76. doi: 10.1177/183693911103600209
- Hutchison, E. D. (1990). Child maltreatment: Can it be defined? *Social Service Review*, 64(1), 60-78. doi: 10.1086/603742
- Irmak, T. Y., Kızıltepe, R., Aksel, Ş., Güngör, D., ve Eslek, D. (2018). Mika ile Kendimi Korumayı Öğreniyorum: Cinsel İstismarı Önleme Programının Etkililiği. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(81), 41-61. doi: <https://eskisehir.psikolog.org.tr/tr/yayinlar/dergiler/1031828/tpd130044332018000m000003.pdf>
- İnsan Hakları Derneği [İHD]. (2008). *Çocuk İhmal ve İstismarını Önleme Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Kılavuzu*. İnsan Hakları Derneği. Erişim adresi: <https://www.ihd.org.tr/cocuk-ihmalini-ve-istismarini-onleme-ogretmenler-ve-aileler-icin-egitim-klavuzu/>
- İnci, Y. (2010). *Çocukların Cinsel Suistimali ve İstismarının Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Boyutları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Kalaycı, S. ve Çiçek, E. (2018). Çocuk Hakları İhlali ve Çocuğun Ekonomik İstismarı. E. Atamtürk ve E. Yaman (Editörler), *Sosyal Hizmet Sempozyumu* (pp. 126-141). Retrieved from <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2014/12/sempozyum2013.pdf#page=9>
- Kars, Ö. (1996). *Çocuk İstismarı: Nedenleri ve Sonuçları*. Ankara: Bizim Büro.
- Kaufman, J., & Zigler, E. (1989). The intergenerational transmission of child abuse. D. Cicchetti & V. Carlson (Eds.), *Child maltreatment: Theory and research on the causes and consequences of child abuse and neglect* (pp. 129-150). Cambridge University Press.
- Kaya, M. (2017). *Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmal Konusundaki Bilgi Düzeylerinin ve Çocuk İstismarı ve İhmalinin Önlenmesi Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi, Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.

- Kemer, D., ve İşler Dalgıç, A. (2022). Effectiveness of sexual abuse prevention training program developed by creative drama for preschoolers: An experimental study. *Journal of Child Sexual Abuse*, 31(1), 9-32. doi: 10.1080/10538712.2021.1994504
- Kenny, M. C. & Wurtele, S. K. (2012). Preventing childhood sexual abuse: An ecological approach. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21(4), 361-36. doi: 10.1080/10538712.2012.675567
- Kenny, M. C. (2009). Child sexual abuse prevention: Psychoeducational groups for preschoolers and their parents. *The Journal for Specialists in Group Work*, 34(1), 24-42. doi: 10.1080/01933920802600824
- Kenny, M. C., Capri, V., Ryan, E. E., & Runyon, M. K. (2008). Child sexual abuse: from prevention to self-protection. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 17(1), 36-54. doi: 10.1002/car.1012
- Kenny, M. C., Wurtele, S. K., & Alonso, L. (2012). Evaluation of a personal safety program with Latino preschoolers. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21(4), 368-385. doi: 10.1080/10538712.2012.675426
- Keser, İ. (2016). *Çocuk Cinsel İstismarı: Diyarbakır Örneği*. Ankara: Karahan Yayınevi.
- Khoori, E., Fakhr, S., Mehrbakhsh, Z., & Kenny, M. C. (2021). Preschool children's knowledge of correct names of genital body parts in Gorgan, Iran. *Sex Education*, 1-15. doi: 10.1080/14681811.2021.1971965
- Kır, E. (2013). Çocuklara Yönelik Cinsel Taciz ve İstismara Karşı Önleyici Eğitim Çalışmaları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 71(1), 785-800. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/97787>
- Knack, N., Winder, B., Murphy, L., & Fedoroff, J. P. (2019). Primary and secondary prevention of child sexual abuse. *International Review of Psychiatry*, 31(2), 181-194. doi: 10.1080/09540261.2018.1541872
- Kozcu, Ş. (1991). "Çocuk İstismarı ve İhmali" Aile Yazıları. T.C Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları. Ankara: Devran Matbaası.
- Kraizer, S. (1996). *The Safe Child Book: A Commonsense Approach to Protecting Children and Teaching Children to Protect Themselves*. New York: Fireside.
- Krugman, R. D., & Korbin, J. E. (2012). *C. Henry Kempe: A 50 year legacy to the field of child abuse and neglect*. Berlin: Springer Science & Business Media.
- Küçük, S. (2018). *Anlatırsam Şeker Almaz*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.
- Lampert, J., & Walsh, K. (2010). 'Keep telling until someone listens': understanding prevention concepts in children's picture books dealing with child sexual abuse. *Children's Literature in Education*, 41(2), 146-167. doi: 10.1007/s10583-010-9104-1

- Lawler, M. J., & Talbot, E. B. (2012). Child Abuse. *Elseiver*, 460-466. doi: 10.1016/B978-0-12-375000-6.00087-2
- Leclerc, B., Wortley, R., & Smallbone, S. (2011). Victim resistance in child sexual abuse: A look into the efficacy of self-protection strategies based on the offender's experience. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(9), 1868-1883. doi: 10.1177/0886260510372941
- Levenson, J. S., Willis, G. M., & Prescott, D. S. (2015). Adverse childhood experiences in the lives of female sex offenders. *Sexual Abuse*, 27(3), 258-283. doi: 10.1177/1079063214544332
- Lim, Y. Y., Wahab, S., Kumar, J., Ibrahim, F., & Kamaluddin, M. R. (2021). Typologies and psychological profiles of child sexual abusers: An extensive review. *Children*, 8(5), 333. doi: 10.3390/children8050333
- Lindell, C., & Svedin, C. G. (2001). Physical child abuse in Sweden: A study of police reports between 1986 and 1996. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 36(3), 150-157. doi: 10.1007/s001270050304
- Little, L., & Kaufman Kantor, G. (2002). Using ecological theory to understand intimate partner violence and child maltreatment. *Journal of Community Health Nursing*, 19(3), 133-145. doi: 10.1207/S15327655JCHN1903_02
- Mabika, T. (2009). *Risk Factors Contributing to Child Sexual Abuse in the Ingwavuma District* (Mini-Dissertation) University of Johannesburg, South Africa.
- Maciel, L., & Basto-Pereira, M. (2020). Child sexual abuse: The detrimental impact of its specific features. *Child Indicators Research*, 13(6), 2117-2133. doi: 10.1007/s12187-020-09730-y
- Mangalçı, B. (2002). *Lise 2. Sınıf Öğrencilerinin Ailede Çocuk İstismarı ve İhmaline İlişkin Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi. Ankara, Türkiye.
- Malley-Morrison, K., & Hines, D. (2004). *Family violence in a cultural perspective: Defining, understanding, and combating abuse*. California: Sage Publications.
- Manheim, M., Felicetti, R., & Moloney, G. (2019). Child sexual abuse victimization prevention programs in preschool and kindergarten: implications for practice. *Journal of Child Sexual Abuse*, 28(6), 745-757. doi: 10.1080/10538712.2019.1627687
- Maniglio, R. (2009). The impact of child sexual abuse on health: A systematic review of reviews. *Clinical Psychology Review*, 29(7), 647-657. doi: 10.1016/j.cpr.2009.08.003

- McCartan, K. F., Merdian, H. L., Perkins, D. E., & Kettleborough, D. (2018). Ethics and issues of secondary prevention efforts in child sexual abuse. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 62(9), 2548-2566. doi: 10.1177/0306624X17723951
- McGrath, M. P., & Bogat, G. A. (1995). Motive, intention, and authority: Relating developmental research to sexual abuse education for preschoolers. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 16(2), 171-191. doi: 10.1016/0193-3973(95)90031-4
- McKibbin, G. ve Humphreys, C. (2020). Future directions in child sexual abuse prevention: An Australian perspective. *Child Abuse & Neglect*, 105(104422), 1-8. doi: 10.1016/j.chiabu.2020.104422
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Milaniak, I., & Widom, C. S. (2015). Does child abuse and neglect increase risk for perpetration of violence inside and outside the home?. *Psychology of Violence*, 5(3), 246-255. doi: 10.1037/a0037956
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd Press). California: Thousand Oaks, CA: Sage.
- Miller-Perrin, C. L., & Wurtele, S. K. (1988). The child sexual abuse prevention movement: A critical analysis of primary and secondary approaches. *Clinical Psychology Review*, 8(3), 313-329. doi: 10.1016/0272-7358(88)90094-3
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2013). *Son Değişikliklerle Okul Öncesi Eğitim Programı ve Etkinlik Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Miltenberger, R. G., & Duffy, E. (1988). Evaluation of home-based programs for teaching personal safety skills to children. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 21(1), 81-87. doi: 10.1901/jaba.1988.21-81
- Miltenberger, R. G., & Hanratty, L. (2013). Teaching sexual abuse prevention skills to children. D. S. Bromberg & W. T. O'Donohue (Eds.), *Handbook of Child and Adolescent Sexuality*. (pp. 419-447). Elsevier Inc.
- Modelli, M. E., Galvão, M. F., & Pratesi, R. (2012). Child sexual abuse. *Forensic Science International*, 217(1-3), 1-4. doi: 10.1016/j.forsciint.2011.08.006
- Mulder, T. M., Kuiper, K. C., Van Der Put, C. E., Stams, G. J. J., & Assink, M. (2018). Risk factors for child neglect: A meta-analytic review. *Child Abuse & Neglect*, 77, 198-210. doi: 10.1016/j.chiabu.2018.01.006
- National Sexual Violence Resource Center (2011). *Child sexual abuse prevention: programs for children building an evidence-informed approach*. Retrieved from http://www.nsvrc.org/sites/default/files/Publications_NSVRC_Guide_Child-Sexual-Abuse-Prevention-programs-for-children.pdf

- O'Hagan, K. (2006). *EBOOK: Identifying emotional and psychological abuse: A guide for childcare professionals*. McGraw-Hill Education.
- Oliver, J., & Taylor, B. L. (1970). The effects of two methods of teaching social studies on immediate retention. *The Journal of Educational Research*, 63(5), 198-200. doi: 10.1080/00220671.1970.10883982
- Orak, O. S. (2015). *Annelere ve Çocuklara Uygulanan Koruyucu Temelli Psikososyal Girişimlerin Çocukların Cinsel İstismardan Korunma Bilgi Düzeyine Etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Ovayolu N., Uçan Ö. ve Serindağ S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*. 2(4), 13-22. Erişim adresi: <https://silo.tips/download/ocuklarda-cinsel-istismar-ve-etkileri>
- Özdemir, S.G. (2018). *Okul Sosyal Hizmeti Bağlamında Cinsel İstismarı Önleme Eğitiminin 8-11 Yaş Grubundaki Çocukların Farkındalık Düzeylerine Etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, Türkiye.
- Özer, G. (2014). *Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri ve Aldıkları Önlemler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Paolucci, E. O., Genius, M. L., & Violato, C. (2001). A meta-analysis of the published research on the effects of child sexual abuse. *The Journal of Psychology*, 135(1), 17-36. doi: 10.1080/00223980109603677
- Patton M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri* (M Bütün, SB Demir Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., ve Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 29(4), 328-338. doi: 10.1016/j.cpr.2009.02.007
- Pérez-Fuentes, G., Olfson, M., Villegas, L., Morcillo, C., Wang, S., & Blanco, C. (2013). Prevalence and correlates of child sexual abuse: a national study. *Comprehensive Psychiatry*, 54(1), 16-27. doi: 10.1016/j.comppsy.2012.05.010
- Petrie, S. (2000). Historical and contemporary social setting. *Project AXIS-Child sexual abuse in Queensland: Selected papers*, 1-28. Retrieved from <https://www.ccc.qld.gov.au/sites/default/files/2020-02/Project-AXIS-Volume-4-Selected-research-papers-Report-2000.pdf#page=5>
- Polat O. (2017). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Polat, O. (2019). *Tüm boyutlarıyla Çocuk İstismarı 2- Önleme ve Rehabilitasyon*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Puspitasari, D., & Maulida, C. (2018). Research report "say no to bad touch" puppet to empower children to protect private part. Retrieved from <http://repository.iainpekalongan.ac.id/447/>
- Rape, Abuse and Incest National Network [RAIN]. (2017). *Statistics*. Retrieved from <https://www.rainn.org/statistics>
- Robinson, Y. (2019). Child abuse: types and emergent issues. I. Bryce, Y. Robinson & W. Petherick (Eds.), *Child Abuse and Neglect*. (pp. 3-22). Academic Press.
- Russa, M. B., Rodriguez, C. M., & Silvia, P. J. (2014). Frustration influences impact of history and disciplinary attitudes on physical discipline decision making. *Aggressive Behavior*, 40(1), 1-11. doi: 10.1002/ab.21500
- Sağlam, M. ve Aral, N. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. *Çocuk ve Medeniyet*, 1(2), 43-56. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1335683>
- Sanberk, İ., Emen, M. & Kabakçı, D. (2017). An investigation of socially advantaged and disadvantaged turkish mothers' views about training on preventing children from sexual abuse. *Journal of Child Sexual Abuse*, 26(3), 288-307. doi: 10.1080/10538712.2017.1292338
- Sarno, J. A., & Wurtele, S. K. (1997). Effects of a personal safety program on preschoolers' knowledge, skills, and perceptions of child sexual abuse. *Child Maltreatment*, 2(1), 35-45. doi: 10.1177/1077559597002001004
- Savi, F. (1999). *Ergenlerde Duygusal İstismar ile Benlik Algısı ve Genel Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa, Türkiye.
- Scannapieco, M., & Connell-Carrick, K. (2005). *Understanding child maltreatment: An ecological and developmental perspective*. Oxford University Press.
- Seddighi, H., Salmani, I., Javadi, M. H., & Seddighi, S. (2021). Child abuse in natural disasters and conflicts: a systematic review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 22(1), 176-185. doi: 10.1177/1524838019835973
- Sedlak, A. J. (1997). Risk factors for the occurrence of child abuse and neglect. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 1(1), 149-186. doi: 10.1300/J146v01n01_09
- Sedlak, A. J., Mettenburg, J., Basena, M., Peta, I., McPherson, K., Greene, A., & Li, S. (2010). *Fourth national incidence study of child abuse and neglect (NIS-4)*. Retrieved from <https://cap.law.harvard.edu/wp-content/uploads/2015/07/sedlaknis.pdf>
- Seydooğulları, S. (2018). *İlkokul 3. ve 4. Sınıf Öğrencilerine Yönelik Cinsel İstismarı Önleme Psiko-Eğitim Programının Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Sınanması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

- Sezgin, E. Y. (2018). Okulöncesi Dönemde Yaşam Becerileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 710-719. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/613310>
- Shardlow, S. M. (2013). Protecting the child, the family and the state: A brief reflection. E. Atamtürk ve E. Yaman (Editörler), *Sosyal Hizmet Sempozyumu* (pp. 1-5). Retrieved from <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2014/12/sempozyum2013.pdf#page=9>
- Slep, A. M., & O'leary, S. G. (2001). Examining partner and child abuse: Are we ready for a more integrated approach to family violence? *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4(2), 87-107. doi: 10.1023/A:1011319213874
- Sserwanja, Q., Kawuki, J., & Kim, J. H. (2021). Increased child abuse in Uganda amidst Covid-19 pandemic. *Journal of Pediatrics and Child Health*, 57(2), 188-191. doi: 10.1111/jpc.15289
- Stith, S. M., Liu, T., Davies, L. C., Boykin, E. L., Alder, M. C., Harris, J. M., & Dees, G. (2009). Risk factors in child maltreatment: A meta-analytic review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 14(1), 13-29. doi: 10.1016/j.avb.2006.03.006
- Stoltenborgh, M., Van Ijzendoorn, M. H., Euser, E. M., & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2011). A global perspective on child sexual abuse: Meta-analysis of prevalence around the world. *Child Maltreatment*, 16(2), 79-101. doi: 10.1177/1077559511403920
- Straus, M. A., Hamby, S. L., Finkelhor, D., Moore, D. W., & Runyan, D. (1998). Identification of child maltreatment with the Parent-Child Conflict Tactics Scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse & Neglect*, 22(4), 249-270. doi: 10.1016/S0145-2134(97)00174-9
- Sunmaz, D. (2012). *Cinsel Saldırı ve Cinsel İstismar İddiası ile Başvuran Çocukların Jinekolojik Muayeneleri Sırasında Kaygılarını Gidermede Adli Hemşirenin Rolü* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1998). Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/7607513-T-c-basbakanlik-aile-arastirma-kurumu-baskanligi-aile-icinde-ve-toplumsal-alanda-siddet-ankara.html>
- Tansel, B. (2017). *Çocuk Cinsel İstismarı*. Adana: Karahan Kitabevi.
- Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *Sözel, Yazılı ve Diğer Materyaller için İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Tercan, M. (1995) *Çocuğun Anne Babası Tarafından Fiziksel İstismarı ve İhmali*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

- Thackeray, A. D., & Readdick, C. A. (2003). Preschoolers' anatomical knowledge of salient and non-salient sexual and non-sexual body parts. *Journal of Research in Childhood Education, 18*(2), 141-148. doi: 10.1080/02568540409595029
- The American Psychiatric Association [APA]. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th Press). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- Thompson, A. E., & Kaplan, C. A. (1996). Childhood emotional abuse. *The British Journal of Psychiatry, 168*(2), 143-148. doi:10.1192/bjp.168.2.143
- Tobin, P., & Kessner, S. L. (2002). *Keeping kids safe: A child sexual abuse prevention manual*. Nashville: Hunter House.
- Topping, K. J., & Barron, I. G. (2009). School-based child sexual abuse prevention programs: A review of effectiveness. *Review of Educational Research, 79*(1), 431-463. doi: 10.3102/0034654308325582
- Tutty, L. M. (2014). Listen to the Children: Kids' Impressions of Who Do You Tell. *Journal of Child Sexual Abuse, 23*(1), 17-37. doi: 10.1080/10538712.2013.841790
- Tutty, L. M. (2020). Children's Knowledge of Abuse Questionnaires (CKAQ)-Short: Two Brief Ten-Item Measures of Knowledge about Child Sexual Abuse Concepts. *Journal of Child Sexual Abuse, 29*(5), 513-530. doi: 10.1080/10538712.2019.1688443
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], (2020). *Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2020*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Güvenlik-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2020-37200>
- Tyler, K. A. (2002). Social and emotional outcomes of childhood sexual abuse: A review of recent research. *Aggression and Violent Behavior, 7*(6), 567-589. doi: 10.1016/S1359-1789(01)00047-7
- United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF]. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu*. Erişim adresi: <https://www.unicef.org/turkiye/raporlar/t%C3%BCrkiyede-%C3%A7ocuk-istismari-ve-aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-ara%C5%9Ftirmasi-%C3%B6zet-raporu-2010>
- Usta, J., & Farver, J. (2010). Child sexual abuse in Lebanon during war and peace. *Child: Care, Health and Development, 36*(3), 361-368. doi: 10.1111/j.1365-2214.2010.01082.x
- Ünal, G. (2005). Aile İçi Şiddet. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, 8*(8), 1-8. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198147>

- Vallejos, M., & Cesoni, O. M. (2020). Child abuse, gender differences and their clinical and criminological implications in incarcerated individuals. *Revista Colombiana de Psiquiatría (English Ed.)*, 49(4), 271-278. doi: 10.1016/j.rcpeng.2019.01.002
- Walsh, K., Zwi, K., Woolfenden, S., & Shlonsky, A. (2015). School-based education programmes for the prevention of child sexual abuse: A systematic review. *Campbell Systematic Reviews*, 11(1), 1-18. doi: 10.1002/14651858.CD004380.pub3
- Webster-Stratton, C., Reid, M. J., & Hammond, M. (2001). Preventing conduct problems, promoting social competence: A parent and teacher training partnership in Head Start. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30(3), 283-302. doi: 10.1207/S15374424JCCP3003_2
- Widom, C. S. (1989). Child abuse, neglect, and adult behavior: Research design and findings on criminality, violence, and child abuse. *American Journal of Orthopsychiatry*, 59(3), 355-367. doi: 10.1111/j.1939-0025.1989.tb01671.x
- Wolfe, D. A. (1999). *Child abuse: Implications for child development and psychopathology*. Sage Publications.
- World Health Organization [WHO]. The world health report 1997: conquering suffering; enriching humanity. Retrieved from <https://pesquisa.bvsalud.org/portal/resource/pt/pah-23952>
- World Health Organization [WHO]. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. Retrieved from <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/92?sequence=1>
- World Health Organization [WHO]. (2008). *World report on child injury prevention*. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43851/9789241563574_eng.pdf?sequence=1
- World Health Organization [WHO]. (2014). Improving efforts to prevent children's exposure to violence. Retrieved from https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/144308/9789241507882_eng.pdf
- World Health Organization [WHO]. (2020). Child maltreatment. Retrieved from <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment>
- Wortley, R., & Smallbone, S. (2006). *Situational prevention of child sexual abuse* (19th Press). New York: Criminal Justice Press.
- Wurtele, S. K. (2009). Preventing sexual abuse of children in the twenty-first century: Preparing for challenges and opportunities. *Journal of Child Sexual Abuse*, 18(1), 1-18. doi: 10.1080/10538710802584650

- Wurtele, S. K., & Kenny, M. C. (2010). Partnering with parents to prevent childhood sexual abuse. *Child Abuse Review: Journal of the British Association for the Study and Prevention of Child Abuse and Neglect*, 19(2), 130-15. doi: 10.1002/car.1112
- Wurtele, S. K., & Kenny, M. C. (2012). Preventing child sexual abuse: An ecological approach. P. Goodyear-Brown (Ed.), *Handbook of child sexual abuse: Identification, assessment, and treatment* (pp. 531-565). Hoboken, NJ: Wiley Press.
- Yalçınkaya, A. (2011). *Kartal İlçesinde Çocukta Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Yaşat Aksay, E. (2021). *Çocuk Cinsel İstismar Olgularının Medikolegal Değerlendirilmesinde Güncel Teknolojinin Kullanımı ve Multidisipliner Perspektif Yaklaşımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin, Türkiye.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y., ve Temel, Z. F. (2020). Yaşam Eğitim Eğitiminde Anasınıfına Devam Eden Eğitimi Geliştirme Çalışmaları. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(2), 384-405. doi: 10.33308/26674874.2020342212
- Yılmaz Irmak, T. (2008). *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir, Türkiye.
- Zainudin, N. F. B., & Ashari, Z. B. M. (2018). A meta-analysis: The effects of child sexual abuse towards children. *Asian Social Science*, 14(11), 69-75. doi: 10.5539/ass.v14n11p69
- Zerey, B. S. (2019). *Yetersizlikten Etkilenmiş ve Normal Gelişim Gösteren Çocukların Cinsel İstismardan Korunmaları Hakkında Anne Görüşlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Zhang, W., Chen, J., Feng, Y., Li, J., Liu, C., & Zhao, X. (2014). Evaluation of a sexual abuse prevention education for Chinese preschoolers. *Research on Social Work Practice*, 24(4), 428-436. doi: 10.1177/1049731513510409
- Zielinski, D., & Bradshaw, C. (2006). Ecological influences on the sequelae of child maltreatment: A review of the literature. *Child Maltreatment*, 11(1), 49-62. doi: 10.1177/1077559505283591
- Ziyalar, N. (1998). *Çocukların Cinsel İstismardan Korunması Bir Eğitim Modeli Önerisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.



EKLER

EK 1. Çocuk Görüşme Formu

Okul adı:

Tarih- Saat:

Çocuk No:

1. Bana kendini tanıtır mısın?
 - Aileni tanıtır mısın?
 - En çok hangi oyunu oynamaktan hoşlanırsın?
 - En sevdiğin oyuncağın hangisi?
2. Bu soru için anatomik oyuncak bir bebek kullanacaktır.
 - Bu oyuncak bebeğin vücut bölümlerini isimlerini söyleyerek bana gösterir misin?
 - Özel bölge ne demek biliyor musun?
 - Bebeğin özel bölgeleri nelerdir, isimleri nedir?
3. Özel bölgelerimize kimler dokunabilir?
 - Bu kişi/kişiler hangi durumlarda özel bölgelerimize dokunabilir?
4. Sence iyi dokunuş kötü dokunuş var mıdır?
 - Varsa iyi dokunuş kötü dokunuş nedir?
5. Birisi sana hoşuna gitmeyen, seni rahatsız eden kötü bir şekilde dokunduğunda ne yaparsın?
 - Rahatsız eden kişiye ne söylersin?
6. Sakladığın bir sır var mı?
 - Benimle sırrını paylaşır mısın?
 - Sence iyi sır kötü sır var mıdır? Cevap evet ise; bana iyi bir sır örneği söyleyebilir misin? bana kötü bir sır örneği söyleyebilir misin?
 - Kardeşinin doğum günü için annenle sürpriz bir hediye aldınız ve annen bunu kimseye söylememeni istedi. Bu iyi bir sır mı kötü bir sır mı?
 - Tanımadığın birisi onunla bir yere gitmeni istedi ve bunu kimseye söylemezsen sana hediye alacağını söyledi. Bu iyi bir sır mı kötü bir sır mı?
 - Biri senden kötü bir sır saklamanı isterse ne yaparsın?
7. Seni üzen, rahatsız eden bir şey olduğunda bunu ilk kime söylersin?

EK 2. Etkinlik Örneği (Sınırlarımı Biliyorum)

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI OKUL ÖNCESİ EĞİTİM PROGRAMI ETKİNLİK PLANI FORMATI (Sınırlarımı Biliyorum)

Etkinlik Türü: Türkçe-Drama-Oyun Bütünleştirilmiş (Büyük Grup) Etkinliği

Yaş Grubu (Ay): 60-72 Ay

KAZANIMLAR VE GÖSTERGELERİ

Dil Gelişimi

Kazanım 8: Dinlediklerini/izlediklerini çeşitli yollarla ifade eder. *Göstergeleri: Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorular sorar. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili sorulara cevap verir. Dinlediklerini/izlediklerini resim, müzik, drama, şiir, öykü gibi çeşitli yollarla sergiler.*

Öz bakım Becerileri:

Kazanım 7: Kendini tehlikelerden ve kazalardan korur. *Göstergeleri: Temel güvenlik kurallarını bilir. Kendini tehlikelerden ve kazalardan korumak için yapılması gerekenleri söyler.*

Sosyal Duygusal Gelişim:

Kazanım 5: Bir olay veya durumla ilgili olumlu/olumsuz duygularını uygun yollarla gösterir. *Göstergeleri: Olumlu/olumsuz duygularını sözel ifadeler kullanarak açıklar.*

Motor Gelişim:

Kazanım 5. Müzik ve ritim eşliğinde hareket eder. *Göstergeleri: Basit dans adımlarını yapar. Müzik ve ritim eşliğinde dans eder. Müzik ve ritim eşliğinde çeşitli hareketleri ardı ardına yapar.*

MATERYALLER

Benim Hula Hopum Var kitabı, 20 adet Hula hop, Resimli selamlaşma şekli olan kartlar

KAVRAMLAR VE SÖZCÜKLER

Uzak-Yakın

Kişisel alan, sınır, mesafe

ÖĞRENME SÜRECİ

Öğretmen sınıfa gelen çocukların dikkatini çekmek için onları belinde bir hula hopla karşılar. Çocuklara belindeki şeyin ne olduğu ne işe yarayabileceği hakkında sorular sorulduktan sonra, ‘Evet bu bir hula hop, şimdi sizlerden el ele tutuşarak kocaman bir hula hop oluşturmanızı ve oturmanızı istiyorum’ der. Çocuklar daire şeklinde yere oturduktan sonra öğretmen çocuklara bugün sizlerle vücudumuzun güvenlik kuralları ile ilgili konuşacağız, yeni biriyle nasıl tanışmalıyız, ya da arkadaşlarımızla tanıdıklarımızla nasıl selamlaşmalıyız hep beraber öğreneceğiz der. Çocuklarla tanışma ve selamlaşma şekilleri hakkında sohbet edilir. ‘Biz bazen el sıkışarak, bazen gülerek, bazen çak yaparak, bazen sarılarak bazen de yanaktan öpüşerek selamlaşabiliriz der ve farklı tanışma, selamlaşma şekilleri olduğunu vurgular. (Öğretmen tüm bu selamlaşma şekillerini elindeki selamlaşma şekilleri olan kart görsellerini tek tek göstererek canlandırır). Çocuklara siz tanımadığınız birisiyle hangi tanışma şeklini yapmak istersiniz, arkadaşlarınızla nasıl selamlaşmak isterseniz gösterin bakalım der ve onların da canlandırmaları istenir. Çocuklar kartları inceleyerek kendilerine uygun tanışma ve selamlaşma şekillerini seçer ve canlandırır. Yeni biriyle tanışırken en doğru tanışma şeklinin uzaktan gülümseyerek merhaba demek veya el sıkışmak olduğu, tanıdığımız kişilerle ise kendimizi nasıl rahat hissediyorsak ve mutlu hissediyorsak o şekilde selamlaşabileceğimiz söylenir. Daha sonra öğretmen insanlarla nasıl selamlaşmamız, tanışmamız gerektiğini öğrendik, şimdi sıra kendimizi nasıl koruduğumuzu öğrenelim der ve ‘şimdi hepimiz ayağa kalkalım, istemediğimiz bir durumla karşılaştığımızda kendimizi ve bedenimizi nasıl koruyoruz? Herkes kendini nasıl koruduğunu hareketlerle gösterebiliriz bakalım’ der. Çocukların hareketleri üzerine konuşulur. Sonrasında elleri iki yana açarak ve öne doğru tutarak kendilerini korumaları söylenir. Öğretmen sınıftaki başka bir yetişkinle kollarını öne doğru uzatarak birleştirir ve

çocuklara kendimizi koruma mesafemiz kol mesafemizdir, şimdi herkes arkadaşıyla bu şekilde yapsın der. Çocuklar tekrarladıktan sonra, kendi vücudumuzu korumamız için, bu kadar mesafede durmamız gerek bu mesafe bizim kişisel alanımızdır, biz de ailemiz ya da çok yakın arkadaşlarımız dışında bir kişiye bu mesafeden daha fazla yaklaşırsak, başkaları da rahatsız olabilir denir.

Öğretmen hazırladığı kişisel mesafe görselini ekrana yansıtarak çocuklara gösterir. (Ek-2) Kendi kişisel alanı üzerinden örnekler verir. Çocuklarla sohbet edilir. Ortada ben varım bu benim kişisel alanım, bu alana sevdiğim insanlar bana sarılmak istediğinde girebilir. Annem, babam, kardeşim ve ablam, yakın arkadaşlarım. Sonraki alanda tanıdığım insanlarla sohbet ettiğim, sizler içinde oyun oynadığımız mesafe var. Gördüğünüz gibi en dış alanda yabancılar, tanımadığım insanlar var, onlar bana uzak mesafedeler ve yakınım gelmelerine gerek yok der. Öğretmen 'Benim Hula Hop 'um Var ' isimli resimli hikâye kitabını çocuklara gösterir. Çocukların öncelikle kitabın kapağındaki resme bakmaları istenir ve kapaktaki resimde neler gördükleri sorulur. Kitabın kapağındaki kızın ne yaptığı, kitabın adının ne olabileceği konusunda tahminde bulunmaları istenir. Çocukların tahminleri alındıktan sonra, kitabın adı, yazarları, resimleyeni hakkındaki bilgiler çocuklara verilir. Resimli hikâye kitabı okunur. (Ek1) Hikaye kitabıyla beraber kişisel alan ve sınırlar konuşulduktan sonra çocuklarla 'sağ tarafım (eller sağ yanımıza) sol tarafım (eller sol yanımıza) bu benim alanım (eller tüm vücudu kapsayacak, daire şeklinde) burada rahatım 'tekerlemesi hareketlerle gösterilir. Çocuklarla birkaç kere tekrar edilir. Daha sonra her çocuga bir tane hula hop verilir. Önce müzik eşliğinde herkesin hula hopuyla serbest bir şekilde oynayabileceği söylenir. Daha sonra çocuklara karşısındaki aile üyeleriyle arkadaşlarıyla ya da öğretmeniyle mesafesinin nasıl olması gerektiği hula hoplarla gösterilir. Eğer karşısındaki kişiyle yakın bir mesafede olması gerekiyorsa, örneğin sarılmak için, hula hopun ön kısmını karnına getirir, oyun oynamak gibi sosyal bir mesafede olmak istiyorsa, çocuk kendi hula hopunun ortasında durur. Uzak olmak istediğinde hula hopun arka kısmını beline getirir. Bu oyunu arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle oynar. Öğretmen normal hayatınızda da etrafınızda görünmez bir hula hop olduğunu unutmayın, insanlarla aranızda mesafe koymak uzak durmak isteyebilirsiniz, bazen yakınlaşmak, bazen de ortada durmak isteyebilirsiniz buna siz karar vermelisiniz der. Sonrasında öğretmen hula hopların yere dağınık bir şekilde konulmasını söyler. Müzik durduğunda herkesin hula hopların içine girmesini ister. Her seferinde bir hula hop

eksiltir. Hula hoplar eksilse de tüm çocukların hula hopların içine girmeye çalışması söylenir. Tek hula hop kalana kadar oyun devam eder. Çocuklara aynı hula hopa girdiklerinde birbirleriyle yakınlaştıklarında, sıkıştıklarında rahatsız olup olmadıkları sorulur. Kişisel vücut alanımıza başkalarının yaklaşmasının rahatsız edici ve doğru olmadığı vurgulanır. Etkinlik bittikten sonra hula hoplar çocuklara hediye edilir.

DEĞERLENDİRME

- Bugün hangi güvenlik kuralını öğrendik?
- Yeni biriyle nasıl tanışırsınız?
- Kişisel alanımıza uzak olması gerekenler kimlerdir?
- Görünmez hula hoplarımız ne işe yarıyordu?
- Hula hoplara hepiniz birden girdiğinizde ne hissettiniz?

AİLE KATILIMI

Ailelerden evde çocuklarıyla beraber, kişisel alan için ortak kuralları konuşup (odaya izin alarak girme, tuvaletin kapısının kapalı olması gerektiği vb.) yazılı ve görsel materyallerle bir liste oluşturmaları, ev içerisinde bu kurallara dikkat etmeleri söylenir. Ek3 te verilen çalışma kağıdını çocuklarıyla birlikte doldurmaları istenir.

EK 3. Etik Kurul Onayı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 27/01/2020

Toplantı Sayısı : 1

Karar Sayısı : 21

21- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Bala Çapar**'ın "Beden Güvenliği Eğitim Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilgi Düzeyine Etkisi" başlıklı tezi ile ilgili 06/01/2020 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Bala Çapar**'ın "Beden Güvenliği Eğitim Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilgi Düzeyine Etkisi" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

EK 4. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü İzinleri



T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : E-84459573-605.01[605.01]-2061798

11.09.2020

Konu : Veri Toplama (Bala ÇAPAR)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Öğrenci İşleri Biriminin 04.09.2020 tarihli ve 98761816-302.08.01-E.2399 sayılı yazısı.

İlgi yazı ile Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Bala ÇAPAR'ın Doç. Dr. Ege AKGÜN danışmanlığında yürüttüğü "Beden Güvenliği Eğitim Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilgi Düzeyine Etkisi" konulu tez çalışmasını Özel Kreş ve Gündüz Bakımevlerinde yapmak istediği anlaşılmıştır.

Bahse konu çalışmanın gerçekleştirilmek istendiği Özel Kreş ve Gündüz Bakımevlerinin açılış, denetim ve kapanış işlemleri Bakanlığımızca yürütülmekle beraber, yapılacak bilimsel araştırmalar için gerekli izinlerin bizzat söz konusu kuruluşlardan alınması gerekmektedir.

Bilgilerinize arz ve gereğini rica ederim.

Gülser USTAOĞLU
Bakan a
Daire Başkan V.

Dağıtım:

Gereği:

Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sekreterliği
Öğrenci İşleri Birimi)

Bilgi:

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğüne

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Enstitünüz okul öncesi eğitimi tezli yüksek lisans programı öğrencisi olan Bala ÇAPAR'ın 'Beden Güvenliği Eğitim Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilgi Düzeyine Etkisi' başlıklı tez çalışmasına yönelik tüm uygulamalarını ilişikte belirtmiş olduğu görüşme formunu da kullanarak kurumumuzda gerçekleştirmesine izin verilmektedir.

Bilgilerinize sunarız.

BENZERLİK BİLDİRİMİ

“Beden Güvenliği Eğitim Etkinliklerinin Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Bilgi Düzeyine Etkisi” başlıklı tezimin ana bölümü (ön bölüm, kaynaklar ve ekler hariç) Turnitin İntihali Engelleme Programı aracılığıyla incelenmiş ve ilgili rapor danışmanım tarafından da kontrol edilmiştir. Kontrol sırasında (1) “Beş sözcükten daha az olan benzeşmeler” (2) “Kaynaklar” (3) “Doğrudan Alıntılar” dışarıda tutulmuştur. Benzerlik kontrolüne ilişkin rapordan elde edilen sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Rapor Tarihi	: 01.07.2022
Gönderim Numarası	: 1865365968
Sayfa Sayısı	: 79
Sözcük Sayısı	: 18652
Karakter Sayısı	: 133821
Benzerlik Oranı	: % 6
Savunma Tarihi	: 22.06.2022

Yukarıda belirtilen sonuçları gösteren Turnitin İntihali Engelleme Programı’na ilişkin orijinal raporu, sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmaksızın bu beyanım ekinde Enstitüye teslim ettiğimi, tezimin %10’dan fazla benzerlik oranı içerdiğinin belirlenmesi durumunda, bundan doğabilecek tüm yasal sorumluluğu kabul ettiğimi bildirir, saygılarımı sunarım.

Öğrencinin Adı Soyadı: Bala ÇAPAR

Tarih: 01.07.2022

İmza:

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Bala ÇAPAR

E-Posta Adresi :

İş Deneyimi :

Unvan	Görev Yeri	Yıl
Arş. Gör.	Kilis 7 Aralık Üniversitesi Muallim Rıfat Eğitim Fakültesi	2020-Devam Ediyor

Akademik Bilgiler

Öğrenim Durumu:

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	Temel Eğitim Bölümü/ Okul Öncesi Öğretmenliği	Hacettepe Üniversitesi	2012-2016
Yüksek Lisans	Temel Eğitim Bölümü/ Okul Öncesi Öğretmenliği	Ankara Üniversitesi	2018-2022

Yayınlar:

Simsar, A., ve Çapar, B. (2022). Prospective Preschool Teachers' Views on Sexual Education and Child Sexual Abuse in Early Childhood Education. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 339-357.

Simsar, A. ve Çapar, B. (2021). Erken Çocuklukta Bilim. A. Simsar (Ed.), *Dünya ve Uzay Bilimleri*. (ss. 17-37). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.